

Bok og Bibliotek

Nr. 2. 2011

Lærerne blir bibliotekarer

Garaget og Diamanten

Rødt i Rjukan

Musee du Louvre, Paris

foto: www.parissnapshot.com

Foredlet gjennom flere år og hypermoderne!

Et biblioteksystem med skjulte skatter; små gullkorn som ligger i løsningen!

Bibliofil er foredlet gjennom mange år nå, i tett samarbeid med de som bruker det til daglig drift av biblioteket.

Men samtidig: Bibliofil er hypermoderne, med bruk

av de siste teknikker og løsninger.

BIBLIOFIL er bygd for fremtiden; et system du kan vokse med.

Man river ikke det som er solid. Man bygger videre på det.

Så også med Bibliofil.

BIBLIOFIL[®] levert av

Bibliotek-Systemer As. Postboks 2093, 3255 Larvik

Telefon: 33 11 68 00. Telefaks: 33 11 68 22. Internett: <http://bibliofil.no> E-post: firmapost@bibliofil.no

Innhold

Hovedsaken

De nye litteraturformidlerne inntar bibliotekene20

Barne- og ungdomslitteratur

Lars Petter Sveen: Noregs fremste ekspert på barnelitteratur . 36

Bibliotek for barn som hater bøker 44

Maktens pluttifikasjon: Mer multikulturell litteratur 57

Bibliotekbesøk

Sosialt i Malmø13

Den skinnende Diamanten16

Bydelens store stue. Ny Deichman-filial på Lambertseter18

Det røde biblioteket i Rjukan på Unescos verdensarvliste?50

To kneip og en Knausgård, takk. Bok i butikk på Harran.54

Vær engasjert! Møt bokinspirator Liv Gade på Sola folkebibliotek.60

Bibliotekutvikling

Morten Harry Olsen: Den lange tekstens hukommelse42

Britt Borgen: Mennesker møter muligheter i Vestfold.....48

Nervøs og offensiv. Intervju med

NBF-leder Svein Arne Tinnesand66

Forfatterintervju

Opp på det høgaste nivået. Lars Petter Sveen kjem med ny bok. .64

Konkurranse

Bok og Bibliotek lanserer en ny nasjonal

konkurranse: Årets bibliotekprosjekt.....72

Litteraturhistorie

Tid for krim.30

Litteraturhus og bibliotek

Leder: Bibliotek = Litteraturhus5

Plinius: Kulturell sortering38

Georg Arnestad: Biblioteket er det naturlege litteraturhuset40

Ragnar Audunson: Om unødvendige

og nødvendige reformer. Og om litteraturhus46

Skolebibliotek

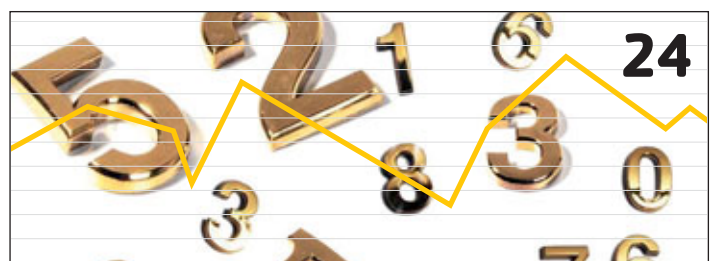
Krysset profesjongsgrenser og fikk leseglade barn8

Bachelor i skolebibliotek ved Universitetet i Agder..... 11

Statistikk

Tord Høivik: Vinden i Ryggen24

Tord Høivik: Statistisk ABC for bibliotekarere27

Energiforskning fra hele verden

Helt gratis

Søk!

ETDEWEB er verdens største database for energiforskning og energiteknologi. Databasen oppdateres fortløpende, og tjenesten er gratis i Norge.

ETDE er et internasjonalt samarbeid for å samle, utveksle og spre informasjon om energiforskning og energiteknologi. Samarbeidet er underordnet det internasjonale energibyrået IEA. ETDEWEB er ETDEs søkeverktøy på internett.

Du kan abonnere på nyhetsbrev fra ETDE! Send en e-post til post@etde.no, med emne «Nyhetsbrev».

En kunnskapsbase full av energi
www.etde.no

78. årgang

Bok og Bibliotek er et redaksjonelt uavhengig tidsskrift og redigeres i samsvar med Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten.

Debattinnlegg og innkjøpte artikler uttrykker ikke nødvendigvis

Bok og Biblioteks mening.

Antall utgivelser: 6 per år.

I REDAKSJONEN

Odd Letnes, ansvarlig redaktør

odd.letnes@bokogbibliotek.no

ADRESSE

Pilestredet 48

Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo

Telefon: 41 33 77 86

www.bokogbibliotek.no

UTGIVER

ABM-Media AS

Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo

FRIST FOR STOFF 2011

Nr. 3	11. mai	Ferdigtrykt 6. jun
Nr. 4	17. aug	Ferdigtrykt 12. sep
Nr. 5	5. okt	Ferdigtrykt 31. okt
Nr. 6	9. nov	Ferdigtrykt 5. des

ABONNEMENT

DB Partner as

Postboks 163, 1319 Bekkestua

bob@dbpartner.no

Tlf 67 11 38 05

ANNONSER

v/Heidi Torstensen, Mediateam

tlf 47 31 80 30

Forsideillustrasjon: Anne Aagaard

Grafisk produksjon: Zmedia AS

ISSN 0006-5811

Leder

Odd Letnes

odd.letnes@bokogbibliotek.no

Bibliotek=litteraturhus

Litteraturhusdebatten fikk et kraftig oppsving i månedsskiftet februar/mars i aviser både på Vestlandet og Østlandet. Det er tydelig at suksessen til Litteraturhuset i Oslo har fått ringvirkninger. Nå har et snaut dusin kommuner i Norge planene klare for å bygge litteraturhus, fra byer som Bergen og Trondheim til mindre steder som Odda og Skien. Fritt Ord har bevilget penger til flere av dem. Det er bra, jeg unner alle steder som har tilstrekkelig økonomi og befolkningsgrunnlag, et vitalt litteraturhus.

De offentlige ressursene er imidlertid begrensede og er gjenstand for tau- trekking mellom interessegrupper. Noen vil ha bru over sundet, noen nytt sykehjem, andre flere barnehager. Jeg kan tenke meg at mange kommunepolitikere synes litteraturhus er et forlokkende konsept og at de også kan være villige til å ta av bibliotekbudsjettet til fordel for et litteraturhus. Det er på mange måter forståelig, siden litteraturhusene representerer noe nytt og friskt med spennende arrangementer, skjenkebevilling og god mat innenfor kulturelle og trivelige rammer. Det er i dette perspektivet, hvor litteraturhusene kan komme til å tære på bevilgninger til bibliotek, man bør være på vakt i biblioteksektoren. Litteraturhusene har tross alt ikke det samme samfunnsoppdraget som bibliotekene.

Diskusjonene vil foregå lokalt. Der- som en kommune mener den har nok penger til å forsvare etablering av litteraturhus, kan ingen nekte den det. Men når diskusjonen kommer opp, er det viktig at biblioteksjefen er på banen. For et bibliotek er langt på vei et litteraturhus i seg selv, noe som kan bli glemt og som det er viktig å løfte fram i diskusjonen. Dersom bibliotekarene går for stille i dørene i disse diskusjonene, kan folkebiblioteket på sikt bli sittende igjen med et stempel som noe "traust og kjedelig", noe som egentlig høre hjemme i fortida.

Som flere har understreket i avisdebattene som gikk nylig, kan egne litteraturhus forsvares i byer av en viss størrelse. På mindre steder, det vil si i 95 prosent av de norske kommunene, må litteraturhuset hete bibliotek.

Å overbevise politikerne om det, er ikke bare biblioteksjefenes oppgave, men også en utfordring for alle oss andre som ser på bibliotekvesenet som en viktig del av samfunnets infrastruktur for kultur og kunnskap. Enten vi er politikere, organisasjonsmennesker eller redaktører.

Les mer om litteraturhus på side 38, 40 og 46.

Byvinterferie på biblioteket

» Sølvsberg, Stavanger kulturhus og bibliotek, kunne under årets vinterferie lokke med «byvinterferie». Hver formiddag kunne barn og voksne delta på arrangementer i biblioteket, eller se barnefilm på kinoen. I tillegg ble det blant annet fristet med et eget sjongleringskurs for de store barna, går det fram av en pressemelding kulturhuset sendte ut.

Barneavdelingen, «Barnebiblå», fristet med fortellerforestillinger, ballongshow og filmvisninger, samt lesestund på tirsdagen og søndagsforestilling for barn. På Amfi Madla hadde biblioteket fortellerstunder i Eventyrteltet og filmframvisninger for de minste i biblioteket.

Etterlyser mer bibliotekmakt

» Dersom svenske bibliotek fortsatt skal kunne utvikle seg, må de få makten over tilbudet og kostnadene også når det gjelder e-bøker. Dagens lånere vil stadig oftere låne digitalt, gjennom sin egen PC, mobiltelefoner eller leseplater, skriver kulturbyråd i Stockholm Madeleine Sjöstedt og Inga Lundén ved Stockholms stadsbibliotek (bildet) i et felles innlegg i Svenska Dagbladet.

Problemet i Sverige er at det er forlagene som avgjør hvilke e-bøker som skal være tilgjengelige. Dessuten må bibliotekene betale vel 20 svenske kroner per e-bokutlån. Bibliotekene må selv få avgjøre hvilke e-bøker de skal kjøpe og kunne låne dem ut kostnadsfritt, skriver de to i innlegget.

Vårtegn på Arendal bibliotek

» Agderposten har vært på jakt etter vårtegn, og har funnet dem på Arendal bibliotek. Der var flere hundre bøker om hage, blomster, frukt- dyrking, båter og reise tilgjengelig, i tillegg til et stort utvalg av interiørmagasiner, lydbøker og DVD-filmer.

Informasjonskonsulent ved biblioteket, Inger Elise Nipedal, kunne fortelle at bøker om båtpuss var til utlån allerede sist i januar, men de fleste holdt seg da foreløpig til skjønnlitteratur. Biblioteket planla for øvrig en utstilling med «grønne bøker», vårens farge.

Fullt hus for Kari Jaquesson

» Romsås bibliotek var fylt til randen av folk som ville høre på da treningsguru Kari Jaquesson sist i februar snakket om sunt kosthold og trening. Arrangementet skjedde i samarbeid med Romsås Frivillighetssentral, som biblioteket har arrangert flere temadager sammen med.

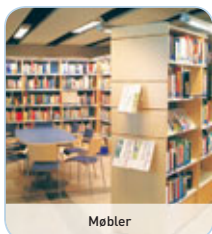
Driftsansvarlig ved biblioteket, Kristin Vesterhus, sier til Groruddalen.no at det er viktig å sette fokus på kosthold og helse. På møtet med Jaquesson var det 100 frammøtte, og Vesterhus er meget fornøyd med besøket.

BIBLIOTEKSERVICE AS

Alt du trenger – til en rimelig pris...

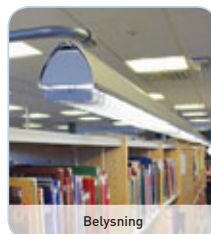
Selvbetjeningsautomater

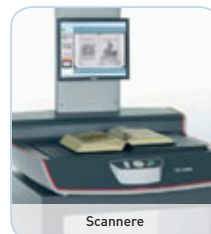
Møbler

Innredningshjelp

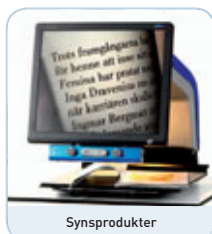
Belysning

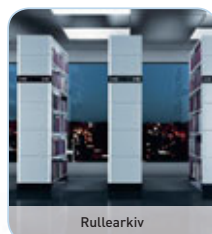
Scannere

Mikrofilm

Synsprodukter

Rullearkiv

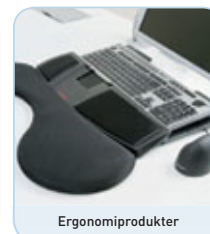
Rekvisita og utstyr

Lyttestasjoner

Reparasjonsmaskiner for CD/DVD

Ergonomiprodukter

Bestill Hovedkatalogen!

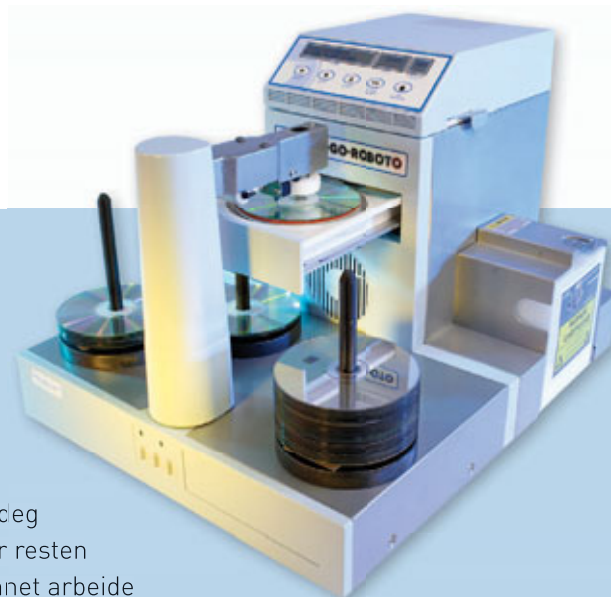
– Alt til biblioteket

Postboks 9102, 3036 Drammen · Tlf. 32 88 70 10 · Faks 32 88 58 55
salg@bibliotekservice.no · www.bibliotekservice.no

Roboto Helautomatisk DVD/CD Reparasjonsmaskin

- **Helautomatisk** – la maskinen gjøre jobben
- **Miljøvennlig** – du reparerer, i stedet for å kaste
- **Effektiv** – reparerer opp til 100 skiver om gangen
- **Bruk dagen mer effektivt** – mens maskinen arbeider for deg
- **Brukervennlig** – legg skivene på søylen, og maskinen gjør resten
- **Maskinen er raskt tjent inn** – frigjør medarbeiderne til annet arbeid
- **Reparerer alle typer skiver** – spill, lydbøker, DVD og CD, inkl. Blue Ray
- **Penger spares** – du slipper å sette av så mye penger til nykjøp når skivene blir reparert
- **Billig i drift** – hver reparasjon koster kr 3,37. Hva koster en ny lydbok eller et nytt spill?

BIBLIOTEKSERVICE AS

Postboks 9102, 3036 Drammen · Tlf. 32 88 70 10 · Faks 32 88 58 55
salg@bibliotekservice.no · www.bibliotekservice.no

Krysset profesjongrenser og fikk leseglade barn

Offensiv.
Lærerutdanningen er på hugget i forhold til skolebibliotek.

Tett samarbeid mellom bibliotekarer og lærere har ført til økt leseglede blant skolebarn i Drammen. – Elevene har gått gjennom en radikal utvikling, fastslår professor Joron Pihl, initiativtaker til det det banebrytende samarbeidet på tvers av profesjoner.

Sørg for rikelig med interessante og spennende bøker lett tilgjengelig i klasserommet. Sett av tid hver morgen der elevene kan “bade i bøker” og lese det de har lyst til. Pluss på med jevnlig bruk av skolebibliotekets og folkebibliotekets ressurser i undervisningen. Og sist, men ikke minst: Arbeid tett sammen med bibliotekarene.

Dette er sentrale ingredienser i oppskriften som kan gjøre elever i grunnskolen til glupske lesehester og ivrige bibliotekbrukere, viser forskningsprosjektet “Multiplisitet, myndiggjøring og medborgerskap – Inkludering gjennom bruk av biblioteket som læringsarena”.

Prosjektet ble satt i gang av lærerutdanningen på Høgskolen

i Oslo (HiO) i 2007 og er et samarbeid med lærerutdanningen ved Høgskolen i Buskerud, Drammensbiblioteket og to grunnskoler i Drammen.

Ny kunnskap

Målet med forskningsprosjektet som pågår ut 2011, er å finne ut hvordan lærere kan utvikle elevens lese- og skrivekompetanse

Tekst:
Merete Lindstad,
frilansjournalist
Illustrasjonsfoto:
Trond Isaksen

“Innen utdanningsvitenskapen er det forsket lite på biblioteket som læringsarena.”

gjennom utvidet bruk av skjønn- og faglitteratur i undervisningen og bruk av biblioteket som læringsarena i samarbeid med bibliotekarer.

– Internasjonalt har biblioteks- og informasjonsvitenskapen forsket mye på skolebibliotekarenes arbeid og folkebibliotekarenes litteraturformidling overfor barn og unge, påpeker professor Joron Pihl ved lærerutdanningen ved HiO.

Innen utdanningsvitenskapen er det derimot forsket lite på biblioteket som læringsarena.

– Et viktig mål med dette forskningsprosjektet er derfor å

bidra til å utvikle ny kunnskap innenfor det utdanningsvitenskapelige feltet.

Åtte av ti bruker biblioteket

Deltakerne i Multiplisitet-prosjektet kommer fra ulike yrker og omfatter lærere, folkebibliotekarer, forskere, rektorer og biblioteksjef. Resultatene av samarbeidet på tvers av profesjonsgrensene er oppløftende.

Ved den ene skolen, som har en høy andel flerspråklige elever, rapporterer 95 prosent av barna i prosjektklassene at de er glad i å lese. Fire av ti leser daglig av ren lyst, og 85 prosent bruker

folkebiblioteket en eller flere ganger i uka.

I løpet av det første prosjekttåret, skoleåret 2008/2009, hadde leseiveren en bratt oppadstigende kurve blant barna. Da Joron Pihl og kollegene registrerte hvor mye elevene hadde lest i løpet av høsten 2008, kom de fram til 326 bøker til sammen i de tre prosjektklassene på skolen med mange flerspråklige barn. Et halvt år senere sjekket de på nytt. Da viste det seg at klassene hadde lest 1326 bøker – på norsk – i løpet av våren 2009.

– Fra høsten 2008 til våren 2009 økte omfanget av elevenes lesning med 307 prosent, forteller en fornøyd Joron Pihl.

Radikale forandringer

Innpå fire av ti grunnskoler setter av maksimum to timer personalressurser ukentlig til arbeid i skolebiblioteket. Det viser en kartlegging fra 2007. Den slår fast at bare fem prosent av grunnskolene har skolebibliotekansvarlig ansatt på heltid.

En av skolene i Multiplisitet-prosjektet var blant de mange landet rundt med ubemannet skolebibliotek. Skolen hadde en person som jobbet på biblioteket fem timer i uken, først og fremst med å holde orden. Vedkommende var ikke bibliotekar eller pedagog, og lærerne benyttet biblioteket bare sporadisk. Skolen hadde ikke noe systematisk samarbeid med folkebibliotekfilialen rett ved skolen.

Da skoleledelsen så de positive resultatene hos elevene i prosjektklassene, valgte rektoren å omprioritere skolens ressurser radikalt for å styrke bibliotektilbudet. En skolebibliotekar ble ansatt i halv stilling. Et halvt år senere ble stillingen utvidet til 100 prosent. Så ble skolebiblioteket stengt i to måneder for oppussing og fornying av hele bokstammen.

Ragnar Audunson

Siri Ingvaldsen

Kari Frodesen

Joron Phil

“At andre profesjonsutdanninger blir oppmerksomme på biblioteket og begynner å forske på det, er jo noe vi bare skal være glade for.”

Senvinteren 2010, drøye halvannet år etter at prosjektet var satt ut i livet, var det tidligere ubemannende skolebiblioteket blitt til et levende bibliotek.

Etterlyser bibliotekarutdanningen

HiOs samarbeidsprosjekt har høstet mye lovord fra så vel involverte som utenforstående. “Flott med slike prosjekter på tvers av profesjoner og institusjoner”, skrev Kari Frodesen i en kommentar da prosjektet ble omtalt på HiO-veven i februar 2011.

Frodesen er bibliotekar ved læringscenteret på HiO. Da hun leste om Multiplisitet-prosjektet, hoppet hun i stolen av glede. Men landet hardt idet hun oppdaget at bibliotekarutdanningen ikke var med som deltaker.

– Jeg har i mange år undret meg over hvorfor lærerutdanningen og bibliotekarutdanningen ved HiO ikke samarbeider, sier Kari Frodesen. – Her hadde man et helt konkret prosjekt, og da hadde det vært fullt mulig for bibliotekarutdanningen å si: Så spennende! Kan ikke vi få være med for å lære?

Frodesen mener et løpende samarbeid mellom de to utdanningene vil gagne begge parter. – Lærere kan skjønne hvordan de kan nyttiggjøre seg biblioteket, og bibliotekarer kan bli oppmerksomme på hvilken rolle de kan spille innenfor skolen.

Kommuniserer godt

Ledelsen ved bibliotekarutdanningen stiller seg noe uforstående

til kritikken om at de ikke er med i Multiplisitet-prosjektet.

– Vi er med ettersom jeg helt siden starten har sittet i prosjektgruppa, sier professor Ragnar Audunson ved bibliotekarutdanningen. – Det innebærer at vi er orientert om det som skjer, kommuniserer faglig om funn og konklusjoner og kan gi våre perspektiver på resultatene som kommer fram.

Audunson ser det som udelte positivt at lærerutdanningen forsker på biblioteket uten at bibliotekfolket har en hånd med på rattet.

– Biblioteket må forholde seg til skole og utdanning, og det er klart at vi er mye mer oppmerksomme på skolen som en arena der biblioteket kan spille en rolle, enn vice versa, sier Audunson. – At andre profesjonsutdanninger blir oppmerksomme på biblioteket og begynner å forske på det, er jo noe vi bare skal være glade for.

Joron Pihl er klar på hvorfor det ikke har vært aktuelt å invitere bibliotekarutdanningen med som deltaker i prosjektet.

– Målet med arbeidet er å utvikle den utdanningsvitenskaplige forskningen på dette feltet. Det er det behov for, sier Pihl. – Biblioteksektoren har alltid ønsket kontakt med skolen. Men lærernes respons og tanker om hvordan de kan bruke bibliotekene varierer. Derfor har det vært viktig at initiativet til dette prosjektet kom fra skolesektoren.

Samarbeid i støpeskjeen

I arbeidet med Multiplisitet-prosjektet har forskerne ved lærerut-

danningen på HiO sett tydeligere enn før behovet for et tettere samarbeid med bibliotekarutdanningen, og mellom forskere innen de to områdene.

Dialogen er allerede i gang om hvordan et slikt samarbeid kan være i framtiden.

– Hvis vi tenker visjonært, kan vi for eksempel se for oss en felles modul i bachelorutdanningen for lærerstudenter og bibliotekarstudenter. Den kan ta for seg hvilken rolle biblioteket kan spille i læringsprosessen og hvordan bibliotekarkompetansen og lærerkompetansen kan befrukte hverandre, sier Ragnar Audunson.

Mer avgrensede samarbeidsformer kan være utveksling av forelesere og felles oppgaver. – Jeg kunne godt tenke meg felles bacheloroppgaver eller masteroppgaver, der vi bevisst prøver å koble de to profesjonsutdanningene.

Joron Pihl ser også for seg felles undervisning, gjerne en felles modul for studentgruppene. Hun mener samarbeid under profesjonsutdanningen kan ha stor betydning når studentene går ut i jobb.

– Hvis studentene får lære av og om hverandres spesialkompetanse i profesjonsutdanningen, øker sannsynligheten for at de erfarer verdien av å samarbeide. Da vil de også lettere kunne samarbeide når de kommer ut i yrkeslivet.

Bachelor i skolebibliotek

Høsten 2011 starter Universitetet i Agder et bachelorprogram i skolebibliotekkunnskap. Målgruppa er blant annet lærere og lærerstudenter.

Høsten 2011 starter Universitetet i Agder et bachelorprogram i skolebibliotekkunnskap. Målgruppa er blant annet lærere og lærerstudenter.

Universitetet i Agder (UiA) har i flere år tilbudt studier i skolebibliotekkunnskap, og i 2008 fikk UiA ansvar for Program for skolebibliotekutvikling, et statlig program som pågår fram til 2013.

Det nye bachelortilbudet bygger videre på de allerede eksisterende modulene; Skolebibliotekkunnskap 1 – Innføring i bibliotekfaglige emner, 2 – Barne- og ungdomslitteratur og 3 – Informasjonskompetanse og leseutvikling.

– I tillegg til vil bachelorprogrammet inneholde Ex.phil., Ex.fac. og 70 studiepoeng fra andre fag og emner. Studentene vil ha stor valgfrihet med hensyn til fag og fagkombinasjoner, forklarer universitetslektor Siri Ingvaldsen, fagansvarlig for deler av den nye bacheloren. Hun er også faglig leder for Program for skolebibliotekutvikling.

Den nye fordypningsenheten

på 90 studiepoeng i skolebibliotekkunnskap tilbys som deltidsstudier med nettbasert undervisning.

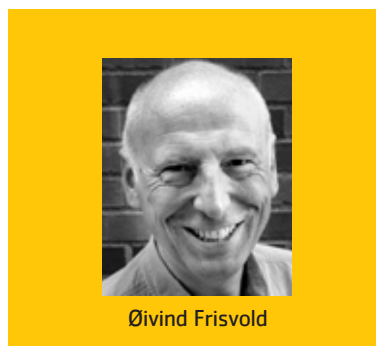
Valgfag på HiO

Mens Agder satser sterkt på skolebibliotekkunnskap, vies faget liten oppmerksomhet ved bibliotekarutdanningen ved HiO. Det eneste obligatoriske er faget "Bibliotek og læring" på 5 studiepoeng. I tredje studieår kan studentene ta "Biblioteket som læringsarena: Skolebibliotek" som valgfag. Men interessen varierer. I år er faget kansellert fordi det var for få søkere.

– 90 prosent av det som skjer i et skolebibliotek, skjer i alle bibliotek, sier dekan Øivind Frisvold. – En skolebibliotekar er en allmennpraktiker, og på HiO har vi en utdanning som er generell og som dekker bredden i det du gjør i alle bibliotek.

Konkurranse

Da UiA bygde opp skolebibliotekstudiene sine på 1990-tallet, skjedde det i samarbeid med fagmiljøet ved HiO. Bachelorprogrammet har de utviklet alene,

Øivind Frisvold

"90 prosent av det som skjer i et skolebibliotek, skjer i alle bibliotek"

uten noe systematisk samarbeid med bibliotekarutdanningen i Oslo.

– Innebærer det en konkurranse mellom HiO og UiA, og mellom studentene som kommer fra de to utdanningene?

– Det tror jeg ikke, og vi er ikke negative til UiA-utdanningen. Det er et enormt behov for skolebibliotek og skolebibliotekarer, sier Øivind Frisvold.

– All utdanning er konkurranse, og i skolebibliotekene på den videregående skolen er våre studenter absolutt attraktive og konkurransedyktige. ■

Drammensbiblioteket håper på ny oppgang

» Drammensbiblioteket hadde i fjor 400.000 besøk, og i år håper biblioteket på enda flere besøkende. Biblioteket byr på et mangfold av aktiviteter og ønsker å være en arena for alle typer mennesker, sier biblioteksjef Tone Ulltveit-Moe til Drammens Tidende. Blant vinterens og vårens tilbud er «Morgendagens arbeidsliv», et foredrag som skal motivere ferske avgangsstudenter og forberede dem på hva som venter. En utstilling med bilder fra MC-miljøet har tidligere vist seg å være et populært innslag, og i mars måned var selveste «Karius og Baktus» ventet til Fjell bibliotek.

Søker single, leselystne menn

» Ta med deg favorittboken din og kom, oppfordret bibliotekarene Kjersti Hatland og Thea Kathrine Jansen da de i februar på vegne av Bergen Offentlige Bibliotek innbød til en egen kveld for single og leselystne.

Ifølge bibliotekets statistikk er kvinner langt mer aktive på lesefronten enn menn, men verken Jansen eller Hatland regnet med at det ville by på noe problem å trekke mannlige lesere til bokdatingen. Arrangementet var i utgangspunktet beregnet på unge voksne mellom 25 og 40 år.

Bergen kan få Grieg-senter

» Edvard Grieg og andre komponister fra Vestlandet kan få sitt eget forskningssenter, blant annet fordi Bergen Offentlige Bibliotek sitter på uvurderlige skatter. Senteret vil i første omgang bli opprettet for en periode på fem år og bli et samarbeidsprosjekt mellom Universitetet i Bergen, Bergen Offentlige Bibliotek og Edvard Grieg Museum Trolldhaugen.

Planen har vært diskutert i mange år. Det var likevel først våren 2010 at det kom forrang i saken. Dette skjedde etter initiativ av biblioteksjef Trine Kolderup Flaten ved Bergen Offentlige Bibliotek, skriver På høyden, nettavis for Universitetet i Bergen.

Vil utvide Mosjøen kulturhus

» I Mosjøen er et utvalg begynt å arbeide med en utvidelse av Mosjøen kulturhus. De involverte ser for seg et tilbygg med en rekke fasiliteter, som vil kunne befeste Mosjøen som selve kulturbyen på Helgeland, skriver Helgeland Arbeiderblad.

Eiendomsselskapet FG Eiendom, som har kjøpt Domus-bygget i Mosjøen sentrum, har foreslått å bygge nytt bibliotek i andre etase. Ordfører Jann-Arne Løvdahl sier til avisen at han synes dette er en god idé.

Forfatteruke på Lambertseter

» Deichmanske bibliotek på Lambertseter arrangerte i februar forfatteruke og innbød sju ungdomsbokforfattere. En gruppe bibliotekarer på Deichmann hadde samtidig kåret tiårets beste forfattere for ungdom, med en norsk og en utenlandsk bok for hvert år, melder bibliotekets hjemmeside.

Det var regnet med at 600 ungdomsskoleelever ville få møte forfatterne under arrangementene, som var lagt til det flunkende nye og moderne biblioteket i det nye Lambertseter-senteret.

Sosialt i Malmø

Jeg har ikke forsket på det, men det er ikke å ta munnen for full å si at ett av Nordens mest sosiale bibliotek, ligger i den multikulturelle bydelen Södra Innerstaden i Malmø.

– Garaget er mye mer enn et bibliotek, sier Sara Espensen og Lisa Janson.

Garaget heter det. En gang garasje for Malmøs trolleybusser, før det maskinfabrikk og bakeri. Tradisjonen sitter i mursteinsveggene, men noe tradisjonelt bibliotek er det ikke snakk om. Å kalle Garaget et bibliotek, er egentlig ganske upresist. For Garaget er langt

mer enn et bibliotek, i alla fall om vi tenker i tradisjonelle baner. Garaget er et symbol på *biblioteket som møteplass*, et levende eksempel på hva jeg oppfatter som kjernen i det bibliotekfaglige forskningsprogrammet PLACE ved Høgskolen i Oslo.

Bok og Bibliotek er på tur for å finne biblioteker som er noe mer enn det vi forbinder med tradisjonelle biblioteker. Mulighetene er mange både i Norge og i andre land, men denne gangen landet vi på Garaget i Malmø og ærverdige Diamanten i København.

Tekst og foto:
Odd Letnes,
redaktør

Felles. Garaget er beboernes hus.

Multibibliotek

Vi har satt oss på det lille bakrommet som fungerer som kontor, kjøkken og oppholdsrom for det ansatte. På bordet står økologiske boller og kaffe. Jeg stiller et åpent, innledende spørsmål:

– Hvis dere skulle forsøke å gi noen stikkord til de norske leserne om hva Garaget er, hva ville dere trekke fram da?

– Vi er bibliotek, kreativt verksted, økokafé, dialoglab, vi tilbyr arrangement for alle aldre, vi har en scene for dem som trenger det, sier Sara Espensen.

– Her kan du bla i bøker, leke, surfe på trådløst nett, låne bærbare PCer og mye mer, legger Lisa Janson til. Det er Sara og Lisa som er bibliotekarene i Garaget-staben. I tillegg finnes en seksjonssjef, to utviklingssekretærer og en vaktmester.

Brukermedvirkning

Garagets tilblivelseshistorie gir et

godt bilde av hva slags bibliotek vi snakker om. Da Garaget skulle planlegges, startet man en bred dialog med beboerne i bydelen, offentlige ansatte og næringsdrivende.

– Vi tenkte og snakket sammen om hvordan Garaget kunne bli en ressurs for brukerne. Vi hadde sju åpne møter i det daværende uferdige lokalet, og en rekke ønsker kom på bordet, blant annet: Offentlig hverdagsrum, bibliotek, experimentarium, økosenter, mediatek, sykkelverksted, kafé, lekesenter og møtelokale til utlån. Til slutt gjorde brukerne en prioritering av ønskene, og det er den som ligger til grunn for det Garaget vi sitter i nå.

– Garaget er beboernes hus, legger Lisa til. – Vi tenker ikke ”vi” og ”dem”, vi tenker oss. Hovedmålet for Garaget er å skape en arena for økt medvirkning og dermed gi menneskene i

bydelen mulighet til å utfolde seg og vokse.

Kurs og arrangementer

Helt nytt er Garaget ikke, det fylte tre år dagen før jeg var på besøk. Da var det kaffe og kaker og levende musikk og stinn brakke. Kakene forsvant i en fei, så det var bare å fylle på med nye.

Noe som skiller Garaget fra et mer tradisjonelt bibliotek, er at lokalet brukes til en rekke aktiviteter som organiseres av foreninger og ildsjeler utenfor biblioteket. Samme dag som jeg er på besøk, skal det for eksempel være dans for funksjonshemmede. I morgen skal det være ”skaperverksted” og i neste uke skal det være sy- og strikkeverksted. Vi snakker om 260 arrangementer i løpet av året. Ofte foregår arrangementene på kveldstid også etter bibliotekets åpningstid. Da får arrangørene låne nøkkel og ordner seg selv.

– Det meste i Garaget er på hjul, slik at man kan tilpasse lokalet etter behov. Når vi kommer på jobb neste morgen, står alt på plass igjen slik det pleier. Det handler om tillit til brukerne og det fungerer helt fint.

Brukervennlig katalog

Ute i lokalet, hvor sola skinner inn gjennom høye fabrikkvinduer, er mangfoldet slående. Gamle og unge, etnisk svenske og et stort antall brukere fra andre verdensdeler, gjør alt fra å perle til å gresse på hyllene og surfe på nettet. I de dype plyssofaene, kjøpt for en rimelig penge på "loppis", har folk slengt seg ned for å bla gjennom dagens aviser på vei hjem til middagen.

På scenen sitter to studenter fra Malmö høgskola, som har et prosjekt hvor de skal utvikle en interaktiv expohylle. Sara og Lisa setter seg ned hos dem og får høre om hvor langt de har

kommet. – Et godt eksempel på hvordan vi samarbeider også med studenter i bydelen, skyter Lisa inn.

– Denne må du se, sier Sara om litt og leder oss bort til "bokvelgeren". – Dette er katalogen vår og den gjør det enkelt for brukerne å finne fram.

Og det er sant. Ingen kryptiske søkefunksjoner, ingen Dewey-nummer.

– Ved å bruke bilder og en berøringsskjerm har vi skapt en bokkatalog som fungerer omtrent som "cower flow" på iTunes. Du ser alle bøkene som bilder og får med noen korte omtaler på søket. Samlingen er kategorisert og hvis du lurar på hvor boka står, får du opp et kart over hyllene.

Framtid

Folk strømmer til mens vi rusler rundt i lokalet. Jeg skjønner at Sara og Lisa bør gjøre noe vikti-

gere enn å snakke med Bok og Bibliotek nå, og vi runder av. Men Lisa rekker å hente en liten boks med en økologisk bolle og to økologiske bananer til niste.

– Har dere et råd til kolleger som går med ideer om å gjøre det samme som dere, rekker jeg å spørre helt på tampen.

– Tro på ideen og sett i gang, med brukeren i sentrum, svarer de begge.

Jeg snur meg en siste gang idet jeg vandrer nedover mot togstasjonen. Jo, dette dufter framtid. På langt nær noe signalbygg, men likevel et levende eksempel på hvor viktig det er med mangfold i biblioteksektoren.

Mer informasjon:
<http://www.malmo.se/garaget>

Bredde. Alt i Garaget kan flyttes rundt og åpner for mange bruksmuligheter.

Fortsetter

Den skinnende Diamanten

Toget tar meg over Øresund og til København på en drøy halvtime. Her ligger Garagets (se s. 13-15) diametrale motsetning, Det Kongelige Bibliotek. Den Sorte Diamant.

Hvis du svinger til venstre med en gang du kommer inn i Diamanten, ser du en stor oppslagstavle full av presseklipp. Her kan du lese om forfattermøter, konserter, teaterforestillinger, fotoutstillinger. Alt i regi av Diamanten. Med Malmøbesøket friskt i minnet, er det første som slår meg at dette store biblioteket mangler Garagets sosiale profil, det har en annen funksjon.

Selvfølgelig har Det Kongelige Bibliotek det. Institusjonen er både Nasjonalbibliotek og universitetsbibliotek for Københavns universitet under samme tak.

– Det vanlige er at disse to oppgavene løses av to atskilte institusjoner, forteller min guide kommunikasjonsmedarbeider Jytte Kjærgaard Pedersen. – Som det for eksempel gjøres i Oslo og Helsinki. Sånn sett er Det Kongelige Bibliotek mot strømmen, men det har det til gjengjeld vært siden 1927.

Mens Garaget er en offentlig storstue for folk flest, er Det Kongelige Bibliotek et forsknings- og undervisningsbibliotek. Det gjør at man faktisk iblant må avvise skoleklasser som ønsker å komme på omvisning. – Våre primære målgrupper er forskerne og studentene, slår Pedersen nøytralt fast. Det ligger ikke noe diskriminerende i det.

Synlig i kulturbildet

Men at Det Kongelige Bibliotek har klart å plassere seg solid og tydelig i den danske kulturoffentligheten siden Diamanten ble innviet i 1999, skal det bare et sveip på internett til for å få bekreftet. For en utenforstående nordmann kan det se ut som om Diamanten er vel så mye et gedigent kulturhus som et bibliotek.

– Det Kongelige bibliotek hadde lenge et stort behov for nye lokaler, siden de gamle bygningene ikke lenger kunne tilfredsstillte behovene. Løsnin-

gen ble å legge Diamanten som et moderne tilbygg til urbygningen. En genial strek var at bygningen fikk en rekke arealer som skulle brukes til andre formål enn bibliotek, sier Pedersen og tegner og forteller:

Diamantens største sal, Dronningesalen med plass til 400-600 mennesker, danner rammen om konserter med husets eget kammerensemble, Diamant-Ensemblet. Her holdes det også foredrag og debatter og ikke sjelden med store internasjonale forfattere i sentrum. Pedersen har nettopp sendt ut en første pressemelding om et arrangement med Paul Auster og Siri Hustvedt 12. mai.

– I tillegg har vi kunstutstillinger og konserter. Det er først og fremst andre som leier lokalene og administrerer disse aktivitetene, men ved at de foregår her, får vi en masse gratis profilering og offentlig oppmerksomhet. Lokalene våre brukes også av det private næringslivet til større møter og seminarer, vi har sponsoravtaler med private fonds og har rett som det er utenlandske politikere på besøk, sier Pedersen mens hun viser meg rundt i lokalene hvor det gamle og det nye funkler side om side. ■

Genialt. En genial strek var at bygningen fikk en rekke arealer som skulle brukes til andre formål enn bibliotek, sier Pedersen

Internasjonal forfatterscene

Et eksempel på Diamantens utadvendte formidling er Internasjonal Forfatterscene, som startet sommeren 2008. Det startet som et eksperiment og et ønske om å tiltrekke seg nye kunstnere og et nytt publikum til Dronningesalen, og det ble raskt en suksess.

– Vi merket nok en viss skepsis ute i kulturbransjen da vi sendte ut en pressemelding på slutten av 2007 om at vi ønsket å sikre at den internasjonale litteraturen fikk en stemme i København. De internasjonale forfatterne som satt omkring og skrev om den globale virkeligheten skulle få en plattform i København, sier Pedersen og siterer fra pressemeldingen:

“Litteratur viser oss hva vi er under det vi til daglig tror vi er. Derfor er det nettopp viktig at et lite språkområde som Danmark ikke isolerer seg kulturelt.”

En rekke store forfattere har gjestet den internasjonale forfatterscenen, blant annet Salman Rushdie, P.O. Enquist, Günter Grass, Dario Fo, Monica Ali, Juli Zeh og nå nylig vår egen Karl Ove Knausgård.

Mer informasjon: <http://www.kb.dk>

Bydelens store stue

I Norges eldste drabantby, med rundt 47 000 innbyggere, har en splitter ny Deichman-filial funnet sitt hjem. Med 1200 kvadratmeter representerer den nye filialen på kjøpesenteret, sammen med Symra Kino, det kulturelle tyngdepunktet på Lambertseter.

Med det store innbyggertallet trenger man et bibliotek, smiler avdelingsleder Päivi Särkelä. Og bibliotekets ansatte har nok å drive med framover. Bare siden oppstarten i oktober i fjor har de fått 817 nye låntakere. Med spillkvelder og høytlesninger for unge og gamle, trekker de stadig nye brukere inn i det nye lokalet.

Lokalet på senteret er i stor kontrast til brakkene over gata hvor biblioteket holdt til under byggingen. Da var boet på 600 kvadratmeter, mens biblioteket

nå kan skilte med det dobbelte. Dette inkluderer et større område som ennå ikke er åpnet for publikum, som blant annet består av en foredragssal og grupperom som kan brukes av organisasjoner, og studenter og bedrifter.

Kontakt

Mens biblioteket ventet på sitt nye hjem, holdt de ansatte kontakt med sine brukere.

– Vi hadde en blogg, hvor vi spurte leserne om hvordan deres drømmebibliotek så ut. Et gjen-

nomgående ønske var muligheten til å levere bøker på alle tidspunkt, forteller Särkelä. Biblioteket holder i disse dager på å få installert en døgnåpen innleveringsautomat. I framtiden er planen å skaffe en selvbetjent automat, som forhåpentligvis dukker opp snart.

Unge og gamle

Med Xbox, egen barne- og ungdomsavdeling og gratis trådløst nett, trekker biblioteket den yngre generasjonen til seg. Blant brukerne er det nettopp den yn-

Tekst og foto:
Simen Almark
Grøtli.
Grøtli er journaliststudent og hadde i februar praksis i Bok og Bibliotek.

gre gruppen som har økt. Biblioteket har litt for alle, med stor variasjon. Her finnes alt fra skjønnlitteratur til en egen pop-kult-avdeling. I tillegg er biblioteket det femte i Oslo med selvbetjeningsautomater for brukerne.

Opplæring

– Vi har store planer for biblioteket, og jobber for å få til et samarbeid med bydelen og Symra kino. Dette blir jo bydelens store stue, sier Särkelä.

– Det er viktig for oss å kunne presentere virksomheten vår, og vise at vi står til disposisjon for kundene. Framover skal vi prøve ut data-, mobil- og E-bok-opplæring, hvor de unge kan hjelpe de eldre. Og så samarbeider vi med Søndre Historielag, hvor de eldre forteller de unge om gamle dager, sier Särkelä og legger til at alt fra pensjonister til barnehagegrupper er velkomne.

De ansattes kompetanse sørger for at brukerne er i trygge hender. Med en egen "topp 20"-liste og "Ansatte anbefaler"-hyller, viser de stor interesse for formidling. Og det er nok å ta av. Biblioteket har mer enn 26 000 medier innen film, litteratur og spill. Og innkjøp av flere bøker er i gang.

Brukernes ønsker

– Det er viktig å høre på brukerne og deres ønsker. Det gir et seriøst inntrykk til de som vil bruke biblioteket. Takket være senteret og beliggenheten når vi også nye brukere, forklarer Silje Grimseid som forteller om særlig høyt utlån også i helgene. Hun jobber daglig på biblioteket og forteller entusiastisk om lokalet.

– I framtiden ser vi for oss at biblioteket skal være et hyggelig sted, ikke bare for å låne bøker, men også et sted der man har muligheten for å ta en kaffe og

Kontakt. Store vinduer åpner opp mellom biblioteket og drabantbyen.

Strålende. Päivi Särkelä (t.h.) og Silje Grimseid er storfonøye med det nye biblioteket på Lambertseter.

være en stund. Vi er her for brukerne, smiler Grimseid.

Størrelse

Biblioteket er på drøye 1200 m², fordelt over seks plan. Fire av disse planene inneholder medier (foajé, plan 2 og mesaninene plan 3 og plan 4).

På plan 1 finnes det WC og garderobeavdeling og på plan 3 er det kinotek, tre studie- og to møterom, mediatek og entre med et lite tekjøkken. ■

Fakta

Arkitekter:
Lambertseter senter og biblioteket er tegnet av Hille Melbye Arkitekter AS.

Antall ansatte:
Biblioteket har 6,7 årsverk bibliotekfaglig personale, i tillegg kommer kvelds- og lørdagshjelp.

Medier:
Totalbestand pr. 31.12.2010: 26892

De nye litteraturformidlerne

Litteraturformidling er det nye buzz-ordet innen bok- og biblioteksverdenen. På Universitet i Oslo utdannes det nå litteraturformidlere ved en egen studieretning på mastergradsnivå. Hva er det egentlig de kan?

Av Marit Letnes.
Forfatteren er
utdannet lit-
teraturformidler
og arbeider som
informasjons-
rådgiver.
Illustrasjoner:
Anne Aagaard

I 2009 gikk Jonas Svartberg Arntzen og hans kollega Øyvind Svaleng ved Drammensbiblioteket hardt ut mot sine egne i bibliotekarstanden i Dagbladet: "Et av hovedproblemene med norske bibliotek er at det jobber for mange bibliotekarer der," hevdet de, og etterlyste mer interesse for alt som befinner seg rundt, og ikke bare i, bøkene. Siden har debatten gått i Bok og Bibliotek og internt blant bibliotekarene. Hva slags kompetanse skal de bibliotekansatte ha?

Folkebibliotekene skal være

litteraturformidlingsinstitusjoner. Litteraturformidlerens rolle i biblioteket er å uttrykke seg synlig og hørbart om litteratur både muntlig, skriftlig og visuelt. Dette uttalte Åse Kristine Tveit, høgskolelektor i Bibliotek- og informasjonsvitenskap ved HiO, i Bok og Bibliotek nr 1/2010. Hun mener at litteraturformidling er kompetanse som bibliotekarene tilegner seg i tilstrekkelig grad i løpet av den treårige bibliotekutdanningen, og senere på arbeidsplassen. Denne kompetansen opparbeides ved siden av tiden

brukt på tradisjonell biblioteks-kompetanse som katalogisering, systematisering, søk og kundeveiledning.

Ikke alle er enige i det. I Bok og Bibliotek nr. 4/2009 spør redaktøren om vi har "For mange og feil kvalifiserte bibliotekarer?" Større variasjon i bakgrunnen til biblioteksansatte vil gjøre akkurat litteraturformidlingen i bibliotekene bedre enn i dag, hevdes det. Men hvor skal de utdannes?

I takt med samfunnsutviklingen forandres også læreplanene.

Hvert år endres omfang til prosent av innholdet i biblioteksundervisningen ved HiO, skriver Merete Lindstad i den fjerde utgaven av dette bladet i 2009. De siste årene har endringene vært mest knyttet til utviklingen av biblioteket som møteplass, digitalisering og formidling.

Samtidig – et annet sted – utdannes det egne litteraturformidlere.

De nye litteraturformidlerne

Siden 2004 har Universitetet i Oslo tilbudt en toårig studieretning på masternivå i litteraturformidling. Det syvende kullet begynte høsten 2010.

– Fagmiljøene ble oppfordret fra sentralt hold på Universitetet i Oslo om å opprette et studietilbud som var mer praktisk rettet og relevant for studenter med ambisjon om å arbeide med formidling av litteratur i vid forstand, sier Marianne Egeland.

Egeland er førsteamanuensis ved institutt for lingvistiske og nordiske studier, og fagansvarlig for studieretningen litteraturformidling. Studiet omfatter historiske, sosiologiske og teoretiske emner og er yrkesprofesjonelt orientert. På de fleste andre studieretninger innenfor litteratur skriver studentene sin masteroppgave over to semestre. Litteraturformidlingsstudenter har flere obligatoriske emner og skriver sin masteroppgave over ett semester, og har mulighet for en kortere praksisperiode i løpet av utdanningen. Studentene har blitt utplassert på vidt forskjellige litteratur-

arbeidsplasser – som forlag, Norsk Barnebokinstitutt, Nasjonalbiblioteket, Forfattercentrum og Leser søker bok.

Hva er det litteraturformidlerne kan?

Litteraturformidlerne opparbeider seg kompetanse om bøker i den videste forstand, ettersom studiet søker å vise alt som gjøres med litteraturen på veien fra forfatter til leser. Både litteratur- og bransjekunnskap blir vektlagt i studiet, i tillegg til litterær vurdering av et vidt spekter av sjangere. Fag- og sakprosa, verdenslitteratur og nordisk samtidslitteratur blir studert både i en estetisk og en sosial kontekst.

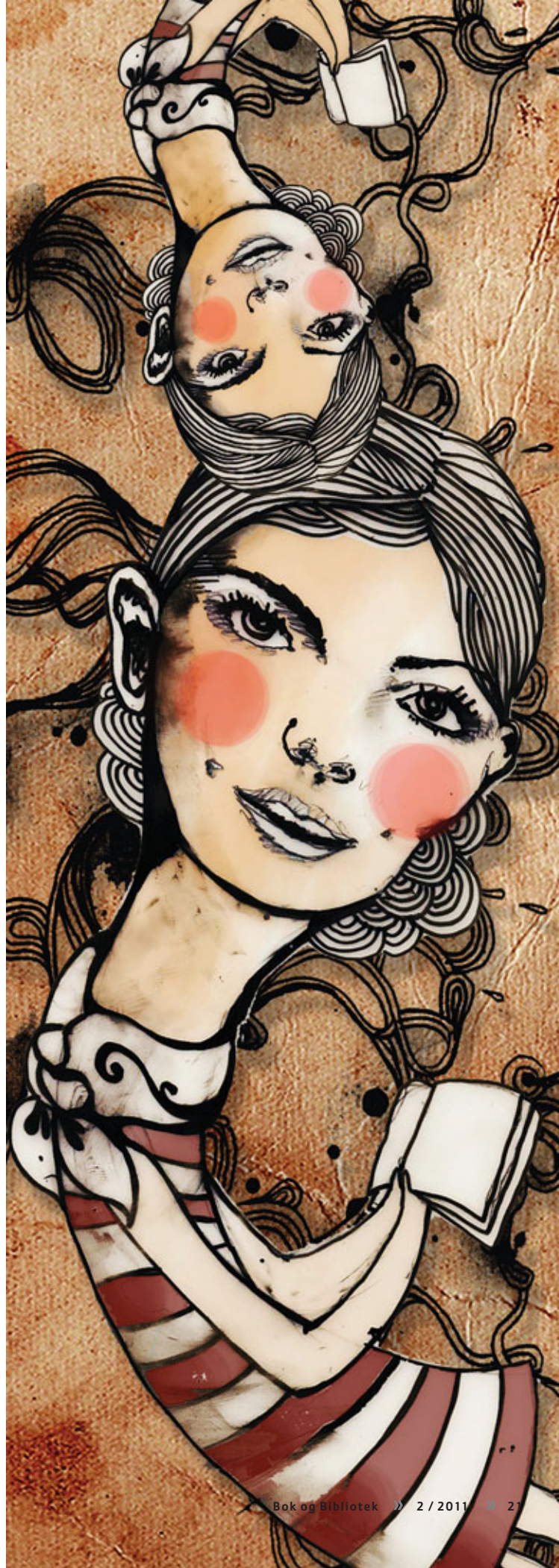
Hittil er det innlevert 39 masteroppgaver i litteraturformidling. Oppgavene skiller seg ut i positiv forstand, sier Egeland.

– De dekker et vidt register av morsomme, originale og annerledes emner enn det litteraturstudenter flest skriver om. På listen finner vi bokhistoriske, tekstkritiske og litteratursosiologiske emner, bibliografiske oppgaver, kvantitative undersøkelser, kvalitative intervjuer, oppgaver om barnelitteratur, voksenlitteratur, skjønnlitteratur og sakprosa, sier førsteamanuensen.

– Kan det være en ulempe å anlegge et så vidt syn på litteraturformidling?

Tvert i mot, mener Egeland, og trekker særlig frem den institusjonelle orienteringen.

– Dette er et unikt studietilbud både i nasjonal og in-

ternasjonal sammenheng. Vi studerer både litteraturen og boken som gjenstand i en samfunnsmessig kontekst. Forfattere, forlag og andre institusjoner stiller generøst opp på flere av emnene. Studentene får prøve seg på realistiske oppgaver, blant annet å anmelde bøker og skrive konsulentuttalelser om forskjellige typer manus, samtidig som de tilegner seg teori, metode og fagkunnskaper som i litteraturstudier for øvrig.

– De lærer seg å samle inn, kontekstualisere og analysere empiri, og det er mye vanskeligere enn bare å ta en bok ut fra hyllen og analysere den, sier hun.

– *Hva er den viktigste kompetansen man sitter igjen med etter endte studier i litteraturformidling i forhold til tradisjonelle litteraturstudier?*

– Våre studenter får en større forståelse for litteraturens materielle, sosiale og politiske sider i tillegg til de estetiske. At de får innsikt i hvilke normer og regler som ligger til grunn for produksjon, distribusjon og resepsjon av litteratur, gjør dem bedre egnet til å gå inn i et mangfold av virksomheter, sier hun.

Litteraturformidlere i bibliotekene

En av de nye litteraturformidlerne er Frida Aune Forland. Hun fullførte masterprogrammet jula 2008 og har jobbet på Deichmans filial på Holmlia siden høsten 2009. Hun er nå ansvarlig for et prosjekt i litteraturformidling og språkutvikling hos minoritetsbarn. Hennes fagbakgrunn er en styrke, mener hun.

– Bibliotekarene skal fylle veldig mange funksjoner på en gang, de brukes som potetter og må kunne litt om alt. Det betyr jo at bibliotekene har behov for folk med kompetanse på veldig mange ulike områder. Jeg tror på ansatte med ulik bakgrunn som utfyller hverandre. Det er en fordel i et bibliotek som vil profilere seg som en kunnskapsinstitusjon som er relevant og aktiv i den litterære debatten og den offentlige samtalen, sier Forland.

– Folkebibliotekene er våre litteraturhus. Det er mye mer enn samling og søk. Det trenges en stor variasjon av kompetanse og metoder i arbeidet, sier Forland videre.

Nye måter å formidle på

Utviklingen innenfor områdene arkiv, bibliotek og museum viser at formidling blir stadig viktigere. En følge av det er at det kreves andre og nye former for kompetanse i bibliotekvesenet og bibliotekarutdanningen.

– Jeg tenker at studieretningen litteraturformidling ved UiO kan ses som ett av mange svar på spørsmålet ”hvilken kompetanse skal finnes i bibliotekene?” Det er en utdanning som har et samfunnsrettet fokus med et samtidsrettet blikk på alle aktørene i Bok-Norge.

– Litteraturformidlerne fra Universitet i Oslo har annerledes og nye verktøy til å håndtere utfordringene knyttet til å nå og engasjere lesere og bibliotekbrukere. Studieretningen er et supplement av den type kompetanse som etterlyses i dagens bibliotekdebatt. ■

Mer informasjon:

<http://www.uio.no/studier/program/litteratur-master/litteraturformidling/hva-laerer-du/>

Holmlia bibliotek sin blogg:

<http://holmliabibliotek.blogspot.com/>

To andre bokbloggprosjekter til folk som har studert litteraturformidling:

1) www.bokmerker.org

(Kristin Hamran Storrusten er en av redaktørene. Hun jobber nå som høyskolelektor og underviser i barne- og ungdomslitteratur etter å ha levert masteroppgave i desember. Presentasjon av henne finner du på: http://bokmerker.org/?page_id=89)

2) Hanne Sine Andressen, som jobber ved Hamar bibliotek har prosjektet: <http://leseforamekke.blogspot.com/>

MØT FRAMTIDASYRKESLIV MED AKTUELLE OG SPENNENDE STUDIEPOENG I BAGASJEN - BLI MASTER I BIBLIOTEK- OG INFORMASJONSVITENSKAP

Høgskolen i Oslo, Avdeling for journalistikk, bibliotek- og informasjonsfag tilbyr et masterprogram i bibliotek- og informasjonsvitenskap.

Masterprogrammet gir deg spesialisering i:

- Kunnskapsorganisatoriske emner som Gjenfinningssystemer og gjenfinningsmetoder, Digitale dokumenter, Webteknologier og Det digitale bibliotek (kunnskapsorganisatorisk laboratorium)
- Samfunn og ledelse som Informasjons- og kulturpolitikk, Informasjons- og kulturøkonomi og Informasjonsorganisasjon og kunnskapsforvaltning
- Litteraturformidling og Litteratursosiologi

Graden master i bibliotek- og informasjonsvitenskap oppnås etter 2 års heltidsstudium eller 4 års deltidsstudium.

Mastergradsstudiet innledes første semester med et obligatorisk kurs i vitenskapsteori og metode. De påfølgende semestre velger studenten fritt fire emner (à 15stp) fra studiets emneportefølje før studiet fullføres med en masteroppgave (45 stp). Etter søknad kan interne/eksterne emner innpasses og erstatte emner utdanningen tilbyr.

Opptakskrav er fullført og bestått bachelorstudium i bibliotek- og informasjonsvitenskap eller tilsvarende, med karakteren 2.7/C eller bedre. For utfyllende opptakskrav se Forskrift om opptak til masterstudier ved Høgskolen i Oslo (www.hio.no >For JBI-studenter >Regelverk og saksgang).

Søknadsfrist for opptak til masterstudiet for studieåret 2011-2012 er 15. april.

Søknad om opptak skjer elektronisk via SøknadsWeb.

For fylldig fagbeskrivelse samt mer informasjon om studiet og opptak, oppsøk våre vevsider – www.jbi.hio.no - Masterstudium i bibliotek- og informasjonsvitenskap. Ta gjerne kontakt med Anne Drag Tidemand-Fossum, 22 45 26 29, Anne-Drag.Tidemand-Fossum@jbi.hio.no for nærmere informasjon.

Vinden i ryggen

Bibliotekstatistikken har vinden i ryggen. Det går en bølge av oppmerksomhet på prestasjon og måling over hele verden, sier Aftenposten 26. februar. Så langt er jeg enig. Men når journalisten beskriver dette som en mote, protesterer jeg. Ingen statistiker kan forutsi skjørtelengden i Paris i 2015. Men jeg tør gladelig påstå at det vi har sett av måling til nå, bare er begynnelsen. Dette er en langvarig trend, ikke en historisk tilfeldighet.

»Vi burde droppe fornyelsene fra utlånsstatistikken.«

Kvantifiseringen av arbeidslivet skyldes overgangen fra en industriell til en kunnskapsbasert økonomi. Statene har alltid målt det de trengte å vite for å skattlegge sine borgere. Bedrifter og organisasjoner måler det de trenger å vite for å styre sin egen virksomhet – og for å hevde seg i konkurransen med andre bedrifter og organisasjoner. Landmåling startet i det gamle Egypt. På 1700-tallet var Frankrike den ledende stormakt i Europa – og de franske fysiokrater kartla landets rikdommer. Norge startet også tidlig. Vår første folketelling er fra 1769.

Handel, jordbruk og industri har vært utsatt for statlige tellinger i godt over hundre år. De statistiske sentralbyråene stammer fra andre halvdel av 1800-tallet. Norge er et statistisk foregangsland. Allerede før krigen klarte lille Norge å utdanne noen av

verdens beste økonomer og statistikere. Jeg kritiserer ofte norsk kultur- og bibliotekstatistikk. Men vi ligger fortsatt langt framme sammenliknet med de aller fleste land i Europa, for ikke å snakke om resten av verden. Mitt poeng er at statistikken kunne vært vesentlig bedre – dersom vi hadde utnyttet våre faglige og økonomiske forutsetninger fullt ut.

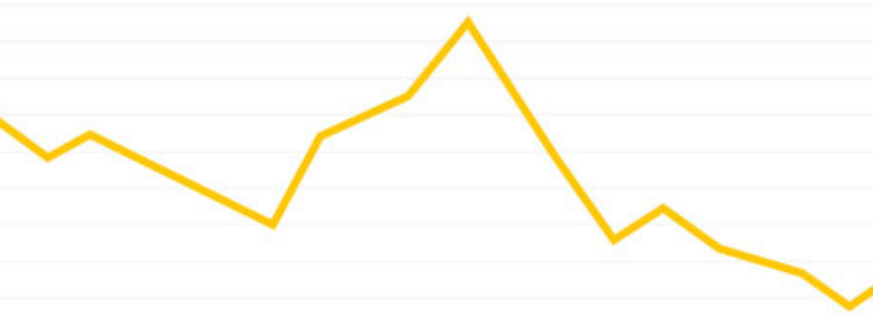
Lyskaster mot bibliotekene

Arbeiderklassen har blitt kartlagt i hundre år. Det er nok å nevne taylorismen, samlebandet, Modern Times og japanske kvalitetssirkler. Det nye i dagens situasjon er at økonomene retter lyskasteren mot mellomlag. Forfattere, bibliotekarere, forskere og entreprenører er ikke vant til å bli målt. De liker det dårlig. Men tellingen er ingen mote som vil gå over i 2012. I kunnskapsø-

konomien er kultur, utdanning, forskning og innovasjon nødvendige forutsetninger for å lykkes på markedet. Også tjenester og kreativ virksomhet må tilfredsstille produksjonens behov. Da må resultatene telles og måles, vurderes og modelleres, belønnes og korrigeres – i tråd med økonomiens og markedets logikk.

Kjell Arne Røvik er landets fremst ekspert på ”organisasjonsmoter”, i følge Aftenposten. Men Røvik har også et historisk perspektiv. Den viktigste drivkraften er ”skjerpede forventninger til ledere om stadig å ta nye initiativ til omorganiseringer og endringer”. Dette kravet daler ikke ned fra ideenes store himmel. Det økende presset på lederne avspeiler kunnskapsrevolusjonen i verdensøkonomien. Både universitets- og sykehussektoren endres nå fundamentalt av at rapporteringstenkningen er

»
Av første-
amanuensis
Tord Høivik,
Høgskolen i
Oslo, avd. JBI

på full fart inn, sier Tian Sørhaug. Bibliotekene blir med på flyttelasset.

Med andre ord: statistikken har kommet for å bli. PISA-systemet har satt norsk skoledebatt på hodet. Mange er uenige i metodikk og tolkning. Men de kan ikke trekke seg fra diskusjonene som viser til PISA uten å skyte seg selv i foten. Det samme gjelder CRISTIN og forskningsdebatten, DBH og universitetsdebatten og KOSTRA og kommunedebatten. Når tallene ligger på bordet, er du nødt til å ta dem på alvor. Forvaltningen er like avhengig av statistikk som hesten av havre. Hvis du mener tallene bommer, må du likevel begrunne din kritikk. Da trenger du ferdigheter i statistikk og kvantitative metoder.

Hva betyr et lån?

Det største problemet styringsstatistikken har, er forholdet mellom statistiske indikatorer og sosial virkelighet. Måler indikatorene det vi er interessert i å måle? Hvis instrumentene er misvisende, blir kursen feil. Vi flyr mot Kairo og havner i Tripoli. I bibliotekmiljøet er utlån og besøkstall pr. innbygger de mest populære indikatorene. I mange kommuner banker lokalavisa på døra rett etter nyttår – lenge før den offisielle statistikken ligger på bordet. – Bibliotekene i Sandnes kommune har hatt nedgang i besøkende i 2010 sammenlignet med året før, skrev Sandne-

sposten 11. januar. Men avisa legger også vekt på at nettrafikken til bibliotekets nettsted har økt: 450.000 var innom siden i fjor. Året før var tallet rundt 230.000. Hjemmesiden til bibliotekene blir stadig mer brukt til å reservere bøker og utsette lånetider.

Så lenge bibliotekstatistikken har eksistert, har også fornyelser vært regnet som utlån. Her er det noe som skurrer, hvis vi tenker etter. Det er lesingen som gir utlånet verdi. Utlån bidrar ikke til kulturens fremme og folkets opplysning dersom bøkene ikke blir lest. De færreste fornyer en bok fordi de vil lese den en gang til. Derfor burde vi droppe fornyelsene fra utlånstatistikken.

Så lenge antall fornyelser holdt seg nokså konstant i forhold til utlånet, var ikke dette så farlig. Siden fornyelser forutsatte en ny tur til biblioteket, var det bare noen få prosent av lånene som faktisk ble fornyet. Selv om tallene var litt for høye, fortalte de likevel om bruken av bøkene gikk opp eller ned. Dette forandrer seg drastisk når lånerne kan fornye sine bøker hjemmefra, på nettet. Da vil "bruttoutlånet" skyte i været på grunn av de mange fornyelsene.

Det er akkurat dette som har skjedd i Sandnes. Stadig flere velger å utsette lån på bøker elektronisk. – Mange synes det er praktisk å slippe å oppsøke biblioteket fysisk for å forlenge lånetiden på en bok.

Biblioteksentralen

Med medievalg fra BS er du sikret de viktigste utgivelsene raskt og enkelt

Vi tilbyr pakker med bøker, lydbøker, musikk og video. Alt i forskjellige størrelser, for både barn og voksne. Dette sparer ditt bibliotek både tid og ressurser på. Vi har medievalgsordninger som passer for alle typer bibliotek.

Alt du trenger fra **A** til **Å**

Alt du trenger er pinkoden din og lånenummeret, sier bibliotekar Nilssen Hølland til Sandnesposten. Det betyr at det vi hittil har lagt vekt på, nemlig brutto utlån pr. innbygger, ikke lenger fungerer tilfredstillende. Folkebibliotekene må skifte til førstegangslån – eller netto utlån pr. innbygger – for å kartlegge faktisk bruk.

Dype endringer

Dette er bare ett eksempel på dype endringer i bibliotekstatistikken. Vi kan ikke nøye oss med å samle inn tall slik vi alltid har gjort det. Vi er nødt til å undersøke hva tallene betyr. Hele statistikken må pusses opp. Det er lenge siden sist og oppussingsbehovet er stort. KOSTRA har allerede revidert sine bibliotekindikatorer etter påtrykk fra bibliotekmiljøet. ABM-utvikling kom med mange forslag til nye indikatorer for fag- og folkebibliotek, men det gjenstår et stort arbeid med å teste dem. ABM-utvikling innført også en rekke nye statistiske variable – og skiller mellom brutto og netto utlån.

De tre største biblioteksektorene – skole-, folke- og studiebibliotek – har ulike statistiske behov. Skolebibliotekene har den svakeste statistikken. Skal disse bibliotekene kunne argumentere for sin betydning med tall, må de utvikle et moderne rapporteringssystem. Systemet må gjøre det mulig å studere sammenhengen mellom bibliotektilbud, læringseffekt og skolemiljø.

Folkebibliotekene har kommet ganske langt når det gjelder datainnsamling, atskillig kortere når det gjelder publisering, og svært kort når det gjelder analyse og tolkning av tallene. De nye indikatorene fra ABM-utvikling er utarbeidet av bibliotekarer, uten bistand fra fagfolk i sosiologi, økonomi eller statistikk. Det bærer de preg av. Bibliotekstatistikken opptre også svært isolert fra resten av den kommunale statistikken. De tette sammenhengene mellom lokalsamfunnets egenskaper – som bosettingsmønster, næringsstruktur og kulturliv, og folkebibliotekets organisering og tjenester er ikke synlige i dagens statistikk.

Kunnskapsrevolusjonen

Bibliotekene ved høyskoler og universitet er også forankret i sine lokale miljøer. UH-bibliotekene er omgitt av fagfolk. Det betyr at de er kommet noe lenger enn folke- og skolebibliotekene når det gjelder å tolke sin egen statistikk. Samtidig ser vi at kunnskapsrevolusjonen foregår raskere i UH-sektoren enn ute i skoler og kommuner. Arbeidsformene forandrer seg. For å forsvare sin posisjon må studiebibliotekene dokumentere hvordan de blir brukt av studenter, lærere og forskere. Det betyr at de må utvikle sine indikatorer og sine målemetoder i raskere tempo enn de andre sektorene.

Det som er felles for alle typer bibliotek, er at de i stigende grad må argumentere for sin eksistens. Bibliotekene er ikke vernede institusjoner. Bibliotek er ikke lenger noe man har, fordi det skal være sann. Nasjonalbiblioteket er delvis et unntak. Det er ikke nedleggingstruet. Men med økende ansvar og ditto budsjetter må også NB – over tid – kunne dokumentere sin virksomhet statistisk. Her som ellers krever Staten valuta for pengene.

“Hele statistikken må pusses opp.”

Statistisk ABC for bibliotekarer

Statistikk kan få øynene til å gå i spinn og mange kvier seg for å gå løs på tallene. Tord Høivik gir her matnyttige råd om bibliotekstatistikk.

Produksjon av statistikk er hardt arbeid. Noen uker etter nyttår, når den årlige statistikken skal leveres, går timeverkene oppover og humøret nedover. Å innføre nye former for statistikk er enda mer krevende. Innovasjon innebærer læring i tillegg til det lø-

pende arbeidet. Læringen dreier seg både om teoretiske kunnskaper og praktiske ferdigheter i statistikk.

Grav der du står

Derfor er mitt første råd: grav der du står. Rett søkelyset mot din egen praksis før du setter i gang med store eksperimenter. Hvilke rutiner følger biblioteket ditt i dag når det gjelder innsamling, rapportering, bearbeiding, presentasjon, tolkning og bruk av bibliotekstatistikk? Det kan være nyttig å samle og beskrive dagens statistiske aktiviteter i et årshjul. Da vil du kanskje se ting du savner og muligheter biblioteket ikke utnytter. Men ta det med ro. Når det dreier seg om statistikk, er de fleste bibliotek ute av trening. Bevegelse er sunt, men sofagrisene bør ikke starte rett på maraton.

Forsiktig med prosjekter

Det andre rådet er å være forsiktig med statistiske prosjekter. Det betyr slett ikke å si nei til alle prosjekter som inkluderer innsamling av statistikk, men det er viktig å sørge for at biblioteket faktisk lærer noe av resultatene. Læring vil si å forandre egen praksis – dersom resultatene tilsier det. Da er det ikke nok å samle inn tall og sette opp tabeller. Noen må analysere og tolke tallene. Hva betyr resultatene for bibliotekets planlegging? I tillegg må ledelsen, og helst også staben, akseptere analysen. Derfor bør både stab og ledelse delta i utformingen av prosjektene.

Forsiktig med konsulenter

Det tredje rådet er en konsekvens av det andre. Hvis man har penger på budsjettet, er det fristende å la et konsulentfirma stå for brorparten av prosjektarbeidet. Det gjør de gjerne, hvis biblioteket betaler. Byrået får sitt oppdrag, gjennomfører datainnsam-

“Rett
søkelyset mot
egen praksis.”

“Besøk er viktigere enn utlån.”

lingen, bearbeider tallene og leverer sin rapport.

Men de som ikke har vært med på prosessen, vil ha store problemer med å anvende rapporten. Konsulentene kan ikke sette seg dypt inn i bibliotekfeltets problemstillinger. De leverer dusinvarer: et billig, standardisert IKEA-produkt. Prosjektrapporten er bare en mellomstasjon. Skal du utnytte resultatene, må du kunne samle, bearbeide og tolke de relevante delene av tallmaterialet. Rapporten likner mer på en samling deler med bruksanvisning enn på en ferdig kjøseseng. Hvis du ikke forstår statistikkens språk, kunne bruksanvisningen like godt være på gresk.

Tell trafikken

Besøk er viktigere enn utlån. Det er de brukerne som oppsøker biblioteket, som er vårt viktigste argument i forhold til bibliotekenes eiere: kommuner, skoler, høyskoler, universiteter, museer og andre moderinstitusjoner. Det tradisjonelle målet for besøk er antall personer som krysser den magiske linjen mellom biblioteket og den lumske og farlige verden som ligger utenfor. Besøktallet er et primitivt mål. Det forteller ikke hvem som besøker biblioteket, hvor lenge de oppholder seg der eller hva de gjør innenfor våre vegger. Men det er en begynnelse.

Også de klassiske besøkstallene kan utnyttes bedre. Du kan registrere besøket dag for dag og lage oversikter som viser variasjonene gjennom året og gjen-

nom uka. Jeg anbefaler å publisere slike data på nettet. Det gjør du greit og gratis med regnearket i Google Docs. Når bibliotekarene deler denne typen informasjon, bygger de opp sin kollektive forståelse av trafikkens mystiske mønstre. For de som liker å leke med tall, kan kurvene som viser dagsbesøk sammenholdes med data om verden utenfor: eksamenstid, ferier, sportsbegivenheter og vær og vind.

Kalibrering er en sak for seg. De fleste bibliotek har elektronisk besøksteller. Den bør kalibreres. Det betyr å bruke noen timer på manuelle tellinger en gang i blant (hvert tredje år, kanskje) og se om mennesket og maskinen gir samme svar. Hvis avviket er større enn et par prosent, bør noe gjøres.

Systematisk observasjon

Når det gjelder utlån, kan vi finne ut det meste. Vi vet i prinsippet hvem som låner hva og når – selv om personvernet setter begrensninger for hva vi har lov til undersøke. Når det gjelder besøk, finnes det praktiske metoder for å kartlegge brukerne og hva de gjør på biblioteket. På nasjonalt plan lager Statistisk Sentralbyrå regelmessig spørreundersøkelser om bibliotekbruk. Men for å få slike data på lokalt nivå, må vi selv samle inn opplysningene. Canada og Danmark var tidlig ute med systematisk observasjon i bibliotek. De siste femseks årene har standardiserte observasjonsmetoder også blitt brukt i Norge.

Den metoden jeg selv har utviklet, heter tverrgående trafikk-telling (TTT). Framgangsmåten er grundig beskrevet på bloggen til Samstat – altså Samarbeidsutvalget for bibliotekstatistikk. En fullverdig TTT-studie krever mellom ett og to ukeverk. Her foreslår jeg noe vesentlig enklere: spaser raskt gjennom hele biblioteket en gang i timen og tell antall brukere du passerer. Slik kan du finne ut hvor mye biblioteket blir brukt gjennom dagen.

Hvis du kombinerer det gjennomsnittlige belegget med antall besøk, kan du i tillegg regne ut gjennomsnittlig oppholdstid:

Gjennomsnittlig oppholdstid
 $\times$ Antall besøk
= Samlet oppholdstid

Gjennomsnittlig belegg
 $\times$ Antall timer (biblioteket har åpent)
= Samlet oppholdstid

Altså blir:

Gjennomsnittlig oppholdstid
 $\times$ Antall besøk
= Gjennomsnittlig belegg
 $\times$ Antall timer

Gjennomsnittlig oppholdstid
= (Gjennomsnittlig belegg
 $\times$ Antall timer)/Antall besøk

La dette stå som et eksempel på enkel statistisk analyse.

Utlån

Utlånsstatistikken er fortsatt viktig. Moderne utlånssystemer er proppfulle av data om brukere, lesevaner og utlånsmønstre. Det viktigste rådet jeg kan gi om denne statistikken, er: gå mer i dybden. Det samlede utlånet er en stor svart sekk. I folkebibliotek ville jeg starte med å skille fire medietyper fra hverandre: voksen faglitteratur, voksen skjønnlitteratur, barnebøker og andre media. Dessuten ville jeg bare telle førstegangslån. Fornyerelser dreier seg ikke om å lese boka på ny.

Da er det naturlig å se på fire indikatorer for etterspørsel: faglitteratur pr. voksen, skjønnlitteratur pr. voksen, barnebøker pr. barn og andre medier pr. person. Alle fire kan forøvrig beregnes i KOSTRA. Dermed kan vi sammenlikne utviklingen på

disse fire områdene i alle norske kommuner. Jeg har prøvd å legge disse tallene til rette for gjenbruk gjennom Plinius Data.

Det er mulig å få til mye mer med utlånstallene. La meg nevne en mulighet. Vi kan (går jeg ut fra) registrere hvor mange utlån hver enkelt låner foretar i løpet av et år. Hvis vi rangerte lånerne etter antall lån, ville vi få fram en typisk J-kurve: et stort hode pluss en lang og tynn hale. Slik kan vi skille mellom ulike typer lånere. Bibliotekets publikum består av noen få leselever, et midlere antall lesekatte og en lang hale med lesemaur. Ved å segmentere lånerne på denne måten, kan vi utvikle ulike veilednings- og markedsføringsstrategier for ulike dyrearter.

Universitets- og høyskolebibliotek

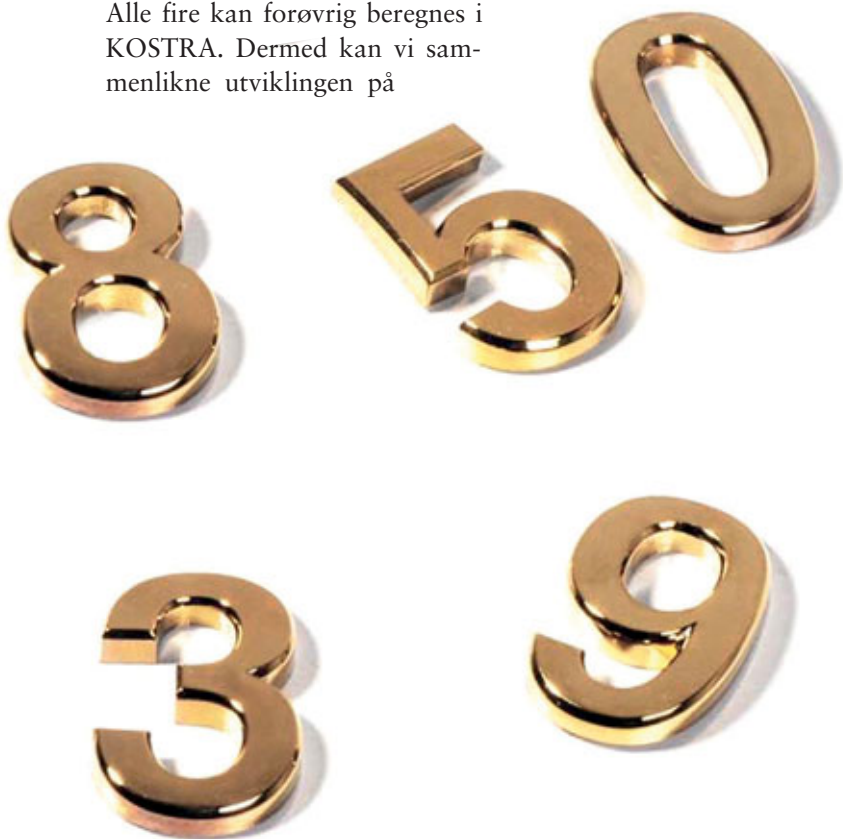
I UH-bibliotekene bør vi også grave i dybden, med andre kategorier. De store skillene i UH-sektoren går mellom fagfelt på den ene siden og akademisk nivå på den andre. Ulike disipliner og profesjoner har ulike publiserings- og bruksmønstre. Det å lære et fag på høyt nivå innebærer å kunne delta i det litterære systemet som er spesifikt for faget. Statistiske analyser av UH-bibliotekene med dette som utgangspunkt ville gi oss mye ny og viktig kunnskap om faglig kommunikasjon.

Deling og langsiktighet

I denne artikkelen har jeg gitt noe få eksempler på praktisk bruk av statistikk med utgangspunkt i bibliotekenes aktuelle situasjon. Det finnes selvsagt mange flere muligheter, både når det gjelder den faste årlige statistikken, SSBs nasjonale spørreundersøkelser, systemleverandørenes data og data fra lokale bibliotekprosjekter. Relevante forskningsdata må heller ikke glemmes. Om bibliotekene starter slik eller sånn, spiller mindre rolle. Det viktige, slik jeg ser det, er (1) å foreta praktiske forsøk på forbedringer, gjerne i liten skala; (2) å dele både data, problemer og resultater på det åpne nettet; (3) å ha et tidsperspektiv på minst tre til fem år.

Lykke til!

”Det samlede utlånet er en stor svart sekk.”

Påske – og tid for krim

Krim er nemlig vanligvis blitt betraktet som underholdning og dermed fritidslitteratur. Kriminalitteraturen har likevel sin egen kulturhistorie – og ikke minst de siste årene har den tatt mye både av samfunnskritikken og den psykologiske romanen opp i seg.

Når kriminalromanen ble til, er et eget diskusjonstema.

I alminnelighet blir den amerikanske grøsserforfatteren Edgar Allan Poes «Mordene i Rue Morgue» (1841), «Marie Roget-mysteriet» (1842) og «Det stjålne brevet»

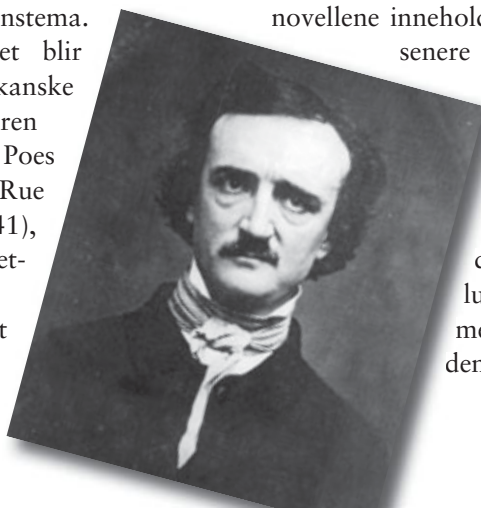
(1844), regnet som de tre første egentlige kriminalnovellene. Alle novellene inneholder det som

senere skulle bli klassiske innslag i kriminalitteraturen: Mordet i det lukkede rommet, jakten på den ukjente

gjerningsmannen, det uoppklarte tyveriet. Enkelte tar også med novellen «Gullbillen» (1843), som i sin tid ble regnet som en sensasjon, og der hovedpersonen finner en forsvunnet skatt etter å ha løst en sinnrik rebus av etterlatte koder.

Detektivene kommer...

Poe var på ingen måte den første, verken i amerikansk eller europeisk litteratur, som skrev om

»
Av Reidar Jensen, frilansjournalist

drap og forbrytelser. Men han innførte noe helt nytt: Den skarp-sindige etterforskeren, detektiven, som i kraft av sin logikk og rasjonalitet klarlegger hele handlingsforløpet og finner den skyldige.

Poes «detektiv» heter C. Auguste Dupin, bor i Paris, og er, som så mange av de litterære skikkelsene som etterfulgte ham, ren amatør. Han etterforsker sakene ene og alene på grunn av sin egen interesse for uløste gåter, mens politifolkene står uforstående på sidelinjen og forstår lite og ingenting av det som har skjedd – en rolle de ikke sjelden har også i senere kriminalromaner. Men Dupin klarer ikke bare å finne ut hvem som har begått dobbeltmordet i det lukkede værelset i Rue Morgue – han finner også ut hvem som sannsynligvis har drept Marie Roget og hvem som har stjålet det mystiske brevet – samt hva som må ha stått i dette brevet.

Mange mener likevel at det var en nordmann som var aller først ute med en egentlig kriminalfortelling: Den mangfoldige Maurits Hansen, med «Mordet på maskinbygger Rolfsen. En kriminalanekdote fra Kongsberg» i 1839. Andre vil helt tilbake til den bibelske fortellingen om Daniel som avslører de falske utroskapsanklagene mot den vakre Susanna, «Ødipus» av den greske dramatiker Sofokles og sagnene om den kinesiske dommeren Bao Zheng, som levde på 900-tallet og som i moderne tid er blitt hovedperson i flere kriminalromaner. Også Voltaires «Zadig» (1748) og danske Steen Steensen Blichers «Presten i Vejlbys» fra 1829 er blitt nevnt som tidlig kriminalliteratur.

Stort sett er imidlertid kriminalromanen et nytt fenomen, som oppsto i kjølvannet av den moderne trykkeribransjen og de

mange magasinene som oppsto på 1800-tallet, og som forsøkte å tilfredsstille underholdningskravet fra et nytt og kjøpekraftig publikum. Dette var blant annet Poes hjemmebane, og fra midten av århundret og framover fikk han en rekke etterfølgere, på begge sider av Atlanterhavet.

Mysterier i Paris og London

En samtidig av Poe var franskmannen Eugene Sue, som allerede i 1842-43 kom med sine «Paris' mysterier». Her får vi avdekket under-

den senere skulle framstå i utallige underholdningsromaner, med farlige og fargerike forbrytere og deres vakre og utspkulerte venninner. Men romanen var også noe annet – den var en tidlig tendensroman, med kritikk av makthaverne. Noe forskere mener vi kan se tilløp til også hos Maurits Hansen, slik at den samfunnskritiske kriminalromanen altså ikke er av helt ny dato.

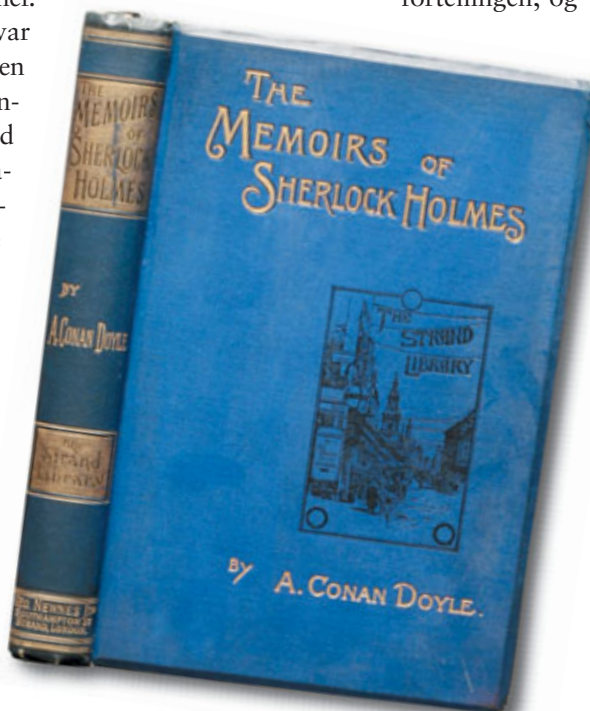
Sue var også en av de mange forfatterne som på denne tiden

presenterte fortellingene sine som føljetonger, med klare spenningsmomenter på slutten av hver episode – en teknikk som senere er blitt adoptert av utallige spenningsforfattere, men som var særlig utbredt på 1800-tallet, da svært mye av det som ble utgitt av skjønnlitteratur, først ble trykt kapittel for kapittel i magasiner og aviser.

Engelskmannen George W. M. Reynolds fulgte opp i 1844, med sin «The Mysteries of London». Disse fortellingene ble trykket opp i hefter til 1 penny stykket, og ble voldsomt populære. Også Reynolds, som var en tidlig sosialist, var opptatt av sosial urettferdighet og forholdene i slummen. Han fikk en ytterst verdig oppfølger i 1853, da Charles Dickens kom med sin «Bleak House».

Sherlock Holmes

Charles Dickens fikk selv en oppfølger – hans protesje Wilkie Collins, som er blitt kalt «den engelske detektivfortellingens bestefar». Hans «The Woman in White» er omtalt som den første virkelig store engelske kriminalfortellingen, og

engelskmennene er da også påpasselige med å understreke at det egentlig var dem som oppfant den klassiske kriminalromanen, med sine innebygde lover og regler og sin ofte gode litterære smak – og ikke amerikaneren Poe.

Dermed lå alt til rette for den mest berømte av alle litterære detektiver, Sherlock Holmes. Han dukket opp i 1887, og ble ført i pennen av Sir Arthur Conan Doyle. Mange mener at denne skikkelsen fra Victoria-tidens og gasslyktenes London er uovergått den dag i dag, like mye på grunn av stemningen og miljøet i bøkene som på grunn av hovedpersonens skarpsindighet, evne til logisk analyse og kriminalgåtene han løser.

Conan Doyle skrev i alt fire romaner og 56 enkeltnoveller om Sherlock Holmes. Så levende er skildringen av detektiven, der han bor i Baker Street 221 B i London og blir omtalt av sin venn og biograf doktor John H. Watson, at mange til sist oppfattet ham nærmest som en levende skikkelse og kom til adressen, som naturligvis ikke eksisterer.

Sherlock Holmes er selv en gåte, med sitt kokainmisbruk, sitt fiolinspill og sin høyst sammensatte sjel – trolig er det dette som gjør skikkelsen så fascinerende. Enkelte mener at han har drag av Edgar Allan Poe i seg – den amerikanske forfatteren ble selv en undergangsromantisk litterær skikkelse etter sin død, ikke minst etter at franskmennene oppdaget ham. I hvert fall har han klare trekk av C. Auguste Dupin – ved hjelp av sin logikk og sin evne til kritisk analyse løser nemlig den til vanlig flegmatiske og piperøykende engelskmannen Holmes alle tenkelige og til dels utenkelige kriminalmysterier, til sin gode venn doktor Watsons forbløffelse.

– Elementært, min kjære Watson, er hans standardsvar på hvordan han så tilsynelatende enkelt kan løse selv de mest innfløkte kriminalmysterier.

Kriminalromanens gylne tid

Sherlock Holmes ble så populær at Conan Doyle til slutt forsøkte å ta livet av ham, for å få tid til å skrive andre romaner. Det gikk ikke – etter et ramaskrik måtte forfatteren gjenopplive detektivhelten og la ham løse noen av sine mest berømte mysterier, som i «Hunden fra Baskerville» i 1901.

Senere ble Conan Doyle, som så mange av sine samtidige under og etter første verdenskrig, mer interessert i spiritisme og mystisisme enn i detektivromaner. Men rundt 1920 sto en ny generasjon klar til å overta. Blant dem som da kom inn på banen var Agatha Christie, Dorothy M. Sayers og Ngaio Marsh – de såkalte «krimdronningene», som snart satte en helt ny standard for hvordan en kriminalroman skulle skrives. Dermed ble den engelske kriminalromanen etablert nærmest som egen, litterær institusjon, med sine lukkede rom, sine gentlemansdetektiver, sine overklassemiljøer, sin elegance – og, ikke sjelden – sin sjarm og sin tørre, britiske humor.

Agatha Christie skrev en hel serie romaner med sine uforlignelige detektiver Hercule Poirot og miss Marple – skikkelser som

fortsatt, ikke minst i film- og tv-versjoner – er populære verden over. Høydepunktene var kanskje «Mord på Orientekspresen» (1934) og «Døden på Nilen» (1937), mens Dorothy M. Sayers med sin lord Peter Wimsey lanserte en annen klassisk kriminalhelt.

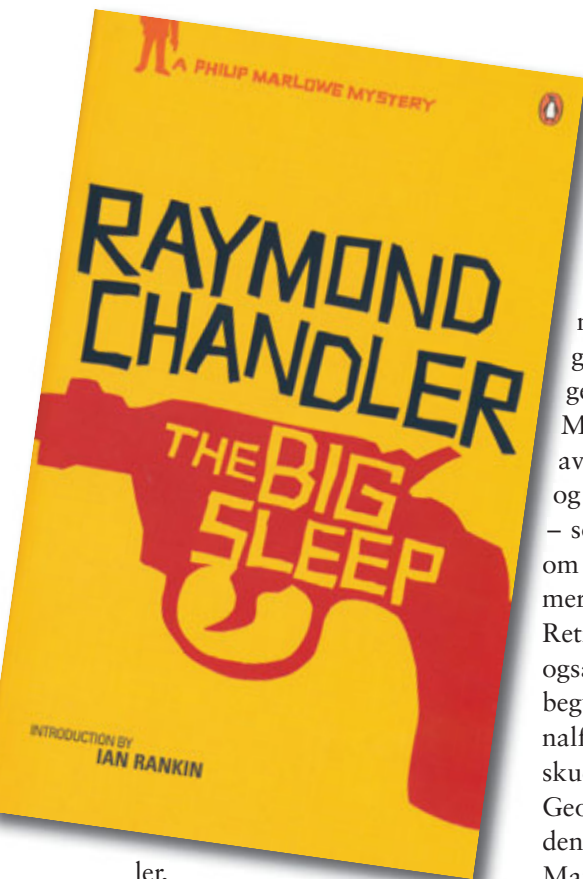
Et fellestrekk for disse litterære skikkelsene var at de alle sammen var amatør etterforskere og interesserte i å løse kriminalmysterier for mysterienes egen skyld. Det hele foregikk etter den klassiske engelske kriminalromanens egne lover, der den skyldige er med i handlingen fra begynnelsen av. Løsningen skal være logisk, men overraskende. Boken må pirre leserens nysgjerrighet, og den bør ha både miljø, troverdig intrige og interessante personligheter. Og hovmesteren må aldri, aldri være den skyldige – det ville bryte kammerspillets regler og i seg selv vært sosialt uakseptabelt i mellomkrigstidens klassebevisste England.

Røffere tider

Handlingen i den typiske britiske kriminalromanene hadde ofte preg av intrikat puslespill. Den absolutte mesteren når det gjaldt «lukkede rom» var John Dickson Carr, som skrev en rekke nå klassiske romaner innen denne genre.

I USA ble formen videreutviklet av blant andre Rex Stout og Ellery Queen., men i kjølvannet av Al Capone og gangsteroppgjørene på 1920- og 1930-tallet, tok den amerikanske kriminalromanen snart en helt annen og røffere vending. Det var den tøffe og lett kyniske privatdetektiven som nå ble den store helten, ved skribenter som Dashiell Hammett og senere Raymond Chandler, og språkbruken er ofte tøff og direkte den også.

Begge, og ikke minst Chand-

ler, har dannet skole for kriminalforfattere verden over. Chandlers helt, eller snarere anti-helt, Philip Marlowe, framstår selv i dag som selve prototypen på en etterforsker i en kriminalroman. På overflaten er han tøff, kynisk og vittig. Han har ikke særlig høye tanker verken om verden rundt seg eller den veien utviklingen ser ut til å gå, og han har et – må vi si – ganske høyt alkoholforbruk. Men inne i seg er han myk og reflekterende og han løser alltid sakene sine ved hjelp av intelligens, ikke muskelbruk, selv om han nesten alltid kjemper mot overmakten. Riktignok kan det falle en del skudd underveis, men det er bare for å øke spenningen – og det er skurkene som er aggressive og usympatiske, ikke Marlowe.

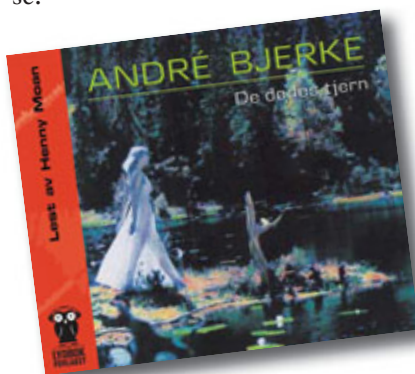
Det kriminelle Skandinavia

Med blant de toneangivende amerikanske forfatterne like før og etter andre verdenskrig hører også Erle Stanley Gardner. Hans forsvarsadvokathelt Perry Ma-

son var i sin tid umåtelig populær også i Norge, både i bokform og som tv-serie.

Da var også billige, amerikanske pocketbøker med alle slags kriminalhelter blitt storindustri. Dette var i allminnelighet bøker som lå meget langt fra det dannede engelske overklassedramaet. Miljøet var de mer tøffe delene av de amerikanske storbyene, og det kunne gå blodig for seg – som i Mickey Spillanes bøker om privatdetektiven Mike Hammer.

Retningen smittet etter hvert også over på Europa, men her begynte den psykologiske kriminalfortellingen nå å komme i skuddet. Den belgiske forfatteren Georges Simenons romaner om den parisiske politiinspektøren Maigret sto hos mange i særklasse.

Den middelaldrende Maigret er ingen Philip Marlowe. Han løser sakene sine ved hjelp av psykologisk innsikt, og mysteriene hans – hvis vi kan kalle dem det – foregår ikke i et sosialt vakuum. Ofte er både ofrene og gjerningsmennene personer det er gått galt for. Mange mente at Simenon var den som hevet kriminalromanen fra underholdning til seriøs litteratur, og bøkene hans gikk i store opplag i mange land.

I Skandinavia og Norge fulgte kriminalforfatterne stort sett i engelske fotspor, med den klassiske kriminalgåten. Etter hvert

kom også godt etablerte forfattere inn på banen for å slippe seg løs i kriminalromanens form, som André Bjerke i hans «De dødes tjern». Norge hadde hatt kjente kriminalforfattere tidligere, og ikke minst innenfor den mer eventyrlige og løsslupne sjangeren. Her var Øvre Richter Frich en ren storprodusent, og Sven Elvestads «Jernvognen» (1909) blir fortsatt regnet som en av de beste norske kriminalromanene noen gang.

Det var likevel i Sverige fornyelsen av den skandinaviske kriminalromanen kom, med forfatterparet Maj Sjöwall og Per Wahlöö. De debuterte i 1965 med kriminalfortellingen «Roseanna» og skrev det neste tiåret en rekke samfunnskritiske kriminalromaner, som kom til å endre hele den skandinaviske måten å skrive kriminalromaner på. Det ble slutt på det gammeldagse puslespillet i det lukkede rommet – nå var det ironi og til dels krass samfunnskritikk som gjaldt. Ikke sjelden gikk det ut over det svenske politiet og deres etterforskningsmetoder, noe som blant annet kom sterkt fram i Sjöwall og Wahlöös romaner om etterforskeren Martin Beck.

Kvinnene kommer

Etter hvert fikk Sjöwall og Wahlöö etterfølgere og etterlignere i alle nordiske land – så mange at Sjöwall selv i et intervju uttalte en viss skepsis. Hun mente at mange av de nye forfatterne var overvurdert og at det var skapt helt nye konvensjoner, like kvelende som de gamle.

Sjöwall og Wahlöö hadde imidlertid selv lagt mange føringer, og også fra utlandet kom det nye toner, ikke minst etter at antallet kvinnelige kriminalforfattere økte.

En foregangsfigur var amerikanske Sara Paretsky, som i 1982

kom med den første romanen om den kvinnelige Chicago-detektiven V. I. Warshawski. Et annet amerikansk navn som ikke er til å komme utenom, er Patricia Highsmith. Hun skrev i den abso-

lutte tøffe generen, men med stor psykologisk innsikt. Hennes gjennomgangfigur er psykopaten og løgneren Tom Ripley, kjent blant annet gjennom filmen «The Talented

Mr. Ripley». Highsmith ble hyllet av tilhengerne som en kvinnelig Dostojevski, og hennes kriminalromaner tilhører absolutt de mer svarte i sjangeren. Dermed hadde også kvinnene tatt de mørke og dramatiske elementene i bruk, og sto ikke tilbake for mennene. Blant dem som ikke legger fingrene i mellom i Skandinavia er svenske Liza Marklund, som blant annet har skrevet en rekke romaner der kvinnemishandling er motivet. Og hun er ikke alene: Både i Sverige, Danmark, Norge og ikke minst Finland skriver kvinnelige kriminalforfattere nå tilsvarende bøker.

Mange mener likevel at de kvinnelige forfatternes innmarsj har hevet kriminallitteraturen til nye litterære og psykologiske høydepunkter. Dessuten er sjan-

geren nå langt mer omfattende enn før, med flere innfallsvinkler. Historiske kriminalromaner fra nær sagt alle tidsepoker er blitt populære – det er nok å nevne den russiske suksessforfatteren Boris Akunins både løsslupne og fantasifulle, men samtidig historisk meget kunnskapsrike romaner fra russisk 1800-tall. I Sverige blander en annen suksessforfatter, Johan Theorin, svensk hverdag og naturen på Öland med kriminalgåter og lett overnaturlige innslag, og for den som foretrekker kynisk realisme kombinert med til dels blendende skrivekunst, finnes James Ellroy og hans mange amerikanske kolleger.

Det finnes alltid en kriminalroman, og den behøver slett ikke leses i solveggen. God påske, i år også! ■

La strekkodene hjelpe dere!

Alle biblioteker ønsker seg en effektiv og pålitelig løsning for merking av bøker samt inn- og utlevering.

Interconnect AS har levert strekkodelesere, etiketter, etikettskrivere og programvare for inn-/utlevering av bøker i mer enn 20 år.

Be om referanser, vi har mange!
Ring 67 16 64 00 eller kontakt oss på
data@interconnect.no

interconnect

Lyrikk i Alta

» Tirsdag 15. februar ble det arrangert lyrikkveld på Alta bibliotek. Arrangementet var en gave fra Alta videregående skole i forbindelse med åpningen av de nye biblioteklokalene våren 2010. Gaven skulle være en kveld hvor skolen skulle bidra med diktlesning, en forfatter, musikk og mat, - og slik ble det!

Forfatteren var Ismet Januzaj, han leste dikt fra diktsamlingen sin, Smilets rygg. Januzaj har vært tilknyttet Alta videregående skole det siste halve året i forbindelse med Forfattersentrums prosjekt "Forfatter og skole". Han har vært på skolen fem ganger og besøkt 10 klasser, over 200 elever har hørt Januzaj fortelle om sitt forfatterskap.

Morten Larsen fra vg 3, Musikk, dans og drama, åpnet kvelden med gitarspill. Siden fremførte han og hans medelev, Emil Kollstrøm, dikt av Steinar Opstad. Lise Mari Heitmann, (Design- og håndverk, vg1) leste to egenproduserte dikt. Fra samme klasse stilte Siri R. Hansen opp og viste frem og fortalte om sin måte å uttrykke seg på, hun lager tegneserier. Skolens utvekslingselev fra Italia, Francesco Pogliano, leste dikt på italiensk, og Januzaj leste et dikt på sitt morsmål, albansk.

Stor interesse for Telemarksbiblioteket

» Det er stor interesse blant fylkespolitikere for Telemarksbiblioteket, og ikke minst måten biblioteket er organisert på. Kompetanseheving blant de ansatte, særlig innen datateknologi, er et av områdene der Telemarksbiblioteket trenger fornying, melder Kragerø Blad Vestmar.

Politikerne viste dessuten, på et seminar om biblioteket, stor interesse for et framtidig bokbusstilbud i fylket. Bokbussen i Telemark ble lagt ned for et par år siden, men på politisk hold er tanken om en fylkeskommunal bokbuss ikke nedlagt.

Arbeider videre med trøndersk litteraturhus

» I Trondheim går arbeidet med å få et eget litteraturhus videre og er etter at Fritt Ord nylig la 200.000 kroner på bordet kommet inn i fastere former, skriver Adresseavisen.

Et forprosjekt skal settes i gang i løpet av året. Det vil ikke være aktuelt med bygging av et nytt hus, men leie, enten i et kommunalt eller privat bygg. Inntil videre har Trondheim litteraturhus fått en egen Facebook-side, og det er laget en logo.

Fortsatt bibliotek i Hvittingfoss

» Kongsberg kommune må opprettholde driften av Kongsberg biblioteks filial i Hvittingfoss. Det bestemte kommunens utvalg for kultur og oppvekst sist i januar.

Flere av representantene lurte på om det kunne være mulig å finne en interkommunal løsning ved å dele en bibliotekansatt med for eksempel Hof kommune. Ifølge Laagendalsposten er dette ikke vurdert, men kulturtjenesten i Kongsberg kommune kommer senere i år til å gå gjennom og vurdere hele bibliotekdriften i kommunen.

VÅREN
KOMMER MED
GLADE
NYHETER OG
TILBUD!

Eurobib
direct

ALT DU TRENGER! ENKLERE • MORSOMME • RASKERE
www.bseurobib.no

BLOW FORYNG DITT BIBLIOTEK!

NYHET! BESTILL ETIKETTER PR SYMBOL

NYHET! DIGISPILLER FOR LYDBØKER

NYHET! POPULÆRE SKA'LLAMMER NÅ OGSÅ I A3 FORMAT!

NYHETER OG TILBUD
www.bseurobib.no

**ALT SAMLET I
VÅR NYE KUNDEAVIS!**

Abonnere også på våre nyhetsbrev.
Registrer deg på www.bseurobib.no

BS Eurobib

www.bseurobib.no

Den bibliotekariske tenkemåten

Av Lars Petter Sveen, forfatter og bibliotekar

Noregs fremste ekspert på barnelitteratur?

Litteraturtidsskriftet *Vinduet* dediserte eine nummeret i 2010 til barnelitteratur, med ei framside prega av Kari Stais illustrerte parafrasering av Eric Carles klassiske vesle larve. Det første tanken som slo meg da eg såg denne utgåva av tidsskriftet, var at den fremste ekspert på barnelitteratur i

Noreg må vere barnebokbibliotekarane.

Moderne norsk barnelitteratur held eit høgt nivå, noko som vart bevist da Tormod Haugen i 1990 vart tildelt H.C. Andersen prisen og da Jostein Gaarders *Sofies Verden* gjekk sin sigersgong omkring i verda. Og vi får det til stadig bevist gjennom den

internasjonale suksessen til Maria Parr.

I floraen av barnelitteratur som finst i Noreg, både norskprodusert og omsett litteratur, så er det overraskande lite barnebokkritikk eller omtale å få auge på. Nokre få aviser har i seinare tid gitt større plass til meldingar

vendar seg til barnebokbibliotekarar på offentlege bibliotek. Dei har ofte ein imponerende oversikt over den store mengda med bøker dei er satt til å administrere og formidle. Gjennom fleire år har dei opparbeida seg ein unik innsikt i kva for trendar som har vore viktige og som er viktige i barnelitteraturen. Slik kan ein oppleve å bli anbefalt både gamle og gløymte klassikarar, og nye og utfordrande bøker.

Noko av grunnen til at biblioteka har den kompetansen dei har i dag, kan skuldast dei ulike behova som ulike brukargrupper har. Dess eldre brukarane er, dess mindre blir det lagt til rette å formidle litteratur til dei. Barn blir ofte tatt med på bibliotek allereie frå barnehagen av, og nærast alle barn vil gjennom dei første åra på grunnskolen bli introdusert for biblioteket. I slike settingar vil barna møte formidlarar som introduserar dei til bøkenes verden, eller til bibliotekas verden. Barna har ikkje den kompetansen som vaksne ofte har når dei trer inn på biblioteka. Og slik stilles det større krav til barnebibliotekarane i å kunne anbefale og formidle litteratur, enn kva det stilles til bibliotekarar i møte med brukarar av den vaksne skjønns- og faglitteraturen.

Eit ekstra aspekt ved dette, er at også foreldra til barna ofte har behov for hjelp på biblioteket. Vaksne kan kanskje hugse kva dei sjølv las og vaks opp med av barnelitteratur, men oftast er det for dei ein jungel av bøker å skulle velje mellom og finne fram i. Her vil eg tru at barnebibliotekaren spelar ein sentral rolle i å anbefale og rettleie. Og så må ein også hugse floraen av ungdomsbøker, og bøker som ligg i det evige grenslandet mellom bøker for vaksne og unge.

Men poenget mitt, for å halde fast i poenget mitt: Det er i biblioteka ein finn dei fremste ekspertane på barnelitteratur i Noreg. Det er kanskje ein litt vågal påstand, men eg trur det er rett å seie og skrive det. Biblioteka blir brukt av noko over femti prosent av det norske folket – finst det ein annan kulturinstitusjon som er i nærleiken av slike brukartal? Og er det nokon litterær institusjon som er i nærleiken av, ja, skal vi seie halvparten? Kanskje nokon vil seie at Litteraturhuset i Oslo har ein liknande funksjon, med sine barneprogram. Men eg trur at Litteraturhuset berre vendar seg til *eit* sjikt i samfunnet vårt. På biblioteka er det all slags barn, undersøkingar viser at det ikkje er noko sterkt skilleskilje eller kapitaliskilje mellom kva for barn som er der.

Ein kan også merke seg at i nokre bibliotek så er barna ein stor del av brukargruppa. Der eg jobbar for tida, på Torshov filial i Oslo, så utgjer barn frå 6 til 15 år 16 prosent av lånarane på biblioteket, men dei står for heile 25 prosent av utlånet! Ikkje nokon anna aldersgruppe på biblioteket på Torshov har eit så stort utlån. I den grad dette er representativt for resten av landet, så kan ein seie at det viser kor god jobb barnebibliotekarane gjer. Eit høgt utlån av bøker vil eg tru heng saman med god formidling og nøgde brukarar.

Barnelitteraturen i Noreg står sterkt, og mykje av grunnlaget for dette meiner eg ligg hos biblioteka. Det er all grunn til å vise fram den kompetansen vi har på dette feltet, kanskje spesielt ovanfor politikarar som vurderar å kutte i bibliotektilbodet eller ovanfor politikarar som ønskjer å bruke meir pengar på kultur og barn. Er det noko som gjer meg stolt som bibliotekar, så er det tilbodet vi kan gi til barn og unge. ■

og omtale, men framleis er det langt opp til den merksemda som litteratur for vaksne får. Det er det gode grunnar til, samtidig som det finst gode grunnar til å vere kritisk til den mangelfulle dekinga.

Det som slår meg som meir interessant, er at kompetansen omkring barnelitteratur finst ein heilt annan stad enn der ein ofte finn han når det kjem til vaksnelitteratur. Det er ikkje hos kritikarane i avisene eller dei høglitterære tidsskrifta ein finn han. Heller ikkje på universiteta eller høgskolane. Eg vil påstå at den fremste kompetansen på barnelitteratur er i biblioteka.

Dette blir tydeleg dersom ein

Kulturell sortering

Debatten om litteraturhus og bibliotek har tatt en morsom vending, i Oslo som i Bergen. Noen forfattere reagerer på prisene og andre på publikum. – *I begge husene er bokhandelen for dårlig, restauranten for dyr, klientellet for ensartet og kjedelig*; skriver Thomas Espedal – *her kommer de med penger, de som vil menge seg med kunstnere, kulturmenneskene.*

Dette er et glimrende utgangspunkt for en vanlig norsk kulturdebatt. Den overlater jeg imidlertid til de litterært interesserte. For en sosiolog er det mer interessant å se på samspillet mellom tilbud og etterspørsel. Når vi lager åpne kulturtilbud, det være seg litteraturhus, bibliotek eller bokkafeer, opererer vi i praksis på et marked. Ulike typer tilbud trekker til seg ulike grupper av mennesker. Våre profiler utad fungerer som sorteringsmekanismer enten vi vil eller ikke.

Kvinnernes hus. Jeg kjenner ikke til noen norske studier av hvem som oppsøker litteraturhus. Derimot vet vi en god del om hvem som oppsøker folkebibliotekene. I 2008 hadde folkebibliotekene seks millioner besøk fra barn og sytten millioner besøk fra voksne. Her omfatter

barn aldersgruppen 9-15 år, mens de voksne er seksten eller eldre. Av barna var under halvparten jenter. Av de voksne var to tredjedeler kvinner. Kjønnssfordelingen forandrer seg altså drastisk når vi går fra barn til voksne. Voksenbiblioteket er langt på vei en kvinnelig arena. I gruppen 45-66 år var det 2,4 kvinner for hver mann. Skilte menn på sjekkern har mange muligheter – hvis de klarer å si noe vettugt om Wassmoe, Mehren og Moliere.

Både litteraturhus og bibliotek sorterer i praksis sitt publikum. Noen mennesker føler seg rett og slett mer hjemme blant bøker, bokhyller og kommunegrått hår enn andre. Ved siden av kjønn og alder er (selvsagt) utdanningsnivået den viktigste sorteringsmekanismen. Omtrent sekstifem prosent av de som har høyere utdanning, benytter folkebibliotek. For de som mangler høyere utdanning, ligger andelen under førti prosent. Den typiske voksne bibliotekbruker er en godt utdannet kvinne. Den typiske ikke-brukeren er en lavt utdannet mann.

Tilbud og etterspørsel. Jeg regner med at litteraturhusene vil oppleve det samme – bare i sterkere grad. Kvinnene rykker forbi mennene i utdanning og arbeids-

liv. Nå er det deres tur til å danse øverst. Velferdsstaten åpnet veien fra kjøkken og barnestell til studier, kontorarbeid og omsorgsyrker med tilhørende litterære former. Med sin kulturelle og intellektuelle fokus fungerer litteraturhusene som politisk uforpliktende møteplasser for mellomlagas kvinner. De som ønsker mer handling og mindre prat, må organisere seg på andre måter. Siden dette er et marked, og ikke en sosial bevegelse, er det etterspørselen som styrer tilbudet.

Familien er en annen silingsmekanisme. De som er gift, men (ennå) ikke har fått barn, går sjelden på biblioteket. Hva skal man med bøker når man har en partner? Straks folk får barn i passende bibliotekalder, øker bruken med seksti prosent. Enslige forsørgere ligger enda høyere. De har dårligere økonomi og svakere sosiale nettverk enn samboende foreldre. Da blir biblioteket redningen. På toppen troner de enslige. Par uten barn besøker i gjennomsnitt biblioteket tre ganger i året. De enslige kommer åtte ganger i året. Hvis man ikke har partner, kan man i hvert fall ta med seg en god bok i senga.

Segregerte bibliotek. Det er altså stor variasjon i hvem som

Plinius

Av førsteamanuensis Tord Høivik, Høgskolen i Oslo, avd. JBI

opp søker bibliotekene og hvem som ikke gjør det. De som kommer på besøk, oppfører seg heller ikke likt. Alle bibliotekarere med noen år i tralten kan strø om seg med eksempler på typisk og utypisk atferd i bibliotekrommet. Erfaringskunnskapen er rik. Vår dokumenterte kunnskap er langt mer begrenset. Men nye metoder for datainnsamling betyr at noen tall er tilgjengelige. Vi ser at yngre bibliotekbrukere opptrer langt oftere i grupper enn de som er eldre. På hovedbiblioteket i Bærum brukte barn og ungdom *forti prosent* av tida i grupper, i mai 2010. Voksne og seniorer brukte bare ti prosent.

Ungdom og voksne var langt mer tilbøyelige til å bruke data enn barn, på den ene siden, og seniorer, på den andre. Ungdom og voksne brukte data trettitre prosent av tida. Barn og seniorer tatt under ett brukte data seksten prosent av tida. Selv om dette bare er data fra ett bibliotek, er det sannsynlig at slike forskjeller går igjen over hele landet.

Disse ulikhetene preger de ulike delene av bibliotekrommet. I Bærum kan publikumsarealet deles inn i fire hovedområder som huser hvert sitt publikum. Vi kan kalle dem barneområdet, studieområdet, området for nye medier og aviskroken. I barneområdet var 65 prosent av alle brukerne barn. De voksne utgjorde tjue og ungdommen femten prosent. Jeg går ut fra at de voksne stort sett var foreldre. Ingen gamlinger var å se.

I studieområdet var seksti prosent ungdom og trettifem prosent voksne. Barn og seniorer var nesten helt fraværende. I området for nye medier var førtifem prosent voksne og trettifem prosent ungdom. Også her var det tynt med barn og seniorer. Det eneste stedet hvor senioren dominerte, var i aviskroken. Åttifem prosent var

voksne eller seniorer – med like mange i hver gruppe. En og annen ungdom våget seg også inn i avislesernes tempel.

Ideologi og empiri. De fleste kulturelle institusjoner er i prinsippet åpne for alle. Her stiller bibliotekene, litteraturhusene og Operaen likt. Den faktiske bruken er noe annet. At alle er velkomne betyr ikke at alle *føler* seg velkomne. Vi kan arbeide for å senke tersklene, men vi kommer ikke utenom det sosiale faktum at ulike grupper foretrekker ulike fritidssysler og har ulik tilgang på kulturell kapital.

Bibliotekarere er lyriske personer. De elsker sin stand og sin gjerning. De har en hang til festtaler. Den finske bibliotekloven sier at bibliotekenes samfunnsoppdrag omfatter *lika möjligheter till bildning, litterära och konstnärliga intressen, fortlöpande utveckling av kunskaper och färdigheter samt medborgerliga färdigheter och till livslångt lärande*. Dette er en utopi. Drømmen om å være alt for alle er en illusjon.

Diskusjoner om verdier, begreper og definisjoner fører ikke langt. Skal bibliotekarene takle dagens trusler og muligheter, enten de nå kommer fra litteraturhusene eller internett, må de akseptere at vår sosiale virkelighet er tvetydig, anspent og motsetningsfull. Den beste måten å lære det på, er å ta empiri på alvor. Da mener jeg ikke å plukke en håndfull eksempler som passer mitt personlige ståsted, men – så vidt mulig – å oppsummere all tilgjengelig kunnskap på det området jeg er opptatt av. Synsing har vi nok av. Det vi trenger er systematisk erfaringskunnskap, integrerte prosjektrresultater, solide forskningsdata og langt bedre bruk av dagens statistikk. ■

Biblioteket er det NATUR

Litteraturhuset i Oslo lèt seg ikkje kopiere. Norske kommunar må lage sine stadeigne litteraturhus. Biblioteket peikar seg naturleg ut.

Litteraturhuset i Oslo opna dørene sine 5. oktober 2007. Av grunnar ingen heilt forstår vart huset ein suksess frå første stund. Huset treffe noko i marknaden, i den store kulturelle, intellektuelle og litterære offentlighet i Oslo med omland. Eg er viss på at ikkje ein einaste marknadsgranskar i heile landet hadde å klart å leite seg fram til denne sveltefora offentlegheiten. I løpet av kort tid vart Litteraturhuset den største debattarenaen i hovudstaden. Og det er orda og det fengjande ordskiftet meir enn den gode litteraturen som har prega huset, som også har vorte ein av byens mest populære utestader. God kultur og kommers går godt saman i hovudstaden.

Suksessar av denne type fører ofte med seg ønske om kopiar. Og kopian skal, ser det ut til, ligge mest mogleg nær opp til originalen. Av den grunn har det siste par åra vakse fram idear om litteraturhus etter Oslo-modellen i eit titals byar rundt om i landet. Alle byane har visst hus som eignar seg godt, og overalt er det private eigedomsentreprenørar som vil vere med på suksesslaget. Fleire byar har fått Fritt Ord til å opne den velfylte pengesekken. I tillegg finst det lokale ressurspersonar og kapitalistar som meir enn gjerne vil medverke.

Eit svingande litteraturhus av Oslo-typen vil styrkje omdømmet både til Bergen, Stavanger, Trondheim, Kristiansand, Fredrikstad, Odda, vert det hevda. At folkegrunnlaget for slike hus kan vere litt magert ute i periferien, vert det snakka lite om. Og at store delar av periferien saknar den kulturelle, intellektuelle og litterære offentlegheiten som hovudstaden har, torer ingen, og slett ikkje regionavisene, nemne med eit ord.

I Bergen har Noregs mest profilerte mesen, Trond Mohn, nyss stilt opp med 10 mill. kroner for eit litteraturhus som personar i utkanten av byens litterære miljø har arbeidd med å få til i fleire år. "Endelig i boks," skreiv den bypatriotiske Bergensavisen

LEGE litteraturhuset

18. februar. "All ære til dem som har stått på, løftet frem ideen og arbeidet hardt for at Litteraturhuset i Skostrædet skal bli en realitet, slik det nå blir," heldt bypatriotavisa fram.

Men same kvelden klirra det i glasa i Bergen Offentlege Bibliotek. For denne kvelden inviterte eit at dei beste folkebiblioteka i landet til innviingsfest. Bibliotekets nye storstove var klar til bruk. 650 kvadratmeter nytt areal venta brukarane. Eit hus for både litteratur og menneske – i alle aldrar, sa biblioteksjef Trine Kolderup Flaten til Bergens Tidende. Eit splitter nytt auditorium med 120 sitjeplassar gir plass til alle typar arrangement, fortalte biblioteksjefen, som òg har søkt om skjenkeløyve for biblioteket. Hadde ho kanskje eit litteraturhus i tankane?

Det hadde ho, sjølvsagt. Ikkje utan grunn heller. For på velkomstfesten gratulerer fylkeskultursjef Anna Elisa Tryti med dagen, og med eit flott utvida folkebibliotek. "Vi kan gjerne også si et litteraturhus", held ho fram. Ho slår fast at i dei fleste kommunar i Noreg er det biblioteket som vil vere litteraturhus. Berre i nokre av dei større byane våre er det kanskje rom for begge delar, seier Tryti, men midlane bør då ikkje gå til høge husleiger og nye daglege leiarar, dei bør gå til aktivitet som fyller biblioteka og litteraturhusa med innhald. Velvalde og kloke ord frå ein kunnskapsrik fylkeskommunal byråkrat, som ikkje er redd for å seie frå.

Men dagen etter (19.2) får Tryti på kjeften av kultur- og debattredaktør Hilde Sandvik i Bergens

Tidende, som anklagar Tryti for å ha gått ut av byråkratrolla og gjort feststunda i biblioteket til "ei trist førestelling." Tryti hadde ikkje noko med å kommentere kulturhusplanane, meinte Sandvik. Ho skulle bere fram si helsing til biblioteket, og elles halde kjeft. Kulturbyråden i Bergen, Harald V. Hove, likte heller ikkje det Tryti sa. "Ingen av mine byråkrater i Bergen kommune kunne ha kommet med slike politiske kommentarer," seier byråden til BT. "Hvis de hadde gjort det, ville det fått konsekvenser."

Nokre dagar seinare eskalerer saka i bergensavisene. Forfattarane Erling Gjelsvik og Tomas Espedal går til frontalangrep mot dei storstila planane om eit litteraturhus i Bergen. Skytset er særleg retta mot dagleg leiar Kristin Helle-Valle, pengebruken, kostnader og lønner. Dei to har etterpå møtt betydeleg forståing og støtte hos mange i det litterære og kulturelle miljøet i byen.

Den ordhage striden kring det tenkte litteraturhuset i Noregs nest største by saman med andre meir eller mindre lause og luftige litteraturhusplanar i fleire mindre byar i landet, lærer oss følgjande:

1. Litteraturhuset i Oslo er unikt. Det korkje bør eller kan brukast som modell for andre litteraturhus i Noreg.
2. Både storleik (Oslo og dei ni nærmaste kommunane har eit folketal på 900.000) og samansetting av befolkninga i Oslogionen gir grunnlag for eit større ogein annantypelitteraturhus i Oslo enn i resten av landet.

3. I kanskje 425 av dei 430 kommunane i landet vil folkebiblioteket vere det naturlege litteraturhuset. Her er det korkje befolkningsmessig, økonomisk eller kulturelt grunnlag for eigne litteraturhus.

Litteraturhuset i Oslo har stimulert og gitt næring til interessante og viktige offentlege debatter i landet vårt. I mange andre delar av landet har den offentlege samtalen skrinne kår. Lokalavisene og lokalmedia elles fyller langtfrå ein slik funksjon. Mange av oss ser med både beundring og misunnning på det Litteraturhuset har fått til. Vi ville gjerne hatt noko liknande.

Norske lokalsamfunn og regionar treng både fleire røyster og nye meningsarenaer. Å utvikle slike arenaer bør verte ei prioritert oppgave for norske folkebibliotek. Ikkje minst gjeld dette dei biblioteka som skal utviklast i dei nye og større kommunane som kjem dei neste 10-15 åra. Men vil kommunepolitikarane ta utfordringa?

La meg føye til: I kampen for å gjenreise ordet, ordets makt og den offentlege debatten kring om i landet treng vi også dyktige og modige kulturbyråkratar. Vi hadde mange slike på 1980-talet. No er det berre få igjen. Det er derfor trist å sjå at ei liberal avis som Bergens Tidende tek til orde for å vengjeklippe éin av desse få: den fritalande fylkeskultursjefen i Hordaland, Anna Elisa Tryti. Avisa burde i staden gi honnør til meningssterke kulturbyråkratar. Særleg når dei forfektar standpunkt som går på tvers at det avisa sjølv står for. ■

Meningar

Av FoU-direktør Georg Arnestad,
Høgskolen i Sogn og fjordane

DEN LANGE TEKSTENS HUKOMMELSE

I en brytningstid som denne, med endringer og påtrykk fra alle bauger og kanter, er det av enorm viktighet at biblioteket bedriver sjelegransking for å finne ut av hva det skal være i fremtiden.

For alt jeg vet kan det være alminnelig kjent i bibliotekretser, men kanskje er det ikke det: Blues i sine opprinnelige former ville vært langt dårligere dokumentert uten biblioteket, og antagelig ville både vår kjennskap til bluesen, og utbredelsen av den, vært mindre. Det skyldes to ildsjeler ved amerikanske Library of Congress, arkivarene Robert W. Gordon og John Lomax, som reiste rundt i sørstatene i 20- og 30-årene og samlet inn unike lydopptak og fortellinger om bluesens tilblivelse (lyd og tekst hånd i hånd). De sørget for at vår kunnskap om blues er så stor i dag.

Dette er, for meg, biblioteket på sitt beste, og det handler altså om musikk, ikke litteratur. Det samler inn, det sorterer, det tilgjengeliggjør: Det skaffer oss hukommelse om noe vi kanskje ellers ville ha glemt.

For omtrent et par år siden var jeg tilstede og holdt en tale ved åpningen av det nye biblioteket i lille Ballangen kommune i Nordland, og ble vist om i en rikholdig samling av lokale papirer og bøker. Størrelsen på biblioteket og samlingen gjenspeiler størrelsen på kommunen - ikke stor - men hukommelsen er desto viktigere. Det er her man finner bygdas lange tekst.

Dette er en av de store utfordringene biblioteket må påta seg - og klare å løse - i den tiden vi lever i: Å skaffe rom for de lange tekstenes hukommelse, enten de nedfeller seg i ord eller i arkiverte lydopptak av unik natur.

Jeg følte et visst ubehag da jeg så hvilke beskyldninger og ukvemsord Vetle Lid Larssen ble utsatt for i siste nummer av Bok og Bibliotek, fordi han våget å hevde litteraturens primære posisjon fremfor dataspillenes flyk-

tighet og lek. Han fortjener det ikke, fordi han tildels har rett. Jeg sier tildels fordi jeg mener at biblioteket må ta vare på og til en viss grad tilgjengeliggjøre de langvarige, og kanskje en eller annen gang historiske verdiene som ligger i dataspillene - i første grad de norskproduserte. Men det er ikke dermed sagt at dataspillene trenger å være hva bibliotekene fronter eller gjør seg populære på. Heller ikke lydstudio, dukketeater eller norskprodusert pornofilm.

Bloggosfæren, sosiale medier, wikier og alt mulig annet som utspringer av vår nye, digitale, virtuelle cyberhverdag er kommet for å bli. Noe vil vokse seg større, noe vil forsvinne, andre ting vil komme til. Det er ingen ting der man skal kjempe mot, både fordi det er håpløst og fordi det rommer mye godt. Men det har sider som kan diskuteres ut fra flere vinkler.

Meninger

Av Morten Harry Olsen, forfatter

En av dem er at «virkeligheten» blir stadig mer fragmentert. I dette mylderet kan vi hente inn biter og fragmenter fra en myriade av kilder. Med fare for å bli beskyldt for å være en gammel mann, som Lid Larssen ble, vil jeg påstå at fragmenteringen ikke nødvendigvis fører oss nærmere sannheten, klokskapen eller visdommen.

Bloggedebatter er ett eksempel på dette. Noen av dem er markskrikeriske og vulgære, andre saklige og informative - de fleste er litt av begge deler. Det er på ett vis et gode for demokratiet at alle kan si sin mening, men verdien av debatten blir ofte forringet av at så mange skjærer ut og avsporer dem. Men et annet problem er at de ofte føres parallelt i flere kanaler; det oppstår et mylder som er vanskelig å orientere seg i.

For en tid siden gikk TV-serien «The Journey of Man» på en eller annen TV-kanal (antagelig en av NRKs), og den var utmerket i sin sjanger. Men nå holder jeg på å lese boka, og ser nyanser og utdypninger som har stor verdi. Det var ikke serien som fikk meg til å kjøpe boka, jeg hadde allerede gjort det, men det kunne like gjerne vært det. Så det er ingen ting negativt i det. Poenget er imidlertid at den fragmenterte versjonen tilpasset TV-mediet langt fra gir den kunnskapen og innsikten som boka gjør.

Det er den lange teksten og den sammenhengende debatten som har mest verdi, mest hukommelse. Og kanskje er det derfor biblioteket må begynne å tenke over hvilke biter av mylderet man skal formidle sterkest.

I diskusjonen om bibliotekenes kjerneverdier vil jeg altså ikke hevde litteraturens primære plass over alt annet, men to andre elementer. For det første metakunnskap, i denne forstand kunnskap om den kunnskapen som finnes. I et økende kunnskapsmylder blir det vanskeligere og vanskeligere å finne frem til a) korrekt «kunnskap» (ikke alt som står på Wikipedia er sant), b) relevant kunnskap, og c) utdypende og kritisk kunnskap. En stor del av bibliotekets kjerne er å vite hvor denne kunnskapen befinner seg.

Det andre ligger i forlengelsen av dette, og kan kalles formidling, men jeg vil også gi det et annet navn: Redaksjon. Og dette blir viktigere og viktigere jo mer kunnskapsmylderet (eller informasjonsmylderet) øker. Biblioteket må påta seg oppgaven med å formidle det som er av størst verdi. Altså heller låne ut boka «The Journey of Man» enn DVD-boksen, til de som overhodet kan tenke seg det alternativet. Men også heller låne ut DVD-boksen «The Journey of Man» enn DVD-boksen «Seinfeld sesong 1» der hvor det er tenkelig for kunden.

Er dette selvfølgelig? Jeg håper det, men om jeg hadde trodd det ville jeg ikke sagt det. Jeg er redd bibliotekene tildels går seg vill i påståtte kundebehov og jakten på besøkstall.

Men dette er, som debatten i forrige nummer viste, også et politisk/økonomisk spørsmål. Og jeg tror ikke vi har en god nok bibliotekpolitikk i dag, for at biblioteket skal kunne være den hukommelsen og den formidlingssentralen jeg mener det bør være. Jeg mener det var feil å splitte opp ABM-u, og feil å legge A/M-delen til Kulturrådet. Selv om det er kontroversielt, ikke minst pga. maktkonsentrasjonen, vil jeg si at fremtidens behov kunne vært møtt med større helhet og samlet grep ved å slå sammen hele ABM-u med Nasjonalbiblioteket. Bibliotek, arkiv og museum er deler av hukommelsens og formidlingens hele, og burde bli behandlet slik.

Grunnlaget for beslutningen var to nokså svake - og dessverre ikke samlede - stortingsmeldinger om hhv. biblioteket og digitalisering. Jeg tror vi trenger en ny og mer helhetlig bibliotekmelding, hvor det digitale blir bedre integrert, og en ny strukturdebatt snarest. Bare gjennom mer helhetlig tenkning kan vi ta vare på den lange teksten hukommelse mellom alle splintene og småbitene. ■

Norsk Litteraturfestival inn i Lillehammer bibliotek

» Ambisjonen om å lage et litteraturhus på Lillehammer vokser. Navnet blir fortsatt Lillehammer bibliotek, men med Norsk Litteraturfestival innendørs blir det flere til å lage bokbad, folkemøter og debatter, skriver Gudbrandsdølen Dagingen.

Biblioteksjef Berit Strømshoved og festivalsjef Kjersti Stenseng sier at de gleder seg, og at de begge ser dette som en god anledning til å være med og videreutvikle det litterære kraftsenteret som Lillehammer bibliotek er.

Hater barnet ditt bøker?
Dra til biblioteket TioTretton
i Kulturhuset i Stockholm.

(Foto: Kulturhuset)

Barne- og ungdomslitteratur

Av Ine Marit Torsvik Bertelsen, litteraturformidler

Bibliotek for barn som **HATER** bøker ...!

– Jeg var på konferansetime med min sønn på 13 år, læreren sa at han ikke lenger kunne lese Donald, det var fordummende for ham. Da jeg gikk til biblioteket for å få råd, sa de at fantasy var løsningen for lesetrøtte og lese-svake ungdom i dag. Kort tid etter var jeg på foreldremøte på ungdomsskolen hvor foredragsholderen snakket om viktigheten av å lese på ulike blogger.

Ingen av disse rådene hjalp min sønn. Han har rett og slett sluttet å lese fordi han var lei av alt maset om å lese de riktige tingene. Så nå sitter han kun og spiller dataspill.

Når jeg leser i avisen om både funksjonelle og digitale analfabeter, spesielt blant unge gutter i dag blir jeg bekymret for min sønn. Vi vet at “21 prosent av guttene er på de to laveste nivåene når det gjelder lesing. Det vil si at leseferdighetene er så svake at de vil få problemer i videreutdanning og i arbeidslivet.” – (fra Pisa-undersøkelsen) Hva skal jeg som forelder gjøre?

Sprik og forvirring. Foreldre i dag har en enorm utfordring når det gjelder å vite hvilken litteratur eller lesefremmende tiltak som passer til sitt barn, fordi det er så

mange ulike grupper som mener så mye om dette fagfeltet. Forskningsresultatene spriker i alle retninger, forskere motsier hverandre og vi får en følelse av at det er langt fra teori til praksis. Vi som i lang tid har kalt oss litteraturformidlere, – vi kvinner med tilknytning til et bibliotek – kunne denne våren gått fra den ene lesekonferansen til den andre. Men har vi noe utbytte av det? Klarer vi å formidle til dem som virkelig trenger det og når vi dem? Kommer de unge til vårt bibliotek?

Etter å ha vært rundt på ulike bibliotek i hele Norge – jeg har vært på ca 250 bibliotek – er det

en ting som slår meg: Alle bibliotek ser helt identiske ut. Kjedelige, med andre ord. Ethvert bibliotek jeg har vært innom har den tradisjonelle oppdelingen med en barneavdeling, en ungdomsavdeling og en voksenavdeling. Ikke en eneste gang er jeg blitt overrasket av noe nytt i et bibliotek i Norge. Det vil si at vi ikke har hatt noen utvikling innenfor folkebiblioteksektoren siden slutten av 1700-tallet. Det siste biblioteket jeg besøkte, åpnet for ikke så lenge siden. Jeg ble skuffet over at man ikke hadde klart å bryte med noe av den tradisjonelle tenkningen rundt det å formidle litteratur i dag, spesielt når vi vet at unge i dag ikke oppsøker bibliotek frivillig.

Bibliotek for barn som hater bøker. De ulike bibliotekene jeg har besøkt i de nordiske landene er også i hovedsak tradisjonelle bibliotek, men det er her jeg har sett og opplevd en utvikling på bibliotekfeltet. Det er vel ingen som har tall på hvor mange som har reist på studietur til Danmark for å oppleve det nyeste og ikke minst

se de ulike eksperimentene som utføres innenfor konseptet barnebibliotek. Men også her holder man seg tett opp til den gode gamle bibliotekstradisjonen. Jeg undrer meg hvorfor?

Gleden var stor da jeg kommer over en artikkel i Dagens Nyheter om en helt ny type bibliotek, et bibliotek for barn som hater bøker.

På bloggen til Stockholm City kan man lese om prosjektet "På lördag öppnar Kulturhusets nya bibliotek för mellanstadieelever. På TioTretton finns bara en bibliotekarie, men desto mer annat. – Vi prövar vad ett bibliotek kan vara, säger Katti Hoflin, chef för barnverksamheten på Kulturhuset. – Därför har vi ett kök, till exempel. Vi har berättelser på många plattformar, inte bara ste-nåldersböcker. Man kan få hjälp att göra egna datorspel, eller mobilfilm.

TioTretton marknadsförs som "ett bibliotek för dig som hatar böcker". Här finns heller inte mer än en bibliotekarie. Verksamheten drivs i stället av sex "processamordnare". Som emellertid samtliga har djup kunnskap om målgruppens litteratur, säger Katti Hoflin. – Processamordnare är en ny titel jag har infört. Verksamheten här är inte klar, de som arbetar här ska vara med och utveckla TioTretton. Vill de baka på fredagar, eller ha filosofiska samtal, eller något helt annat, så kan vi ha det."

Nå må det sies at dette prosjektet er det første i verden som tester ut et eget bibliotekkonsept for en så snever målgruppe, men jeg må medgi at dette høres meget spennende ut. Gleder meg til å se det i bruk.

Den tverrfaglige litteraturformidling i en brytningstid. Litteraturformidlingen preges av, som så mye annet i dag, å

være i en brytningstid. Vi vet hva som trengs for å øke lesekompetansen til de unge i dag. Vi er helt avhengige av en helhetlig lesepolitikk som omfatter de ulike fagfeltene lesekompetanse, lesing, språk, litteratur og leseopplæring. For å imøtekomme samfunnets krav til lesekunnskaper, må ulike institusjoner og aktører på litteratur- og språkfeltet endre og fornye sine handlingsmønstre. Dette krever økt kunnskap og sektoroverbyggende tiltak.

Det er ikke en overraskelse at det nok en gang er i Buskerud utviklingen på barnebiblioteksektoren kommer. "Høgskolen i Buskerud og Buskerud fylkesbibliotek skal i et pilotprosjekt samarbeide for å utvikle kompetansen hos både lærerstudenter og ansatte ved bibliotekene. Gjennom prosjektet vil lærerstudentene utvikle sin kompetanse på ny barne- og ungdomslitteratur og på litteraturformidling. De vil også utvikle sin kjennskap til skolebibliotek og bevissthet om bruk av det. Samtidig skal barnebibliotekarers kunnskap om barn og unges oppvekstvilkår og lesing videreutvikles".

Nå som utviklingen går den rette vei, vil nok flere oppdage at det å drive litteraturformidling til unge i dag er den enkleste sak i verden, det krever kun den rette kunnskap.

Jeg sa meg villig til å hjelpe moren som innleder denne teksten, som var oppriktig bekymret for sin sønn. Så nå er han med i et "forskningsprosjekt" hvor vi tester ut ulike lesefremmende tiltak sammen. Og tro meg vi ser fantastisk resultater allerede. Sønnen er fornøyd, mor er bertrygget og jeg får en unik erfaring og en god grunn til å reise på studietur til Sverige. ■

Om unødvendige og nødvendige reformer

Og om litteraturhus

Arbeiderpartiet stjal klærne våre mens vi var ute og badet,” sa en gang Høyres tidligere leder og statsminister Jan P. Syse. Bakgrunnen for uttalen var naturligvis at etter den første høyrebølgen på 1980-tallet, overtok Gro Harlem Brundtland – Arbeiderpartiets leder og mangeårige statsminister – hovedlinjene i Høyres politikk. Gro og Arbeiderpartiet fullførte Høyres prosjekt for markedsstyring og nedbygging av offentlige reguleringer.

Folkebibliotekarene kan si noe av det samme: ”Klærne våre ble stjålet.” Men ikke mens bibliotekarene var ute og badet. Tyveriet skjedde mens bibliotekarene satt på interne seminar med bademestrene. Da ble et utsnitt av den kolleksjonen av ideer som

konstituerer folkebiblioteket – biblioteket som en arena for felleskap omkring litteratur – med stor suksess og dyktighet rendyrket av Aslak Sira Myre og realisert i form av Litteraturhuset i Oslo.

Av denne prosessen kan man lære mye. Ikke minst kan man lære mye om nødvendige og unødvendige reformer; hvordan unødvendige reformer – det er dessverre dem det er flest av i vår forandringsorienterte tid – tar tid, oppmerksomhet og ressurser bort fra de nødvendige.

For hva var situasjonen på bibliotekfeltet i Oslo da Litteraturhuset skjøt fart? Jo, da var Deichmanske bibliotek midt opp i en reform av det helt unødvendige slaget. Oslo kommune hadde fått det for seg at det ville være en lur ide å slå sammen biblioteket, museene og idretten – svømme-

hallene med bademestre inkludert.

Dette var en reform av det unødvendige slaget. Oslo er en stor by. Hver av disse etatene hadde størrelse og bærekraft nok i seg selv til å møte utfordringene de sto overfor. Og man må ta i bruk det man har av fantasikraft for å finne ut hvilke synergieffekter det er mellom dem som skal administrere fotballbaner og svømmehaller og dem som skal utvikle bibliotekvirksomhet.

Den viktigste bakgrunnen for fusjonen var sannsynligvis av dynastisk karakter. Man hadde behov for å skape et rike til en leder uten land. Få år senere, igjen som følge av interne dynastiske stridigheter, ble riket stykket opp. Byråden som hadde hatt den politiske ledelsen for den nye kultur og idrettsetaten, forlot nyskap-

Professor'n

Av professor Ragnar Audunson,
Høgskolen i Oslo, avd. JBI

ningen og fikk med seg halve riket – det vil si idrettsetaten – over til sitt nye imperium. Samtidig ble museene skilt ut og organisert som en stiftelse.

Dypere stakk ikke tanken om det nødvendige og fruktbare i en fusjon mellom biblioteket, museene og idretten.

Men den unødvendige reformen var – som alle forslag om omorganisering – vanskelig å forsvare seg mot. Å være endringsorientert er et viktig nøkkelord i dagens organisasjons- og ledelse-sideologi. Er man motstander av en omorganisering, kan man lett utdefineres som endringsuvillig, nostalgisk eller – enda verre – gretten gammel gubbe eller kjer-ring. Hvor mange stillingsutlysninger etterspør ikke dynamiske og endringsorienterte ledere? Svar: Bortimot hver eneste utlysings-tekst. Men har noen sett en stillingsutlysning der man etterspør for eksempel en biblioteksjef eller rektor som er forankret i bibliotekfeltets eller skolens verdigrunnlag og som kan tilpasse og videreføre dette verdigrunnlaget i en tid preget av rask forandring? Svar: Ingen. Men det er slike rektorer og biblioteksjefer vi trenger.

I tillegg er det slik at et forslag om omorganisering alltid vil ha en fordel i forhold til den eksisterende organisasjonsformen. Det eksisterer bare på papiret og ser vakrere og mer harmonisk ut enn den rotete virkeligheten vi lever i. Forslaget om å lage et helhetlig ABM-organ, så for eksempel vakrere og mer harmonisk ut enn en rotete virkelighet med en riksbi-bliotektjeneste og et bibliotektilsyn i strid med hverandre. Så lenge forslaget bare forelå på papiret. Da det kolliderte med den rotete virkeligheten, ble det annerledes. Slik er det gjerne.

Og den unødvendige reformen var – som alle omorganiseringer

– kostnadskrevende. Omorgani-seringer leder til innadvendthet og tar oppmerksomheten bort fra kjerneoppgavene. Mens grunderne bak Litteraturhuset kunne konsentrere seg om innhold og kjerne, satt formodentlig bibliotekarene i Oslo på interne semina-rer sammen med bademestrene og kuratorene og diskuterte visjoner og verdier. Hva skal være den nye etatens kjerneverdier? Skal det være åpenhet, raushet og inkludering eller skal det kanskje heller være mangfold, profesjon-alitet og brukerorientering? Mye arbeidstid og skyhøye konsulen-thonorar kan gå med til slikt.

Så har vi nødvendige reformer. For snart halvannet år siden skrev Aftenpostens kommentator Per Kristian Bjørkeng en artikkel som han kalte bibliotekenes nemesis. Utgangspunktet for artikkel-en var framveksten av e-boka. Biblioteket vil ikke lenger bli et sted vi går for å få fatt i bøker, skrev han. De vil vi i økende grad laste ned fra nettet. Men, konkluderte han, det betyr ikke at bibliotekenes og bibliotekarenes rolle blir mindre. Den vil heller tilta, argumenterte han. Men rollen vil endres fra et sted man oppsøker for å få fatt i bøker til en arena for felleskap omkring litteratur og literære opplevelser og en arena for kunnskapsdeling.

Skal vi utvikle bibliotekene i den retningen som Bjørkeng peker på, krever det forandringer og reform. Her har vi å gjøre med *nødvendige* forandringer. Problemet er at unødvendige forandringer og omorganiseringer av den typen vi har hatt i Oslo, gjør det vanskeligere å holde fokus og oppmerksomhet på de nødvendige forandringene.

Å utvikle bibliotekene i retning av den type arena som Bjørkeng antyder i sin artikkel, forutsetter sannsynligvis at man videreutvi-

kler den delen av bibliotekkonseptet som Litteraturhuset har grepet fatt i. Da er det viktig å være oppmerksom på at dette allerede er en del av bibliotekfeltets idegrunnlag og repertoar. Bibliotekene *er* litteraturhus – det også – og de er litteraturhus som *brukes*. Litteraturhuset er en suksess med 250 000 besøkende i året. Men bare en enkelt filial i Deichmanssystemet – Majorstua - har 260 000 besøk i året. Går man inn på hjemmesidene til Deichman og ser hva som foregår rundt på avdelingene i løpet av en uke, vil man se at de i praksis er litteraturhus som syder av aktivitet.

Suksessen til Litteraturhuset i Oslo har ledet til planer om den type hus i en rekke andre byer. Det vil være et eksempel på unødvendige endringer som vil ta fokus og oppmerksomhet bort fra å videreutvikle det litteraturhuset som alle byene har gjennom biblioteket sitt.

Det er litt med litteraturhus som med skøytesport. Selv om det finnes en og annen skøyteløper i de fleste europeiske land, nok til at man for eksempel kan holde seg med internasjonale mesterskap, er det bare i Nederland og Norge denne idretten har tatt av og betyr noe. Litteraturhus finner vi også i i mange europeiske land og byer. Men det ser ut som om det først og fremst er i Norge og Tyskland det har tatt av og blitt stort. Det er ikke urimelig å anta at suksessen i Tyskland skyldes særdeles lave bevilgninger pr. innbygger til folkebibliotek sammenlignet med andre europeiske land på samme økonomiske utviklingsnivå. Den tyske situasjonen kan ikke være noe mål.

Det må være bedre å bruke ressurser på nødvendige reformer og endringer i bibliotekene enn enda et unødvendig men ressurskrevende prosjekt. ■

Mennesker møter muligheter i Vestfold

Hvordan vil Vestfoldbibliotekene se ut i framtida? Hvordan ønsker vi at de skal se ut? Dette er spørsmål vi har stilt oss mange ganger under arbeidet med en felles bibliotekplan.

Tradisjonelt har Vestfold vært et av de beste bibliotekfylkene i landet, med gode mediesamlinger og høyt utlån, og det ønsker man fortsatt å være.

I Bibliotekreform 2014 (2006) var en av hovedsatsingene at bibliotekene måtte konsolideres for å kunne forbedre bibliotek-tjenestene, en idé som ikke slo an i bibliotek-Norge, og heller ikke i Vestfold. Da St.meld. nr. 23 (2008-2009) kom, viste det seg at konsolidering som prinsipp var forlatt, men intensjonen om ressursdeling og samarbeid mellom bibliotekene lå fast.

Vestfold fylkesbibliotek tok sammen med folkebibliotekene utgangspunkt i de sentrale føringene, satte i gang planarbeidet og etter en intensiv prosjektperiode, ble Bibliotekplan Vestfold 2011-2014 endelig vedtatt i desember 2010.

Mens vi venter – forberedelse

Fylkesbiblioteket hadde siden 2007 hatt som mål å sette i gang et arbeid med en felles bibliotekplan for Vestfold. Men en stortingsmelding var varslet, og bibliotekmiljøet ønsket å kjenne de sentrale føringene før man gikk i gang med en regional plan. Fylkesbiblioteket valgte derfor å gå i gang med aktiviteter som skulle lede fram imot planarbeidet:

- lederkurs med basis i tjenestemarkedsføring, der det var

rom for meningsutveksling bibliotekene imellom

- visjonsprosess der bibliotekene fikk jobbe med fremtidsfortellinger, en prosess som munnet ut i en felles visjon: *Vestfoldbibliotekene – mennesker møter muligheter*
- brukerundersøkelse for hele Vestfold som bl.a. viste stor grad av tilfredshet med tjenesten og en sterk lojalitet til sitt lokale bibliotek
- studie/inspirasjonstur til Danmark der biblioteksjefer og ledere i kommunene var invitert

Planprosessen

Planarbeidet ble organisert som et prosjekt med styringsgruppe og fire arbeidsgrupper. Fylkesbiblioteket ledet prosjektet. Som kickoff ble det i desember 2009 arrangert en dialogkonferanse med bred deltakelse fra kommunene, bibliotek og interesseorganisasjoner. Innspillene fra konferansen ble tatt med videre i prosessen. Selve prosjektaktiviteten foregikk over en kort periode på tre måneder, fra slutten av februar til begynnelsen av mai 2010.

Arbeidsgruppene, som jobbet med hvert sitt fokusområde, drøftet forhold ved bibliotekdriften som var velegnet for samarbeid eller deling bibliotekene imellom. Gruppene publiserte fortløpende det de kom fram til på en åpen blogg.

Prosjektlederen sydde sammen innspillene fra arbeidsgruppene, og styringsgruppa sluttbehandlet dette.

Planen har vært ute til høring og politisk behandling, og den ble endelig vedtatt av Fylkestinget i desember 2010.

Bibliotekplan Vestfold 2011-2014

Denne første bibliotekplanen er en strategisk plan for folkebibliotekene og fylkesbiblioteket. Intensjonen er at de øvrige bibliotektypenes skal trekkes med i samarbeidet i løpet av planperioden.

Hovedmålsettingene med planen er å

- sikre at alle innbyggerne i fylket har lik tilgang til et bibliotektilbud av god kvalitet
- bidra til optimal utnyttelse av bibliotekenes samlede ressurser ved å komplettere hverandre
- bidra til bibliotekutvikling og gode samarbeidsløsninger for bibliotekene i fylket, også på tvers av alle bibliotektypene, som igjen vil kunne utløse statlige utviklingsmidler
- være en del av beslutningsgrunnlaget for bibliotekutviklingen i kommunene

Planen er delt inn i fire fokusområder der man peker på vesentlige utfordringer og hvilke strategier man ønsker å møte dem med.

Tekst:
Rådgiver Britt
Borgen, Vestfold
fylkesbibliotek.

Tønsberg og Nøtterøy bibliotek.

1) Biblioteket som litteraturhus og samfunnsarena

Folkebibliotekene bør utvikles til kommunale litteraturhus og styrkes som arena for formidling og debatt. I Vestfold vil det være behov for en differensiering mellom kommunene i forhold til befolkning og lokale ressurser. Vi ser for oss at det i første rekke vil være bybibliotekene som vil kunne fylle en slik funksjon.

Bibliotekene mener at de har potensial til å bli brukt mer både i og utenfor åpningstid. Derfor bør de invitere inn samarbeidspartnere og grupper som kan bruke biblioteket som en arena for formidling, debatt og kultur.

2) Kunnskaps- og læringsarenaen

Bibliotekene har mediesamlinger med store mengder kunnskap som er tilgjengelig for hele befolkningen. Bibliotekene bør derfor være attraktive som læringsarenaer for samarbeidspartnere innen for eksempel utdanning.

For at bibliotekene skal kunne oppmuntre til læring, bør organisering og fysisk tilrettelegging utformes i forhold til brukernes behov.

3) Det synlige bibliotek

Vi ser at mange innbyggere ikke benytter seg av tjenestene som bibliotekene tilbyr, selv om det benyttes mange ulike kanaler og medier for å informere om dem. Det vil derfor være viktig med en bevisst og gjennomtenkt strategi som synliggjør bibliotektilbudet basert på god kunnskap om de ulike målgruppene.

Vi har som mål at en felles profilering og markedsføring av Vestfoldbibliotekene vil ha gjenkjennelseeffekt i hele fylket og skape tilhørighet både blant publikum og de ansatte i bibliotekene.

4) Kompetanse, organisering og samdrift

Hvordan kan vi sikre at brukerne får den best mulige tilgangen til læringsressurser og kunnskap? Hvordan skal vi møte samfunns- og medieutviklingen? Et avgjørende punkt vil være om bibliotekene har et kompetent personale. Samarbeid om kompetanseutvikling i fylket og utveksling mellom bibliotekene vil være en styrke.

For at alle innbyggere skal ha tilgang til bibliotek tjenester med

høy kvalitet, vil det være nødvendig å utvikle robuste og omstillingsdyktige bibliotek. Vi tror at et godt bibliotektilbud i alle kommuner vil bidra til å opprettholde levende lokalsamfunn.

Planen ut i praksis

Vi har kommet til 2011, og planen skal settes ut i praksis. En kompetansekartlegging ble gjennomført på slutten av 2010. Samtidig ble arbeidet med markedsføring og profilering av bibliotekene satt i gang, et arbeid som ledes av fylkesbiblioteket.

Samarbeidsavtaler mellom bibliotekene og fylkesbiblioteket vil bli et vesentlig virkemiddel for at planen skal kunne gjennomføres. Fylkesbiblioteket vil i løpet av 2011 ta initiativ til slike avtaler med alle folkebibliotekene i fylket.

Vestfoldbibliotekene har som mål fortsatt å være av de fremste – ledende og levende – der mennesker møter muligheter.

Les hele planen med strategier og tiltak på nettsidene til Vestfold fylkesbibliotek:

www.vestfoldfylkesbibliotek.no

Det **RØDE** biblioteket på Unescos verdensarvliste?

Nord i Telemark under østsiden av Hardangervidda, i en dyp dal uten sol i vinterhalvåret, ligger en verdifull skatt av unik rød politisk litteratur. Hvordan ble biblioteket på Rjukan det tredje viktigste i Europa på marxist-leninistisk litteratur?

Tekst og foto:
Wiggen Media

Industriarbeidermuseum. Fjellandsbyen ble kalt industriens vugge og arbeiderne var en nøkkelfaktor i historien om Rjukan. De organiserte seg og lærte at kunnskap er makt.

Grunnlagt av arbeiderbevegelsen

Vi skal se på noen av boksamlingens mest verdifulle klenodier i denne artikkelen. Bøkene *sies* å være tilgjengelige for spesielt interesserte; men de kan ikke fraktes ut av biblioteket. Kom hit, sett deg ned i lesesalen og oppdag dette skattkammeret.

Biblioteket ble åpnet for første gang i lokaler på Folkets Hus 7. november i 1914, etter flere års planlegging og arbeid i fagorganisasjonene. Pengene til innkjøp kom av overskuddet fra kinematografen i Folkets Hus, som ble drevet av radikale foreninger. I starten var det rundt 1000 eksemplarer til utlån. Der var åpent to ganger i uka i bare to timer.

Den første bibliotekaren ble ansatt i det historiske året 1917 og hans navn var Henrik Hjartøy. Han så tidlig hva som skjedde i Tyskland. Mannen brukte 19 år i sitt liv for å kjøpe opp litteratur til biblioteket. Det var politisk litteratur på tysk, engelsk, fransk og på de skandinaviske språkene

Henrik Hjartøy kom til Rjukan bibliotek fra det Deichmanske samme år som revolusjonen fant sted i Russland. Den skapte bølger i Europa og de politiske strømninger ble også tatt opp i norsk arbeiderbevegelse. Arbeiderklassen hadde naturlig nok en drøm om et mer opplyst liv og bedre arbeidsforhold.

Inn i hvelvet

– En av de største skattene som finnes i biblioteket er en serie i seks bind av Sozialistische Auslandspolitik: korrespondenz. Tidsskriftene ble utgitt mellom 1915 og 1918. Disse tidsskriftene er det mest sjeldne biblioteket har. Den finnes bare på Bibliothèque National i Paris og her, forteller biblioteksjef Per Espeland.

Makt. Kunnskap er makt, lærte arbeiderne tidlig i Rjukan forteller Per Espeland.

Det røde biblioteket er i bibliotekkjelleren og består av rundt 10.000 bind. Bøker, hefter og tidsskrifter av mangfoldig verdi er blitt plassert i brannsikre rom og hvelv. Ikke så rart, samlingen er unik i verdenssammenheng. Biblioteket er en av perlene i Rjukan som kan komme på UNESCOs verdensarvliste i 2014.

Mange kjenner til krigshistorien om tungtvannssabotørene på Rjukan i Telemark. Stedet fikk verdens største kraftverk i 1911, som i dag er blitt til Norsk

Han har hentet de seks innbundne tidsskriftene fra hvelvet. Han holder forsiktig det innbundne materialet og forteller at det ble utgitt av Dr. Rudolf Breitscheid, som tilhørte det tyske uavhengige sosialdemokratiske parti (USPD) som hadde brutt med moderpartiet og var i mot

Unikt. Sosialistisk-
tisker Auslands-
politik finnes
bare ved
Bibliotek
Nationale i Paris
og her i Rjukan.

den imperialistiske krigen Tyskland førte og ville ha slutt på den. Heftene ble utgitt illegalt. Medarbeiderne var blant andre Edward Bernstein, H. Block og Karl Kautsky, alle kjente fra den tyske arbeiderbevegelsen.

Det er brukt innbindingsteknikken hektografi, som var vanlig for mangfoldiggjørelse av skrifter.

Hjartøy skrev til Dr. Breitscheids enke og spurte om å få kjøpe et sett i 1920. Det finnes dokumentert her med kvittering at samlingen kosta nøyaktig 16 kr og 34 øre.

Berget fra Hitlers bokbål?

Det blir sagt at biblioteksjefen

berget verdifulle bøker som ellers ville havnet på Hitlers bokbål. Et udatert maskinskrevet tosidert dokument om det røde bibliotek av tidligere filmanmelder og marxist Thyge Dolva (døde på midten av 80-tallet) dokumenterer følgende: "Han reiste nemlig i Tyskland like før Hitler kom til makten og kjøpte da en del uerstattelige ting som ellers ville blitt flammene rovt".

Her nevnes Carl Grünebergs "Archive für die Geschichte des Sozialismus und der Arbeiterbewegung" i 15 bind. De handler om sosialismens og arbeiderbevegelsens historie inntil 1930. Bøkene kom ut i Leipzig i årene 1911 til 1930 og regnes som svært verdi-

fulle. Det samme gjelder "Die Internationale Zeitschrift für Praxis und Theorie des Marxismus" og "Der Kampf: Sozialdemokratische Monatschrift" fra tidsperioden 1908-1935 i 28 bind. (Se foto av Grünebergs serie)

I Dolvas dokument står det at de tre bibliotekene som har mest litteratur om marxismen er Marx-Engels-Institutet i Moskva, Det Internasjonale Institutt for Sosial Historie i Amsterdam og Rjukan Bibliotek. Dette gjelder fortsatt, bekrefter Per Espeland.

Norske pamfletter og aviser

Det finnes mye som ble forfattet i Norge og på Rjukan. Arbeiderpartimannen Alfred Madsen forfattet den politiske pamflett og det finnes minst 1000; fra forskjellige emner innen arbeiderbevegelsen. Den politiske pamflett var et politisk tidsskrift som ble sentralt middel i den politiske kampen på Rjukan. Madsen tilhørte partiets radikale fløy. Han var en selvskreven forfatter av programskrifter, manifeste, partibrosjyrer og resolusjoner i Arbeiderpartiet.

Alfred Madsen ble valgt inn på Stortinget for Akershus i 1928 og satt (i noen uker) i regjering som sosialminister i Christopher Hornsruds regjering og ble i 1935 handelsminister i Johan Nygaardsvolds regjering.

Syndikalismen og anarkismen sto også sterkt i Rjukan - i et ellers radikalt miljø - men ble etter hvert skviset ut. Mange måtte reise utenlands. Det skjedde med Ludvig B. Aas redaktøren av det syndikalistiske tidsskriftet MAANA. Han reiste i protest til Brasil hvor han senere døde grotesk. Flere reiste og det var mange fraksjoner. Noen ble dårlig behandlet. Heftene fra den tiden er godt bevart i hvelvet.

MAANA (etter elven i Rju-

kan) ble utgitt på stedet fra 1917-1922. Rjukan Arbeiderblad startet i 1923, drevet av radikale redaktører. Arbeiderbevegelsen hadde fått en sentral rolle og oppmerksomhet på Rjukan. Biblioteket ble veldig godt besøkt i *landssammenheng* gjennom hele 20-tallet. Men friheten skulle ikke vare lenge.

Tyskerne konfiskerer det røde biblioteket

Da tyskerne okkuperte Norge, så *daværende* biblioteksjef Andreas Andreassen at det skulle bli vanskelige tider. Han ba betrodde låntakere om å ta med seg bøker hjem på langtidslån.

Tyskerne beslagla kasser med 5000 bøker i 1942. Den tyske bibliotekansvarlige fra Oslo plukket ut etter en omfattende liste "farlige" bøker på flere språk. I Rjukan Dagblad fra 21. april 1942 står det følgende "rundt om i alle landets biblioteker er det foretatt kontroll og all samfunnsfiendtlig litteratur er fjernet eller skal fjernes så snart det lar seg gjøre. Storrengjøringen ved Rjukan Bibliotek er nå avsluttet. Bibliotekskonsulent Neumann har i over 14 dager oppholdt seg ved biblioteket og det er ikke småtterier av "uhumskheter" han har samlet sammen. 5000 bøker vil nå bli fjernet. En må si at skatteyternes penger er godt anvendt"!

På slutten av artikkelen står det "Her på Rjukan lå forholdene godt til rette for å bygge en slik "pestcentral" og det benyttet arbeiderpartiet seg av.

De største skattene fikk tyskerne aldri kloa i. Blant annet bøkene her beskrevet, som ble gjemt i kirketårnet i Rjukan under hele krigen.

Lenger oppe i dalen på kraftverket Vemork hadde tyskerne inntatt kontroll over tungtvannsproduksjonen, som trappet opp

atomkappløpet, men som kjent ble parert av tungtvannssabotørenes aksjoner.

Det er nesten underlig at *alt* kom tilbake etter krigen, selv om det tok tid?

– Det kom en returbok i 1996. Den har blitt oppbevart siden 1940 og var blant bøker som man regnet med ville bli beslaglagt av tyskerne. En uskyldig bok med tittelen "Med kronprinsparet for Norge". Den ble returnert av sønnen til bataljonslegen fra kampene i Telemark, sier Espeland. Han viser fram brevet som er signert Hans von Krogh.

Hvordan biblioteket ble til

Arbeiderne organiserte seg raskt. Hydros fabrikker ble stiftet av Sam Eyde i 1907. Allerede i 1908, lenge før byen var bygd streiket fagforeningene i Vestfjordalen med 2000 arbeidere ved Tinnosbanen og Rjukanselskapets anlegg. De la ned arbeidet. Dette ble forløperen til lønnskamper og koblingen om behov for kunnskap. Norsk Hydro hadde avist kravet om garantert minstelønn for akkordarbeid, men innfridde senere.

Kampen varte i tre måneder. I midten av august ble de kasta ut av brakkene og måtte finne losji på bondegårdene. Under demonstrasjonstog den 24. august i 1908 samla arbeiderne seg under innskriften "Ned med privatkapitalismens tyranni – Enighet gjør sterk – Leve organisasjonen", i følge Helge Songes bok Arnestedet.

Verdi. Carl Grünebergs bindsterke verk om sosialismen og arbeiderbevegelsen regnes som svært verdifulle.

Fagforeningene makte til mønsterdydig oppførsel, oppfordret arbeiderne til å sky rusdrikk. Biblioteket kunne være et alternativ til fyll. Jern- og metallarbeidernes forening satte etter streiken (storlockout i 1911) ned en tremannskomite som skulle jobbe for et bibliotek. Det gikk ytterligere tre år før saken fikk en løsning. I 1913 gikk det raskt etter Rjukan Formanns- og Verksmesterforening innkalte 24 foreninger for å drøfte opprettelsen av en offentlig folkeboksamling som ble åpnet for publikum i gamle Folkets Hus året etter.

På kort tid gikk Rjukan fra å ha vært et fattig bondesamfunn til Norges viktigste industrisamfunn. Arbeiderpartiet var fortsatt medlem av Komitern fram til 1923 (Den kommunistisk Internasjonale). Den kulturskatten det røde biblioteket har blitt med tiden, kan snart bli tilgjengelig til veldig mange flere. For kunnskap er ikke bare makt, men også viktig i vår forståelse av historien uansett tid og sted. ■

Bøkene lånes ut og registreres i en strekkodeleser i kassen. Registrering av utlån tar de butikkansatte seg av. Fra venstre, butikkssjef Anne Mellingen, Bjørn Gartland med ansvaret for avdelingen i Harran, og bibliotekssjef Magnus Vestvik.

To kneipp og en Knausgård, takk!

Ved å flytte biblioteket inn i nærbutikken, får publikum langt bedre tilgjengelighet til bøkene.

Ved å åpne Bok i butikk på Coop i Harran får vi nå et bedre tilbud enn vi kunne gi da vi hadde egen filial i bygda, siden åpningstidene blir mye lengre. Dessuten tror jeg vi nå blir mer synlige i lokalmiljøet. Det vil være en faglig ansvarlig fra biblioteket i butikken en dag

i uka, sier nytilsatt bibliotekssjef i Grong, Magnus Vestvik.

Inspirasjon fra Marnardal

Tidligere holdt filialen i Harran, nord i Grong kommune i Nord-Trøndelag, hus i Harran bygdesentral. Kommunen mente tilbudet der var for dårlig, og ønsket

en annen lokalisering. Beate Bjørklund, som var bibliotekssjef i Grong fram til høsten 2010 (hun er nå bibliotekssjef i Bykle i Setesdalen), sendte ut en forespørsel til bibliotek-Norge for å sjekke om det var noen som hadde erfaring med Bok i butikk. – Jeg fikk svar fra flere, men de

»
Tekst og foto:
Kjetil S. Grøn-
nestad

fleste hadde bare noe jeg vil kalle et depot, en kasse eller lignende i butikken. Marnardal var de eneste som hadde det jeg tenkte på som Bok i butikk. (Les reportasje i Bok og Bibliotek nr 5/2009. Da jeg tilfeldigvis var i Agder sommeren 2009, reiste jeg dit for å se hvordan de hadde gjort det, forteller hun.

Marnardal i Vest-Agder har hatt Bok i butikk på tettstedet Bjelland siden november 2005. – Vi har hatt veldig gode tilbakemeldinger fra publikum, og har fordoblet utlånet vårt. Den gamle filialen hadde åpent kun 3 timer i uka. Nå er det åpent hver dag i Joker-butikkens åpningstid, inkludert på lørdager, forteller Janne Wigemyr, biblioteksjef i Marnardal.

Ingeborg Fredriksen fra biblioteket, er til stede på Joker Bjelland tre timer hver onsdag. Ellers betjenes publikum av bu-

tikkens betjening. – Publikum er veldig godt fornøyd med at de kan låne bøker når de vil, bekrefter hun.

Harran

I Harran var det uoffisiell åpning av Bok i butikk ved nyårskiftet. Den offisielle åpningen er satt til februar når Mikromarc 3 skal være på plass. Butikkpersonalet får kurs i bruken av dette, siden bøkene lånes ut og registreres i en strekkodeleser i kassen.

Lokalet som biblioteket får i Coop-butikken, ligger i et rom inn av butikklokalet som tidligere huset et kontor. Det er mindre enn den gamle filialen, så de måtte gjøre grep i forhold til den gamle boksamlingen. Barneavdelingen ble samlokalisert med skolebiblioteket i bygda, utenom en mindre stamme barnebøker i butikken. Det ble også kassert kraftig i den gamle samlingen,

noe det skal ha vært behov for.

– Nå skal vi rullere bøker med hovedbiblioteket slik at de nyeste titlene hele tida skal være tilgjengelige her i Harran, forteller Magnus Vestvik.

Bjørn Gartland blir bibliotekets ansikt på Harran. Der skal han være en dag i uka. – Dersom personalet i butikken bestiller bøker for publikum, kan jeg ta dem med meg fra hovedbiblioteket når jeg skal hit, sier han.

Grong bibliotek stiller med utstyr, inkludert en datamaskin som publikum kan bruke. Men det er de ansatte i butikken som foretar det meste av utlån og mottak av bøker. Butikkpersonalet var derfor litt skeptiske i starten, da de fryktet det kunne gi mye merarbeid. Utenom tipping, har Coop Harran også Post i butikk. Butikksjef Anne Mellingen kan imidlertid fortelle at stemningen nå er positiv til det nye

Bok i butikk på Coop Harran i Grong kommune, flytter inn i et rom som tidligere huset et kontor. Boksamlingen blir mindre enn i den nedlagte filialen i bygda, men nye bøker skal rullere med hovedbiblioteket i kommunesenteret. Fra venstre, Bjørn Gartland med ansvaret for avdelingen i Harran, butikksjef Anne Mellingen, og biblioteksjef Magnus Vestvik.

tilbudet. – Jeg er usikker på om vi får økt handel av dette, siden vi har faste kunder, men jeg tror utlånet vil øke. Jeg tror også dette vil være et attraktivt tilbud for Harran som bygd, og det er alltid bra, sier hun med et smil.

Kostnadene til Bok i butikk er på kr 100.000,- per år. Det skal dekke husleie, strøm, data- og telefonlinjer, samt bibliotek-tjenester fra de ansatte i butikken. I tillegg kommer lønnsutgiftene med å ha en person fra hovedbiblioteket i Harran en dag i uka. – Dette er omtrent samme pris som i den gamle Bygdasentralen, forteller Magnus Vestvik.

Del av samlet tilbud

I følge biblioteket i Grong, skal de være nummer to ut i landet med dette tilbudet. Et google-søk på "Bok i butikk", gir imidlertid treff fra flere steder i landet. Dette kan tyde på at slike tilbud, i likhet med Post i butikk, blir mer vanlig.

– Jeg er positiv til at bibliotekets tilbud når ut til flere mennesker. Men det er en forutsetning at dette er en del av en samlet bibliotekstjeneste som ledes og planlegges av kvalifisert personale, sier fylkesbiblioteksjef i Nord-Trøndelag, Kristin Storgvig om Bok i butikk på Harran i Grong.

Hun advarer imidlertid mot at en prioritering av Bok i butikk skal gå på bekostning av tiltak og tjenester ved hovedbiblioteket. Hun forutsetter også at butikkpersonalet får god opplæring og at organiseringen av tilbudet blir slik at butikkpersonalet får eierforhold til tiltaket, med et forpliktende engasjement til bibliotekoppgavene. – Det positive er at en del av bibliotektilbudet blir lettere tilgjengelig. Men Bok i butikk kan aldri erstatte hovedtilbudet fra hovedbiblioteket. Desentraliserte utlånsordninger er bare en del av kommunenes samlede bibliotektilbud, understreker hun. ■

Suksess for bibliotekarløse bibliotek i Danmark

» Mer enn 50 danske folkebibliotek landet over har nå «åpne bibliotek», der brukerne kan låse seg inn på kveldstid. Dette har ifølge Berlingske vært en stor suksess – siden 2009 har utlånet ved flere bibliotek avisen har besøkt økt med 25 prosent, og besøket har økt med 35 prosent.

Prosjektet med selvbetjening og utvidede åpningstider startet i 2006, og har etter hvert spredt seg til meste av Danmark. Funksjonsleder for bibliotekutvikling i Styrelsen for Bibliotek og medier sier til avisen at han tror ordningen vil spre seg.

Stor glede over «nytt» hovedbibliotek i Bergen

» 94 år etter at bygget til Bergen Offentlige Bibliotek ble påbegynt med arkitekt Olaf Nordhagens tegninger og over hundre år etter at de opprinnelige planene ble lagt, ble byggetrinn to av biblioteket 18.februar endelig overlevert.

Byggetrinnet, som har et areal på 1441 kvadratmeter, rommer barneavdeling, auditorium, kultur- og arkitektavdeling, samt lager- og kontorplass. Byrådsleder Monica Mæland var svært fornøyd med fullføringen og mente at Bergen nå har det beste biblioteket i landet, skriver Bergensavisen.

Lørdagsscene på Asker bibliotek

» Asker bibliotek vil satse mer på formidling av musikk og har derfor startet Lørdagsscenen, der det en lørdag i måneden blir invitert til et musikalsk møte med forskjellige innslag.

Biblioteket ønsker med dette å presentere lokale utøvere i alle aldre. Sjangermessig satses det både på jazz, klassisk, rock, opera, viser og annet. Tilbudet er gratis, skriver budstikka.no.

Mer multikulturell litteratur

Barne- og ungdomsbøker møter ulike utfordringer i ulike land. Men i en tid preget av innvandring til Europa, blir multikultur et stadig viktigere tema også i litteraturen.

Den nordiske barne- og ungdomslitteraturkonferansen "Maktens pluttifikasjon" i Stavanger i begynnelsen av februar, samlet godt og vel 400 deltakere fra hele spekteret av nordisk bok- og litteraturbransje. En av debattene som samlet full sal, var: "Makt og brytningstid i dagens europeiske barne- og ungdomslitteratur".

Dessverre ble det minimalt

med tid til å debattere makt og brytningstid, etter at de fem debattantene hadde presentert og gitt oss innblikk i utfordringene og utviklingstendensene for barne- og ungdomslitteratur i henholdsvis Norge, Sverige, Danmark, Finland og Belgia (Flandern).

– Jeg kan ikke si noe om en felles europeisk trend, men for de fem landene som var representert

under debatten, virker det som at trenden med mer multikulturell litteratur er viktig, sier Kristin Ørjasæter, leder av Norsk barnebokinstitutt, som også var ordstyrer under debatten.

Kutt i Belgia

Den flamsktalende delen av Belgia, har i stor grad et felles bokmarked med nabolandet Nederland. Men selv om språket er

Tekst og foto:
Kjetil S. Grønne-
stad, frilansjo-
urnalist

likt, nemlig nederlandsk, ønsker ikke flamlenderne å kalles for nederlendere, fortalte Majo de Saedeleer. Men hvorvidt de kalles flamlendere eller nederlendere, var ikke det noe problem for litteraturen. Da er kuttene i kulturbudsjettene, en langt større utfordring.

– De store kuttene har ført til nedleggelse av flere mindre bibliotekfilialer, selv om det ikke er like ille som i Nederland. Det hjelper for øvrig ikke mye når den nederlandske kulturministeren får seg til å si at heller ikke maleren van Gogh fikk statsstøtte, sukker de Saedeleer.

Interessen for ungdomsbøker, der mange utgis på felles bokmarked med Nederland, er økende. Hun konstaterer for øvrig at flere av disse bøkene utgis i to utgaver: en med omslag for unge, og en med omslag for voksne. Dermed utgis samme bok for to kundegrupper.

Majo de Saedeleer, fortalte at en konsekvens av at forlagshusene i Belgia ble større, var at litteraturen ble lettere. De interessante litterære bøkene ble færre, og ikke minst vanskeligere å finne.

Belgia er et internasjonalt land. Ikke bare fordi det huser EU. Det er også et land med mange innvandrere. Men dette synes de Saedeleer ikke reflekteres godt nok i barne- og ungdomslitteraturen. – Vi har få bøker om dette temaet, og det er alltid i form av problematisering. Jeg savner flere bøker ut fra innvandrernes egne premisser og kultur, sier hun.

Finsk multikultur

I motsetning til Belgia, har Finland få innvandrere. Men de siste årene er også Finland blitt et innvandringsland. Det gjenspeiles allerede i litteraturen for barn og ungdom.

Debattpanelet

bestod av (f.v.) Majo de Saedeleer, Maria Ihonen, Jan Hansson, Nina Christensen og Kristin Ørjasæter. Selv om det ble lite tid til debatt, kan det multikulturelle tema i litteraturen, være en fellesnevner for trenden i barne- og ungdomslitteraturen rundt om i ulike europeiske land.

– Innvandringen har skapt nye diskusjoner i Finland. Vi har aksept for at innvandring er blitt en del av litteraturen vår, sier Maria Ihonen.

Selv om Finland har fått økt innvandring av mennesker, har ikke det samme skjedd med utenlandske bøker. Det er kun et fåtall velkjente forfattere som er representert på bestselgerlistene for oversatte bøker. – Det gjør at vi går glipp av nye impulser fra utlandet. Vårt bokmarked har mange, kanskje for mange, seriebøker. Disse seriebøkene får den beste plasseringen i bokhandelene, sier Ihonen.

Hun ser også at bøker får stadig mer konkurranse om barnas og ungdommenes tid, fra internett, musikk og nettspill.

Flere finske forfattere gir ut mer enn ei bok i året. Det synes Ihonen ikke nødvendigvis er positivt: – Det går ut over kvaliteten.

Jeg ser at flere av disse bøkene gis ut selv om de strengt tatt ikke er ferdige, slår hun fast.

Forsiktige svensker

Sverige er vel et av de siste landene en tenker på når ordet "sensur" dukker opp. Men ifølge Jan Hansson skal flere svenske barne- og ungdomsforfattere ha uttalt at de føler seg sensurert av sine forlag. – For eksempel: Hvis det skal gis ut en bok om seler, kan ikke boka gis ut hvis selene ikke har redningsvest. Da kunne barna tro at de kunne svømme uten redningsvest de også, sier Hansson med et skjevt smil.

Han synes de svenske barne- og ungdomsbokforlagene er blitt for forsiktige og konstaterer at det virker som folk vil ha trygg og tradisjonell litteratur, slik som Karius og Baktus. Derimot ser han at designet på bildebøkene holder svært god kvalitet og har

stor variasjon i uttrykket. – Da kan en spørre seg; går designet på bekostning av den litterære kvaliteten? under han.

Dansk diskusjon

– Vi har hatt mye debatt rundt barne- og ungdomslitteratur i Danmark, sier Nina Christensen.

Debatten har både gått på bildebruken i bøkene, og på historier som utfordrer et tradisjonelt syn på barne- og ungdomsbøker. Et eksempel på bildebruk er før og etter bilder av barn som ble ført til et sted som minner om en konsentrasjonsleir. Disse bildene ble sterk kost for mange. Et eksempel på utfordrende historie, er den tjue år gamle boka "Fars nye ven". Den blåste liv i en debatt om familieformer i dansk barne- og ungdomslitteratur. – Jeg er egentlig overrasket over at denne boka ble gjenstand for så mye debatt, for den er vel-

dig stereotyp, bemerker Christensen.

Ifølge henne har de danske debattene vært preget av konservative holdninger og nostalgi. Flere kritikere har ment at bøker som tar opp det at barndommen ikke nødvendigvis er en problemfri tid, er tema som ikke passer for barn.

– Mye av diskusjonen skyldes nok at folk ikke kjenner bøkene selv. Uansett er det vi som voksne som setter grenser for barnelitteraturen. Og vi må vel bare erkjenne at alle bøker ikke passer for alle barn. Dette er den voksnes oppgave å følge med på, slår Christensen fast.

En god bieffekt av all debatten, har vært mye oppmerksomhet. Det har ført til økt lesing av disse bøkene.

Debatt og multikultur i Norge

I likhet med i Danmark, ser Kristin Ørjasæter at barne- og ungdomslitteratur vekker debatt også her på berget. For eksempel reiste avisdebattene seg i forkant av konferansen Maktens pluttifikasjon. Kritikken av barne- og ungdomsbøkene som skulle leses i forkant av denne konferansen, gikk både på at bøkene var søppel og abstrakt fjas, eller ikke hadde tema som egnet seg for barn, som døden og homofili.

Ørjasæter tror ikke forlagene i Norge "sensurerer" forfatterne, slik det blir antydnet i Sverige. – Det kunstneriske uttrykket i bildebøker er større. En spør ikke hvorvidt denne boka passer for barn eller ikke. Det er aksept for at ei bok ikke passer for alle barn. I Sverige kan det virke som at spørsmålet "passer denne for barn", er mer fremtredende, tror hun.

Men Ørjasæter ser en gledelig ny trend vi har til felles med Finland. For kun et par år siden, ble norsk barne- og ungdomslittera-

tur karakterisert som snøhvit. Det er den ikke lenger.

– Innvandrere og flerkulturelle erfaringer er kommet mye bedre med i litteraturen. Det som også er interessant med dette, er at handlingen til mange av bøkene med multikulturelt innhold, legges til urbane strøk. Tradisjonelt har svært mange bøker for barn og ungdom hentet sin historier fra landsbygda, sier Ørjasæter.

En annen trend hun ser, er at digital teknikk i mye større grad enn før inspirerer bildebøkene. Hun ser også at illustrasjonene i bildebøkene blir stadig viktigere. – Ofte er det slik at det nå er illustratøren som kommer med idéen til historien. Illustratørene er altså blitt enda viktigere enn de var før. Det utfordrer bildebokkritikken, for flere av kritikerne er uten gode nok kunnskaper om illustrasjon, mener Ørjasæter. ■

Paneldeltakere:

Norge:

Kristin Ørjasæter, Norsk barnebokinstitutt

Danmark:

Nina Christensen, Center for Børnelitteratur

Sverige:

Jan Hansson, Svenska barnboksinstitutet

Belgia:

Majo de Saedeleer, Stichting Lezen (det belgiske barnebokinstituttet)

Finland:

Maria Ihonen, Suomen Nuorisokirjallisuuden Instituutti (det finske barnebokinstituttet)

Randi Myklebust
(t.v.) ved Sola folkebibliotek likte foredraget til Liv Gade. Selv om hun tviler på hun kan formidle bøker på samme vis som henne, mener hun at hun har lært noe om hvordan man snakker om bøker.

Vær engasjert!

– Hva går du på? spurte en gutt på bakerste benk under et skoleforedrag.

– Jeg ruser meg hver dag på litteratur, var svaret fra bokinspirator Liv Gade.

Det er ikke vanskelig å skjønne skoleguttens forundring over foredragsholderen, for hun er et fyrverkeri når hun prater om det hun brenner for – nemlig bøker, denne gangen på Sola folkebibliotek. Innimellom boktipsene, får vi proklamerer av dikt på kjøpet, noen av dem litt på kanten.

Det fenger. Det tar ikke mange minuttene før publikum, et

par og femti damer, tett presset sammen på det lille foredragsrommet, er med på notene. Smilene løsner, og latteren runger mellom veggene. Bokinspiratorens glødende entusiasme smitter.

Vis begeistring

– Jeg elsker jobben min og er engasjert og begeistra. Og det er nettopp begeistringen min, og

humoren, folk vil ha, sier Liv Gade.

Som populær bokinspirator, vet hun hva som må til for å være en god formidler. Solid kunnskap om bøker må alltid ligge i bunn. Legg til genuin interesse for litteratur og mennesker, og ingrediensene er klare. Men skal dette resultere i god formidling, kreves det også at en tør å vise engasjement og begeistring.

Tekst og foto:
Kjetil S. Grønne-
stad, frilansjo-
urnalist

– Bibliotekarere brenner for bøker. Men mange bør komme over sin egen sjenanse. Våg å presentere bøker du selv liker. Vær engasjert når du gjør det. Da oppdager du at du får gode tilbakemeldinger, sier Gade.

Hun ser at det virker. Hvert år holder hun 150 foredrag på bibliotek, skoler, foreninger og næringsliv. Flest besøk blir det naturlig nok i nærområdet Vestfold og Telemark, samt resten av det sentrale Østlandet. Men hun har anbefalt bøker over store deler av landet, også så langt borte som Kirkenes og Svalbard. Vanligvis møter det opp mellom 50-100 personer på foredragene. Men, benevnelsen foredrag er nok noe upresis. Opptredenene minner strengt tatt mer om stand-up show.

– Jeg vet jeg er med på å øke leselysten i Norge – og det er jeg

stolt av. Hjemme i Sandefjord øker utlånet av bøkene jeg anbefaler på mine foredrag. Biblioteket sier de har et ”Liv Gade problem”, ler hun.

Kirsti Opstad, leder av vokseavdelingen ved Sandefjord bibliotek, er ikke helt bekvem med uttrykket ”problem”, men bekrefter at etter Liv Gades foredrag, øker utlånet av bøkene hun presenterer.

– Det er flott med alle som inspirerer folk til å lese. Men vi ser at veldig mange kommer for å låne de samme bøkene. Det betyr at det blir lang ventetid på disse bøkene etter hennes foredrag. Da blir vår utfordring å foreslå andre titler som kan passe i stedet, forteller Opstad.

Boklister

På miniturnéen i Rogaland i februar, var hun, utenom Sola,

også innom bibliotekene i Hå og Sandnes. Det ble også tid til skolebesøk.

For at ei bok skal være god, mener Liv Gade den må fylle tre krav: Den må ha *godt språk*, ha en *god historie*, og så må en *lære noe*, eller sitte igjen med noe, etter at siste side er lest. Selv leser hun mye. – For å kunne være bokinspirator, må jeg lese minst seks bøker i måneden. Hvis boka ikke fenger meg etter 50-80 sider, legger jeg den fra meg, sier hun.

Hun understreker at hun presenterer folkelige bøker. Den som leter etter Dostojevskijs mursteiner, finner neppe hans navn på hennes boklister. Boklista med anbefalte bøker som tilhørerne fikk under foredraget på Sola, viser likevel stor spennvidde. Blant de utvalgte 16 bøkene på denne lista, var det så forskjellige titler som Sofi Oksanens bok ”Utren-

Publikum

satte pris på Liv Gades entusiastiske boktips. Alle fikk ei liste med anbefalte bøker. Bøkene ble vist på veggen med projektor.

sking”, Jennifer Cody Epsteins ”Maleren fra Shanghai” og Jan-Erik Fjells ”Tysteren”.

– Det var overveldende, og kjempekjekt å høre henne. Jeg så hvor begeistra folk var, sier Randi Myklebust, konstituert biblioteksjef på Sola, som var glad for det gode oppmøtet.

Fra bank til bok

Før Liv Gade startet som bokinspirator, hadde hun en 20 år lang bankkarriere bak seg. Men hun visste hun måtte jobbe med litteratur, så hun droppet banken og skaffet seg jobb i en lokal bokhandel. En dag spurte sjefen om hun kunne snakke om bøker for

– Veldig mange kjenner meg fra Familien. De låner eller kjøper bøkene jeg anbefaler i Leselyst, sier hun.

I 2007 fikk hun forlagsprisen. Dessuten har hun flere ganger vært på radio og fjernsyn, blant annet på frokost-tv og Bokprogrammet.

Liv Gade har jobbet som bokinspirator i ti år. Nå har hun rundt 150 foredrag hvert år.

– Slike foredrag må vi få flere av, var det en i publikum som sa, forteller hun.

Selv tror hun det er vanskelig for folk flest å presentere bøker slik som Liv Gade gjør. – Hun har et naturtalent. Men jeg kan nok lære mer om hvordan jeg snakker om bøker, sier Myklebust.

en lokal lesesirkel. Det var da hun oppdaget sitt talent for formidling. Hun jobber fortsatt i samme bokhandel med 60% stilling.

I tillegg til foredrag, serverer hun boktips i det lokale kulturmagasinet Kultur og kino, samt i spalten Leselyst i bladet Familien.

De som skal delta på seminarerne til LM informasjonstjenester i Oslo, Bergen og Trondheim i mai, får sjansen til å stifte bekjentskap med bokinspiratoren. – Der vil jeg snakke om hva som er god formidling, lover Liv Gade. ■

“Omveier fører lengst”

Mellom beskyttende fjell ligger Tresfjord. Sola er akkurat kommet over kirkespiret, et signal på at våren er i emning. Henrik Ibsen lagde en blyanttegning av bygda i 1862, og han skriver: “... og en vidunderlig Udsigt aabner sig med Tresfjorden paa højre Side og Romsdalsfjorden lige forud.”

1319 mennesker har hjemsted her. Siden det er smått med neonyls, er stjernene desto klarere og kan sees som et gulldryss i mørket. Takket være E6 som slynger seg langs fjorden, forbi kirka og bensinstasjonen, er det fremdeles butikk, sykehjem og skole her. Men så kommer brua i 2013, og mye kan skje. Folk er urolige og bekymret for at bygda skal ende som en avkrok. Dette har ført til bygdemobilisering. Ett av tiltakene er å engasjere ungdom i en skrivekonkurranse som har som tema å skildre hvordan bygda kan se ut i 2020.

Ungdomshuset “Tresheim” er fullt. Forfatter Marit Kaldhol

minner oss om at i stedet for å tenke seg bort og over de høye fjellene, så går det an å skape en verden der man er. For at utvikling skal skje, er det av og til nødvendig å være normbryter. En original er en skandaløs person med kompetanse, sier hun blant annet i sitt foredrag.

”Eg flyg, høgt. Deilig å komme ut frå byen. Frå skyskraparene. Frå støyen, bilstøyen. Eg svar. Let vinden bere meg. Kjenner sjølukta. Eg flyg over tretoppene langs sjøen. Ned til venstre er bilvegen, eller var. No er det nesten aldri bilar på han. Det var før. Når brua ikkje var der.”.... Slik innleder Ingrid Gisnås i 10.klasse sin stil. Hun er en av de tre vinnerne av stilkonkurransen, og avslutter sin tekst slik: ”Den einsame, bortgøymde perla inst i fjorden. Eg snur meg likevel ikkje tilbake. Vil ikkje bli blenda.”

Biblioteksjef ved Vestnes Folkebibliotek Vigdis Kjørviik Ødegård er også til stede. Hun synes det er flott og optimistisk med

skrivende ungdom og forteller samtidig at skolebiblioteket ved Tresfjord barne- og ungdomsskole har et veldig godt utvalg av bøker. Rektor Håvard Sylte sier de forsøker å holde biblioteket så godt oppdatert som de kan, blant annet gjennom innkjøpsordningen. Skolen har også en lærer som er koordinator for innkjøp og kontakt med folkebiblioteket.

”Vi satser på skolebiblioteket som en ressurs som har fleksibel tilgjengelighet for elevene. Han forteller at skolen overtok en del av bøkene ved bibliotekfilialen i Tresfjord da det ble nedlagt, og flere bøker er lagret i kjelleren på skolen. Skolebiblioteket har dessuten et godt utbygd datarom med fiberoptisk linje. Den vesle bygda som er kjent for musikk, idrett, islandshester og Ridderost - produksjon har god anledning til å ha kontakt med hele den store verden over ”de høye fjelle.”

Så får vi se da, hva som skjer etter 2013. ■

Av Eldri H. Fa-
gerlund, frilans-
journalist

Lars Petter Sveen.

– Det er ei glede og ei utfordring å kunne jobbe i eit folkebibliotek og å møte eit så stort grensesnitt av det norske folk.

Opp på det høgaste nivået

I 2008 debuterte han med novellesamlinga "Køyre frå Fræna". For ho fekk han både Tarjei Vesaas sin debutantpris og debutantstipend frå Aschehoug. Han blei utpekt som «ein lovande norsk forfattar» og fekk tilleggsprisen på kr 50 000 av Jo Nesbø, da Nesbø fikk Den norske leserprisen 2008. Vi snakkar om Lars Petter Sveen, som de kjenner som fast spaltist her i bladet.

– *Stort meir går det vel ikkje an å hauste for en debutant?*

– Vel, det går jo an. Knausgård fekk vel Kritikerprisen for sin debutbok. Og Goethe utløyste ein liten sjølvmoordstrend med sin Unge Werther, så.. Nei,

men eg er veldig stolt over Køyre frå Fræna, og eg er glad for at ho blir lest, og eg er særst takknemleg for dei prisane. Det var viktig for meg å få ein god start, det hadde vore mykje, mykje tyngre om eg møtte veggen på første boka.

– *Den faste spalta di her i Bok og Bibliotek heiter "Den bibliotekariske tenkemåten". Kva slags tenkemåte er det?*

– Det veit eg sanneleg ikkje. Bibliotekarar er jo så mangt. Det er veldig freistande å seie at den bibliotekariske tenkemåten er litt forsiktig, litt objektiv, litt SV, litt ryddig. Men det er jo ikkje heilt sant. Vi bibliotekarar er mykje meir enn det. Det had-

de uansett vore veldig interessant å sett ein sosiologisk undersøking over kven vi er, og korleis vi er satt saman som yrkesgruppe. Av og til så får eg litt lyst til å putte ein grillpølse i buksa og stå og rope "kassert kuk og bøker" frå skranken på biblioteket. Det hadde kanskje vore artig for meg, men ikkje så artig for brukarane.

– *Tekstane dine her i bladet kan ofte ha ein uroleg undertone som iblant slår ut i eit krast, nesten voldsamt, språk. Du er ikkje den som legg papir i mellom det du tenker og skriv?*

– Nei, eg er kanskje ikkje det? Nokre gonger lurar eg på om eg er for mykje ein ung og

Av Odd Letnes, redaktør

sint mann. Men heldigvis så blir eg strengt irettesatt av mine fagfeller i KBBMEBGF når eg går over streken. Eg tenkjer uansett at tonen blant bibliotekarar er ganske sivilisert og roleg, så det skadar kanskje ikkje at nokon prøver å tøffe seg litt.

– *Skriv du om natta eller om dagen?*

– Eg skriv om dagen, og så søv eg om natta.

– *Nå har du gjeve ut din andre bok, "Eg kjem tilbake". Vurderer du å seie opp jobben som bibliotekar og bli forfattar på heiltid?*

– Nei, det vurderar eg ikkje. Eg har per dags dato jobb på Torshov bibliotek, og der stortrives eg. Det er ei glede og ei utfordring å kunne jobbe i eit folkebibliotek og å møte eit så stort grensesnitt av det norske folk. Trass i kva eg har frykta, så opplev eg at jobben min er meningsfylt. Og eg er så heldig å ha medarbeidarar som imponerar meg nesten kvar dag.

– *Om du skulle bu to månader på ei øyde øy i lag med to bøker, kven hadde du valt da?*

– Eg måtte ha hatt med meg Bibelen, gjerne den nye omset-

tinga som kjem no snart, der både Gamle Testamentet og Nye Testamentet er omsett på nytt til nynorsk. Og så trur eg at eg ville tatt med meg Amos Oz si Fortelling om kjærlighet og mørke. For ein forfattar han er.

– *Kva er din store ambisjon som forfattar?*

– Eg har veldig respekt for forfattarar som Amos Oz, Joyce Carol Oates og Philip Roth, som held eit kontinuerlig høgt nivå i skrivinga si. Det verker som dei stadig utfordrar seg sjølv, samtidig som skrivinga er eit yrke for dei, noko dei står opp tidleg om morgonen og legg seg tidleg på

kvelden for. Det er min ambisjon, å komme meg opp på det høgaste nivået, og å halde meg der. ■

Moss bibliotek inn i litteraturfestival

» MI Moss har arrangørene av Møllebyen Litteraturfestival, som hadde et meget vellykket pilotprosjekt i fjor, nå fått Moss bibliotek med på laget.

Konstituert biblioteksjef Lillian Salomonsen sier til Moss Avis at det var naturlig å henge seg på, og at biblioteket har fått 50.000 i støtte av Fritt Ord til dette.

Festivalen blir arrangert i dagene fra 12. til 15. mai, med en rekke arrangementer. Blant de som kommer er Åsne Seierstad, Jan Erik Vold og Kjartan Fløgstad (bildet), samt Mircea Cartarescu fra Romania. Arrangørene har også forsøkt å få tak i Yoko Ono.

Nervøs og offensiv

Han blir nervøs av Oslo kommunes somling med Nye Deichman, men sitter ikke på gjerdet og venter. Medieoppslag og kampanjer skal få fart på bibliotek-Norge.

Bok og Bibliotek: Det er nå et år siden du tiltrådte som leder i NBF. Hva er du særlig fornøyd med i den perioden?

Svein Arne Tinnesand: Det er for tidlig etter et år å si at nå er jeg fornøyd. Men NBF har jobbet mer bevisst enn tidligere i forhold til media. De medierapportene vi tar ut, viser at vi i økende grad er til stede i allmenne aviser og andre medier. Bak det ligger en bevisst strategi som handler om at bibliotekdebatten ikke skal foregå internt, men i forhold til resten av samfunnet.

Bok og Bibliotek: Så dette har vært prioritert fra din side?

Tinnesand: Ja. En viktig erfaring fra tiden på Stortinget forteller at medieoppslag er med på sette den politiske dagsordenen. Derfor er det viktig å være synlig i media.

Bok og Bibliotek: Du sa i et intervju i Bok og Bibliotek nr 3/2010 at du ville prioritere å komme i bedre dialog med Kommunenes sentralforbund (KS). Hva har skjedd på det området?

Tinnesand: Vi har hatt god kontakt og planla i høst en felles strategikonferanse. Men av ulike grunner er den nå utsatt. NBF holder fast ved at det er i kommunene, som er bibliotekenes eiere, at de viktigste utfordringene ligger. Vi legger derfor stor vekt på dialog med kommunene og er nå i gang med en kampanje rettet mot kommunestyrene i forkant av valget til høsten.

Bok og Bibliotek: Hva slags kampanje er det?

Tinnesand: Det er en blanding av en opplysnings- og motivasjonskampanje, hvor vi viser hvor viktig det er for kommunene og satse på bibliotek. Ved skolestart i fjor hadde vi et tilsvarende framstøt mot skolene og skolebibliotekene i hele landet.

Bok og Bibliotek: Når det gjelder tilstedeværelse på lokalplanet ble NBF utfordret i Bok og Bibliotek nr 1/2011. Her skriver

Gunhild Gjevjon: "Jeg vil reise spørsmålet om en mer flat, mindre sentralstyrt organisasjonsform vil være mer tjenlig for NBF enn den nåværende hierarkiske organiseringen? Det vil være en form som gjør det lettere å engasjere seg, heve stemmen, mer attraktivt å bli medlem." Er dere for topptunge og sentrale?

Tinnesand: Det er en betimelig problemstilling. Slik NBF er organisert i dag er vi topptunge. For NBF og meg som leder, er det viktig å jobbe sammen med lokalagene for å få til lokale aksjoner. Jeg forstår den implisitte kritikken som ligger i Gjevjons forslag, men jeg er ikke sikker på at løsningen hennes er riktig. Jeg vil ta initiativ til en diskusjon om dette i NBF.

Bok og Bibliotek: Frykter du at et større innslag av blå kommunestyre vil kunne påvirke den kommunale bibliotekpolitikken negativt?

Tinnesand: Nei...

Bok og Bibliotek: ...neivel?

Tinnesand: Det er ekstremt liten uenighet om bibliotekpolitikk-

Av Odd Letnes,
redaktør

ken mellom de norske partiene. Det er ekstremt liten kontrovers om bibliotekpolitikken. Det meste innen bibliotekpolitikken har handlet om mye eller lite penger til bibliotekene. Derfor tror og håper jeg at en kampanje som synliggjør bibliotekenes rolle i lokalsamfunnet kan gjøre at lokalpolitikeren ser at de sitter på en juvel i kommunen sin.

Bok og Bibliotek: Så du frykter ikke at den svenske debatten om privatisering av bibliotekene kommer til Norge?

Tinnesand: Nei...

Bok og Bibliotek: ...overhodet ikke?

Tinnesand: Da må noen først vise oss at det er fornuftig. Jeg synes ikke det høres ut som en lur idé å gjøre bibliotekene om til en slags entreprenørskap etter svensk modell. Biblioteket som forankret i det kommunale demokratiet, svekkes av organisasjonsmodeller som bryter med det kommunale styringssystemet.

Bok og Bibliotek: En debatt som har seilt opp de siste årene, er ønsket om å bygge kulturelle signalbygg. Trenger vi signalbibliotek eller mindre bibliotek der folk bor?

Tinnesand: I mange kommuner går det kulturdebatter om signalbygg og kultursignaler, og da er det viktig at bibliotekene er på banen. Men vi ser også at mange slike planer blir for store og at prosjektene faller sammen. Det viktigste er uansett at biblioteket er til stede i folks hverdag når de trenger det. Biblioteket er ikke en festival eller noe som først og fremst er til for turister, men et permanent tilbud til befolkningen.

Bok og Bibliotek: Debatten er høyaktuell i Oslo, hvor det planlegges et gedigent bibliotek ved siden av operaen i Bjørvika. Hva mener du om dette?

Tinnesand: Oslo trenger definitivt et nytt hovedbibliotek. Jeg tror Bjørvika er en god plassering, området er en del av Norges største trafikknutepunkt. Det vil bli boliger i Bjørvika og biblioteket vil være i gangavstand for store deler av beboerne i Oslo Øst. Faktum er at en rekke av bydelsbibliotekene i Oslo i dag, fungerer slik som Hovedbiblioteket pleier å gjøre. Hovedbiblioteket på Hammersborg fungerer også som et bydelsbibliotek. Etter 25 år utsettelse er det nå på høy tid at vi får et nytt Hovedbibliotek i hovedstaden.

Bok og Bibliotek: Den 25-årige tautrekkingen saken har bak seg, borger ikke for fortgang?

Tinnesand: Det gjør meg nervøs, ja. Jeg blir ikke beroliget før ordføreren har vært i Bjørvika og satt spaden i jorda. Det er heldigvis ikke politisk uenighet om at det nye biblioteket skal ligge i Bjørvika. Uenigheten er knyttet til Munch-museet, om museet skal flyttes eller forbli på Tøyen. Så kan man selvsagt spørre om et Munch-museum på Tøyen vil svekke Hovedbibliotekets posisjon i Bjørvika.

Bok og Bibliotek: Du har tidligere ønsket litteraturhusene velkommen. Nå foreligger det planer om litteraturhus i 10-12 kommuner. Du er fortsatt positiv?

Tinnesand: Ja...

Bok og Bibliotek: ...ingen betenkeligheter?

Tinnesand: Nei. Men det er

viktig at bibliotekene er på banen i forhold til litteraturhusene. Disse diskusjonene må tas lokalt.

Bok og Bibliotek: Litteraturhusene har en profil og et innhold som kan virke forlokkende på en del politikere. De vil kunne tenke at dette er framtida, dette må vi satse på. Dette kan føre til reduksjon i kommunale bevilgninger til bibliotekene. Bør ikke NBF gå ut på bibliotekenes side i denne saken?

Tinnesand: Det gjør vi jo! Det ville vært dårlig offentlig ressursbruk om litteraturhusene tapper ressurser fra bibliotekene. Når det gjelder NBFs strategi, kunne vi selvsagt ha gått ut og tatt avstand fra litteraturhusene. Men det ville vært et dårlig utsagn. I stedet velger vi å vise fram de gode eksemplene og de gode grunnene til å satse på bibliotek. Samtidig oppfordrer vi: Dersom

debatten om litteraturhus kommer opp, da bør bibliotekene være med.

Bok og Bibliotek: Dette har klare paralleller til den festivalkulturen vi har sett vokse fram de siste årene. Enhver kommune skal ha sin kulturfestival, penger som helt klart kunne vært brukt til bibliotekformål. Du vil ikke gå så sterkt ut at du rett og slett

oppfordrer kommunene til å ta avstand fra denne typen events-kultur?

Tinnesand: Det har jeg gjort i flere avisartikler den siste tiden. Her påpeker jeg at ikke alle deler av kulturfeltet har fått like stor andel i økningen de siste årene. I den grad vi kan snakke om tape-re på de interne kommunale prioriteringslistene, er det folkebibliotekene. Deres andel av det kommunale kulturbudsjettet er redusert fra 20 til 16 prosent fra 2001 til 2008. Vinneren er sekkeposten «andre kulturformål». Alt annet – med unntak av bibliotekdriften – framstår som stabilt og uendret. Støtte til festivaler og andre større kulturarrangement er ofte «andre kulturformål». Satsingen på festivaler, større kulturarrangement og liknende har altså gått på bekostning av folkebibliotekene. NBFs klare standpunkt her blir da: Ønsker kommunene å satse på varige og stabile tjenester innenfor kultur og kunnskap, er det ingen ting som egner seg bedre enn folkebiblioteket!

Bok og Bibliotek: Hva er de største bibliotekskuffelsene i det statsbudsjettet vi fikk for 2011?

Tinnesand: Det er vanskelig å se et samlet grep om et bibliotek-

løft i statsbudsjettet. Beløpene til bibliotekutvikling var heller ikke på noen måte imponerende.

Bok og Bibliotek: Og lyspunktene?

Tinnesand: Med det nye mandatet til Nasjonalbiblioteket og de siste bevilgningene til utviklingsprosjekter, begynner vi å se at det går i riktig retning. Beløpene kunne selvsagt vært mye større, men jeg er av den oppfatning at et lite skritt i riktig retning, tross alt går i riktig retning.

Bok og Bibliotek: Så du savner ikke ABM-utvikling?

Tinnesand: Nei...

Bok og Bibliotek: ...hvorfor ikke?

Tinnesand: ABM-utvikling var en konstruksjon som sprikte i mange retninger og var vanskelig for bibliotekene å forholde seg til. Jeg tror vi har fått en god struktur for å møte framtidige utfordringer for bibliotekene i Norge.

Mange ville høre priskandidater i Bærum

» Det var kamp om plassene på Bekkestua bibliotek da de to norske kandidatene til Nordisk Råds litteraturpris, Beate Grimrud (bildet) og Carl Frode Tiller ble presentert i februar måned, melder Budstikka.no.

Dette var attende gang Nordisk Råds delegasjon på Stortinget, Foreningen Norden i Bærum og Bærum bibliotek samarbeidet om et slikt arrangement. Grimrud har også lokal bakgrunn, ettersom hun er oppvokst på Haslum og gikk på Bekkestua skole.

Sandefjord videregående får nytt læringscenter

» Sandefjord videregående skoles (SVGS) nye læringscenter er nå en realitet, og er blitt et vakkert tilbygg til skolen. Læringscenteret er blant de største i landet, og huser skolens bibliotek- og IKT-tjeneste, samt 15 lærerarbeidsplasser. En slik samlokalisering er det ikke mange av i videregående skoler i dag. Målet er å gi elevene støtte og hjelp i sitt læringsarbeid fra veiledere og pedagoger med ulike kompetanse, og å tilrettelegge for forskjellige pedagogiske metoder. Læringscenteret skal primært ha fokus på elevenes læring, og legge tilrette for denne.

Biblioteket ved SVGS har i mange år vært et skolebibliotek som resten av landet har brukt som det gode eksempel både mht til innhold og lokaler. Mange skoler har valgfart til Sandefjord for å se og lære. Etter hvert som elevantallet ved skolen økte, ble bibliotekets lokaler på 400 kvm for små. Siden tidlig på 2000-tallet har skolen derfor jobbet med å utvikle læringscenterideen. Vi har sett på andre utdanningsinstitusjoner som har satt læringscenter tanken ut i livet, og vil særlig trekke fram BI i Oslo som en stor og spennende inspirasjonskilde.

I dag står bygget ferdig etter ett års byggearbeider, og elever og ansatte kan glede seg over tilgang til et flott læringscenter på 1400 kvm over to etasjer. Der finner de bibliotek- og IKT-veiledning, hyller med bøker, filmer, musikk, aviser og tidsskrifter. Læringscenteret inneholder videre grupperom som kan reserveres, stasjonære og bærbare pc-er til utlån, samt forskjellige typer arbeidsplasser både for arbeid i grupper, og som skjermede enkeltplasser. I annen etasje er det lesesal med plass til 30 elever, og hele denne etasjen er skolens stilleområde.

Bibliotek er også innhold

» I en kommentar i Demokraten i Fredrikstad kan Helge Solheim ikke få fullrost betjeningen ved hovedbiblioteket i byen, som etter hans mening ikke vet det beste de skal gjøre for at brukerne skal få det de ønsker. Men når byens politikere nå drøfter et nytt bibliotek, savner han en ting: En debatt ikke bare om hvordan biblioteket skal se ut, men også om hva det skal inneholde.

- Debatten må ikke bare dreie seg om nedleggelser og hva slags byggeteknisk form biblioteket skal ha, men mest om innholdet. Når har du hørt en politiker ytre seg om visjoner for morgendagens bibliotek, spør Solheim i kommentaren.

Bok og Bibliotek

Nr. 1. 2011

**Lekestue?
Lesestue?
Varmestue?
Fritidsklubb?**

Temasaksjon:
Bibliotekets verdigrunnlag

BoB-leserne vet mer

Bok og Bibliotek skal stimulere til faglig refleksjon og debatt og holde et skarpt blikk på de politiske rammene som omgir biblioteksektoren. Bladet er redaksjonelt uavhengig og redigeres etter Redaktørplakaten.

Bladet utkommer 6 ganger i året med et kontrollert opplag på 1810 eksemplarer. Du kan også kjøpe bladet som elektronisk utgave for PC, Mac og iPad.

Nærmere informasjon: www.bokogbibliotek.no

Bok og Bibliotek

Nr. 6. 2010

Eirik Newth:
Eboka og biblioteket
- statusrapport høsten 2010

Bok og Bibliotek

Nr. 5. 2010

"Nå venters vi på at forlagene skal slippe de norske e-bøkene fri. Vi imøteser utlån via en nasjonal portal, og en innkjøpsordning av e-bøker på lik linje med trykte bøker."

Det leser! Det kommer nå!
Bibliotek også for rom- og romanifolket?

Bok og Bibliotek

Nr. 4. 2010

Digitale utfordringer

Turbulens i Bokhylla.no
Forskningens muligheter og begrensninger
Biblioteket

Bok og Bibliotek

Nr. 3. 2010

Lukten av framtid

Encyklopedia Norvegica og Store Norske Kunnskapsbase
Kven tek ansvaret for folkebibliotek?
Frykter ikke litteraturhus

Bok og Bibliotek

Nr. 2. 2010

Har du hørt om den B'en...?

Jeg skal spille Mamma Mø... Bibliotek Norge 10 år
Bibliotekarutdanningen jubilerer
Er weben for alle? ALLE?

Bok og Bibliotek

Nr. 1. 2010

Prosas paradisi
- kritisk blikk på Biblio9

Vest-Finnmark kaller
Dark Horse i ABM-utvikling
Litteraturhus på beddingen i Stavanger

Din leverandør av tidsskrifttjenester

Du får tidsskriftene - vi gjør jobben!

www.nbft.no

Postboks 6540 Etterstad, 0606 Oslo. Tlf: 23 24 34 30 - Faks: 22 67 23 68
E-post: tidsskrift@norskbiotekforening.no - www.nbft.no

Bok og Bibliotek

Årets bibliotekprosjekt 2011

Det vrirler av spennende prosjekter i bibliotekene - alt fra utstillinger, vampyrkvelder og spillnetter til lesestimulering, seniorsurf og formidling av skjønn- og faglitteratur.

Bok og Bibliotek ønsker å løfte fram noen av disse prosjektene og inviterer her til konkurranse om Årets bibliotekprosjekt.

Det skal være enkelt å delta. Det eneste dere trenger å gjøre, er å sende inn en beskrivelse av det aktuelle prosjektet, målsetting, hva dere har gjort og hva dere mener dere har oppnådd. Konkurransen er åpen for både folkebibliotek og fag- og forskningsbibliotek. Merk bidraget med aktuell kategori.

Konkurransens jury er:

- Nina Granlund Sæther. Forfatter, redaktør av tidsskriftet Hus og Bolig. Styremedlem i ABM-media as
- Førsteamanuensis Unni Knutsen. Høgskolen i Oslo, avdeling JBI
- Professor Lisbeth P. Wærp. Kultur og litteratur ved Universitetet i Tromsø. Wærp er også medlem av Norsk kulturråd
- Redaktør Odd Letnes, Bok og Bibliotek

Førstepremien i hver kategori vil være et gavekort på kr 3000,-

Det vil bli laget pressemeldinger og reportasjer om de tre beste prosjektene i hver kategori.

Omfang på prosjektbeskrivelsen: Inntil 40 linjer.

Konkurransbidraget sendes som epost til odd.letnes@bokogbibliotek.no og merkes "Årets bibliotekprosjekt 2011" i emnefeltet.

Siste frist for innlevering: 15. november 2011, men dere kan veldig gjerne sende inn bidrag fortløpende.